

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

PROZAICKÁ TVORBA JANA DRDY 1940 - 1946

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Jana Drechslerová

Učitelství pro SŠ, obor ČJ - VV

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 15. dubna 2014

.....

Děkuji vedoucímu této práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za cenné rady, připomínky, ochotu a čas, který mi věnoval během přípravy této diplomové práce.

„Když se tak zamyslím nad tím, co jsem v životě napsal - a co se mi povedlo, tak si tak říkám, jak je to všechno svázáno s mou rodnou krajinou... Jak se v člověku hromadí všechny ty zkušenosti a ukládá se to do podvědomí. Všechno svoje vyprávění jsem vynesl po kapsách z krajiny svého dětství. Zalidnil jsem ji lidmi“

(Jan Drda)

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	JAN DRDA ZNÁMÝ – NEZNÁMÝ	11
3	MĚSTEČKO NA DLANI	16
3.1	TÉMA	17
3.1.1	POSTAVY A DĚJ	17
3.1.1.1	FRANTIŠEK BUZEK	18
3.1.1.2	SEDLÁK TRANTINEC	21
3.1.1.3	VÁCLAV TRANTINEC	22
3.1.1.4	ANČKA LOUDOVÁ	24
3.1.1.5	FARÁŘ VOLMAN	25
3.1.1.6	MATĚJ ŘEZÁČ	26
3.1.1.7	PEPINA ŘEZÁČOVÁ	30
3.1.1.8	JAN PUDEŠ	30
3.1.1.9	JOSEF STÝBLO	33
3.1.1.10	DOKTOR ROZUM	33
3.1.1.11	RADA ZIMMERHEIER	34
3.1.1.12	JOSEF CIBULKA	34
3.1.1.13	VOJTĚCH PUČÁLKA	34
3.1.2	PROSTŘEDÍ	35
3.2	KOMPOZICE	36
3.3	JAZYK	38
3.4	OHLASY	38
4	ŽIVÁ VODA	41
4.1	TÉMA	42
4.1.1	PROSTŘEDÍ	43
4.1.2	POSTAVY A DĚJ	44
4.1.2.1	JAN MAREK	45

4.1.2.2	MAMINKA, TATÍNEK A MACECHA	46
4.1.2.3	TULÁK JOUZA	47
4.1.2.4	BABIČKA A DĚDA VĚTROVCOVI	47
4.1.2.5	ANGELIKA A BENEDIKT KLIČKOVI	48
4.1.2.6	MISTR KŘEMELA A SOCHAŘ TRAKAL	49
4.1.2.7	KAMIL KORDA	49
4.1.2.8	VÁCLAV KOTRBA	50
4.1.2.9	ŠTEFKA, RENÉ	50
4.2	KOMPOZICE	51
4.3	JAZYK	51
4.4	OHLASY	51
5	PUTOVÁNÍ PETRA SEDMILHÁŘE	53
5.1	TÉMA	54
5.1.1	POSTAVY	55
5.1.1.1	PETR BOČEK = INCERTUS = SEDMILHÁŘ	55
5.1.1.2	AURELIE – ANEŽKA – FATIMA	56
5.1.1.3	PTÁK POSMĚVÁK	57
5.1.2	DĚJ	57
5.1.2.1	KAPITOLA PRVNÍ	57
5.1.2.2	KAPITOLA DRUHÁ	58
5.1.2.3	KAPITOLA TŘETÍ	60
5.1.2.4	KAPITOLA ČTVRTÁ	61
5.1.2.5	KAPITOLA PÁTÁ	62
5.1.2.6	KAPITOLA ŠESTÁ	64
5.1.2.7	KAPITOLA SEDMÁ	66
5.1.3	PROSTŘEDÍ	67
5.2	KOMPOZICE	67
5.3	JAZYK	68
5.4	OHLASY	69

6	LISTY Z NORIMBERKA	71
7	ZÁVĚR.....	73
8	RESUMÉ.....	76
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	77

1 Úvod

Když se řekne jméno Jan Drda (1915 – 1970), mnozí lidé si ho spojí s knihami *Městečko na dlani*, *Němá barikáda* a s pohádkami pro děti. Právě toto jsou jeho nejznámější knihy. Obecně nejsou považovány za jeho nejlepší počiny. Leckdo o autorovi dnes buď nemluví vůbec, nebo na něj nahlíží negativně, protože byl členem Komunistické strany Československa. On byl však jeden z těch, kteří skutečně věřili, že komunismus je to nejlepší pro naši zem. Když viděl, jaká je situace, stranu opustil a nebál se vystoupit proti ní, za což byl pronásledován a několikrát i vyslýchán. Doufal, že členství v této straně přinese dobro jemu, ale i ostatním. Opak byl bohužel pravdou a několikačetné vyslýchání a hlídání Drdu oslabovalo a postupně zcela vyčerpalo.

Cílem této práce je představit autora ne po stránce literární, ale hlavně po stránce osobní. Jan Drda nebyl jen spisovatel a člověk, který bezmezně věřil právě v KSČ. Byla to osobnost, k níž se v dopisech obraceli známí i obyčejní lidé a prosili ji o pomoc. Autor vždy ochotně radil, vystupoval na mnoha schůzích a shromážděních a snažil se vnášet lidem světlo do jejich života. Ne všechny jeho texty se však dochovaly. Po některých zbyly jen fragmenty, nebo ani ty. Cílem této práce není věnovat se těmto ne zcela dochovaným textům, ale právě těm, které se zachovaly, vznikly během druhé světové války a patří k tomu nejlepšímu, co autor vytvořil. Dalšími cíli práce je zjistit, zda jsou Drdovy příběhy autobiografické, či nikoliv. Jak jeho život, hlavně těžké dětství, ovlivnilo autorovu literární tvorbu. Měla druhá světová válka významný vliv na Drdovu práci? Pokusím se zjistit, zda se v jeho válečných románech objevuje prostředí z jeho skutečného života a zda se do jeho knih promítají reálné postavy. Pracoval vždy s reálnými příběhy, nebo se snažil vymýšlet si a svůj literární svět si příkrášloval? Je v jeho válečných knihách něco typicky „drdovského“? Prostupuje jeho romány z války nějaký společný motiv?

Nejvíce informací bylo čerpáno z dokumentů České televize, dále z nejrůznějších periodik, v nichž vycházely komentáře Drdových děl a která nejsou lehce přístupná.

Práce se věnuje románům vydaných během 2. světové války (*Městečko na dlani*, *Živá voda*, *Putování Petra Sedmilháře*) a fejetonům, jež reflektují

Norimberský proces. Jedná se o texty, které nejsou příliš známé, přesto je na ně nahlíženo jako na to nejlepší, co Jan Drda napsal. Práce se zaměří na představení těchto knih jako neznámých textů a dále se věnuje tématu, ději, postavám, prostředí, kompozici a jazyku. Po představení knihy bude připojena kapitola, v níž budou shrnuty názory a články věnující se danému románu či fejetonům. Knihy nebudou zkoumány z literárně teoretického nebo kulturně historického hlediska.

2 Jan Drda známý – neznámý

„V roce 1921, 1. dubna, zemřela moje maminka, a tím jsme prakticky zůstali polosirotky. Ujala se nás babička Vlčková. (...) Když v roce 1925 před Vánocemi babička Vlčková náhle zemřela, zůstali jsme prakticky podruhé sirotky. Tatínek už v té době byl nezvěstný, takže se o nás nestaral a nezbývalo, než že si nás rozdělili příbuzní. Tetička si mě vzala do Prahy, zatímco bratra dali na byt k panu Šedivému v Příbrami.“¹

Takto na své dětství vzpomíná Drdova sestra Marie v dokumentu *Potomci slavných*. Ve třinácti letech se Jana ujala babička z otcovy strany a on tak mohl nastoupit na gymnázium, které musel předčasně ukončit kvůli finančním potížím. Ty mu pomohla překonat právě babička a on se mohl na školu vrátit a studia úspěšně dokončit. Poté nastoupil na vysokou školu, a přestože psal články do periodik (*Oheň* a *Studentský časopis*) a doučoval děti, znovu se nevyhnul finančním potížím, školu nedokončil a byl nucen nastoupit do zaměstnání – vstupuje do redakce *Lidových novin* ve Zlíně. Tady přispívá do kulturní a sportovní rubriky a také píše do dámského časopisu:

*„V září vychází v časopise *Hvězda* poslední díl románu na pokračování *Stříbrná oblaka*. Román byl do redakce zaslán pod smyšleným jménem Petr Plavec. Existuje více důvodů se domnívat, že skutečným autorem této dívčí četby je právě Drda. Ten ho však ve své autobiografii neuvádí. Pokud je skutečně autorem tohoto románu, zřejmě mu jako anonymnímu autorovi nešlo o jméno, ale o ověření svých ambicí, o pokus a možná i o řešení svízelné finanční situace.“²*

V rámci *Lidových novin* přechází do pražské redakce a zde působí pod vedením Eduarda Basse a Karla Čapka, jehož je posledním žákem. Za pět let svého působení zde napsal 6000 sloupků, fejetonů, úvodníků aj. (V roce 1995 tyto soudničky připravil k vydání syn Petr.)

Ve dvaceti pěti letech se oženil s Emílií Novákovou. V tomtéž roce, r. 1940, se jim narodila dcera Jana a také napsal knihu *Městečko na dlani*. S manželkou měl celkem pět dětí. Za války vydal kromě již zmíněného *Městečka na dlani*, také *Živou vodu* a *Putování Petra Sedmilháře*. Mnohými kritiky jsou tyto tři knihy oceňovány

¹ Dokument *Potomci slavných*. Česká televize, 1998.

² FRYŠ, Josef. *Dvanáct osudů dvou staletí*. Příbram, 2006. ISBN 80-239-8119-6, s. 222.

jako Drdovy tři nejlepší, a každé z nich je v této práci věnována samostatná kapitola.

*„Za okupace mě Jiří Frejka chytil jednou na nábřeží tady u Karlových lázní a říkal: ‚Poslyšte, Drdo, vy byste měl napsat nějakou pohádku, do které by se dal vložit takový jinotaj, aby na to Němci nepřišli, ale našim lidem, aby to trochu zvedlo srdce.‘ No, tak jsem se tím začal obírat, dostal jsem se do území pohádky a napsal jsem *Hrátky s čertem*.“*, říká sám Jan Drda.³ Od pohádky se přesouvá do reálného světa a odjíždí do Německa:

*„V listopadu roku 1945 začaly v Norimberku procesy s dvaadvaceti hlavními válečnými zločinci. Jan Drda se jich zúčastnil jako jeden z oficiálních zpravodajů. Tak vznikl soubor reportáží s názvem *Listy z Norimberka*.“*⁴

O tři roky později se v pražské Lucerně koná Sjezd národní kultury, zasedání zahajuje Drda a takto začíná jeho politická kariéra. Mimo jiné byl jmenován předsedou Svazu spisovatelů a redaktorem Lidových novin a také se nechává zvolit kandidátem ÚV KSČ.

*„Když se začal věnovat politickým funkcím, vedlo to k tomu, že jeho talent trochu odešel pryč, projevílo se to naplno vlastně koncem 60. let, kdy chtěl napsat velkou románovou trilogii o historii Příbramska a o historii svého rodu. Ta se měla jmenovat: *Kdo jsme, odkud přicházíme a kam jdeme? A my jsme vlastně o těch jeho těžkostech moc nevěděli. Ale potom, když jsme shledávali fragmenty té knížky, tak jsme zjistili, že třeba jsou tam kapitoly, které on přepisoval desetkrát nebo dvacetkrát, což se mu nikdy předtím nestalo, že jo. Sedl a psal.*“*⁵ Takto vzpomíná na otce jeden ze synů.

Sám v počátku věřil, že Komunistická strana Československa je začátek lepších časů. Proto do této strany také vstoupil, a dokonce působil v parlamentu. V tomto období kvůli němu odešlo z Lidových novin mnoho redaktorů. On to chápal jako něco nezbytného, ke KSČ se přimknul jako k naději, o to horší pro něj bylo poznání, že vše neběželo tak, jak si představoval.

Vraťme se však do válečného období. Především tato doba stojí za tím, že ve svých románech vycházejících za 2. sv. války (*Městečko na dlani*, *Živá voda*

³ Dokument *Potomci slavných*. Česká televize, 1998.

⁴ PRUŽINOVÁ, Radka. Jan Drda ustál se ctí své "hrátky s čertem". *Periskop*. 2008, 28-29.

⁵ Dokument *Potomci slavných*. Česká televize, 1998.

a Putování Petra Sedmilháře) hledá za každým zlem to dobré. Hlavně v těchto dílech se na svět dívá přes filtr naděje. Naděje v to, že doba je lepší, a bude lepší. Ve svých příbězích vyprávěl přesně to, co mu leželo na srdci – tíha doby, ale nesnažil se o nijakou revoltu. Věděl, že funguje cenzura, ale nebojoval proti ní. Právě proto veškeré zlo světa ukrýval do pohádek. Své příběhy staví tak, že za každou situaci a každým zlem, se snaží hledat dobro, kterého měl ve vlastním životě nedostatek. Ví, že by dobro mělo vždy vítězit, nejen v pohádkách, ale také v životě, a tak v jeho knihách vždy vítězí. Talent na vymýšlení příběhů měl již od základní školy, kdy ze slohových cvičení pravidelně dostával jedničku z kompozice a pětku z gramatiky. Jako člověk byl mírný, svými knihami chtěl pouze potěšit čtenáře a pohladit je i sebe na srdci. Vyprávěl tak, jako by v příbězích, ve kterých vládnu spíše emoce než rozum, sám žil. Nebyl svou povahou bojovník proti režimu, nemyslel ani na provokace, tíživá doba a životní podmínky, které neměl lehké, ho přiměly k tomu, že si vymyslel svůj vlastní pohádkový život, v němž prožíval to, co v reálném životě nikdy prožít nemohl. Protože se jeho dva světy, reálný a pohádkový, ve válečných knihách mnohdy prolínají, mohou na čtenáře působit chaoticky.

„Ve Švýcarsku zemřel skladatel Bohuslav Martinů. Když pak jeho manželka posílala do Československa, na žádost zakladatelů skladatelova muzea jeho korespondenci, objevil se mezi dopisy i jeden soukromý – od Jana Drdy. Varuje v něm Martinů před návratem domů z emigrace – ten mu byl oficiálně nabízen. Drdu toto odhalení stálo poslancování a o dva roky později i členství v ÚV KSČ.“⁶

Jakmile vystoupil se strany, byla mu zakázána novinářská činnost a rodina byla hlídána, dětem byla ztížena možnost studovat (přesto všechny vystudovaly vysokou školu). Jeho nejstarší dcera Jana s manželem emigrovali do Švýcarska. To Drdu velmi tížilo, mimo jiné také proto, že jediná Jana měla děti – Drdova vnoučata.

Posledním velkým zásahem do srdce autora byl v srpnu 1968 příchod Varšavských vojsk. Syn Jakub vzpomíná:

„Rok 1968, to ho zdrtilo zcela, bych řekl. Chodil tady po náměstí Jiráskově, kde byly tanky, a nosil knížky od svých kamarádů, takříkajíc, od ruských a sovětských spisovatelů, a ukazoval je těm vojákům. Říkal jim: „To jsou lidi, kteří

⁶ PRUŽINOVÁ, Radka. Jan Drda ustál se ctí své "hrátky s čertem". *Periskop*. 2008, 28-29.

mně podepsali knížky. Jak to, že vy sem teď přijedete ze stejné země a... ‘ Nikdy tomu nevěřil a poté, co vyšel článek, mu byly vráceny všechny scénáře, propustili ho z práce a ocitl se na dně. ‘⁷ Tento článek vyšel v Rudém právu, jmenuje se „Nezkřivte jim ani jeden vlas, nedejte jim ani kapku vody“ a je uveden v příloze č. 10.

I přesto, že věřil komunismu, celý život byl v kontaktu se svou sestrou, která patřila do Řádu Benediktinů. Sám tehdejší ministr kultury Zdeněk Nejedlý se k tomu vyjádřil takto: „*Já mít takovou sestru, tak na ni vezmu býkovec.*“⁸

V dokumentu České televize vzpomíná paní Marie na svého bratra velmi hezky: „*Naposledy jsme se viděli 3. listopadu, kdy se mně otevřel. Projevil velikou radost, říkal, že je šťastný, ale já jsem vycítila, že je mu špatně. Řekl, že je po třech výsleších a že asi těžko tuto dobu přežije. Já jsem říkala: ‚Poslouchej, tys tak chytrý a tohleto jsi neprohlédl?‘ A on říkal: ‚Ne, já jsem věřil, že všechno bude dobré, že je to jediná cesta k dobru lidí. ‘*“⁹

28. listopadu napsal svůj poslední dopis svému příteli Hanzelkovi:

*„Milý Jiří, prosím Tě odpusť mi, že Ti teprve teď odpovídám... měl jsem jakous takous naději ve filmu... ale po dlouhém očekávání jsem se dozvěděl, že jakýsi pan Toman, který tam teď hraje prim, prohlásil: Je to od Drdy, nepřichází v úvahu. Také jsem se pokoušel vypůjčit si, ale ti přátelé, kteří by byli ochotni, nemají – je to už celá kategorie košťůřů, kteří žijí z ruky do huby. Nezlob se prosím Tě na mne, že Ti ani dnes nemohu říci konkrétně, kdy budu schopen vrátit Ti dlužných 10 000 korun... Zatím jsem na tom tak, že mám v kapse 73 korun, to je celé mé jmění. Kde seberu nějakou korunu na prosinec pro rodinu, sud’ bůh. Asi se pokusím odprodat část knihovny, budou-li mít v nějakém antikvariátu zájem. ... Hrátky s čertem se nesmějí hrát. ... Ted’ už to vím, že jsem podle rozhodnutí pana Tomana na odstřelu...“*¹⁰

Ještě tentýž den Jan Drda umírá při jízdě autem na selhání srdce. Pohřbu se zúčastnilo na dva tisíce lidí, jeho oficiální datum a hodina byly však dlouho utajovány.

⁷ Tamtéž.

⁸ Dokument *Znáte je dobře?*: Jan Drda. Česká televize, 2006. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10087924982-znate-je-dobre/206562230460004-jan-drda/>

⁹ Dokument *Potomci slavných*. Česká televize, 1998.

¹⁰ FRYŠ, Josef. *Dvanáct osudů dvou staletí*. Příbram, 2006. ISBN 80-239-8119-6, s. 238.

Autor pocházející z Příbrami byl „rozporuplná osobnost naší literatury, kterou ovlivnily okolnosti zasahující do jeho dětství, i náročná politická doba, ve které žil a dokonce v ní i jistou dobu věřil. Byl jedním z předních českých prozaiků vybavených lidově přístupným jazykem a schopností přirozeného vypravěčství a jedním z těch, kteří po sobě zanechali dodnes uznávaná a hodnotná díla.“¹¹

Velmi se zajímal o historii své rodiny. Při pátrání v rodokmenu došel až do 15. století, kde u svého předka zjistil, že pocházel z venkova. Na tento venkovský původ byl Drda hrdý a vyzdvihoval ho mezi své přednosti.

V pozůstalosti Jana Drdy můžeme najít texty mnoha besed, rozhovorů či projevů, které byly i nebyly publikovány. O jeho důležitosti neschvídčí ani připravené, ani nevyřčené projevy, které jsou k dispozici v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze, ani to, že měl vysokou politickou funkci. Dokonce pak ani skutečnost, že byl významný literát, nýbrž fakt, že se na něj v dopisech obraceli obyčejní lidé a žádali ho o rady v nouzi. Ptali se ho jako člověka, ne politika nebo spisovatele. V tom právě spočívá, dle mého názoru, velikost tohoto člověka.

Jan Drda byl všestranná osobnost, v jeho pozůstalosti můžeme najít povolenky k rybolovu, průkaz o plavecké způsobilosti, lístky svědčící o jeho působení v Komunistické straně Československa, legitimaci ze spolku dobrovolných dárců krve, průkaz, dokazující, že byl členem Svazu československých divadelních a filmových umělců, léčebnou knížku ze sanatoria, „delegačenu“ na Světový kongres intelektuálů na obranu míru ve Vratislavi v roce 1948, „Vysvědčení dospělosti“, které mimo jiné ukazuje, že Drda byl průměrný, nikoli nadprůměrný student, také dopis z Obvodní vojenské správy, sdělující, že byl Jan Drda povýšen do hodnosti majora v záloze čsl. lidové armády aj. Toto všechno snad plasticky dotváří osobu či charakter Jana Drdy, kterého by neměli lidé soudit jen podle toho, zda patřil, nebo nepatřil „do strany“, jak se bohužel dnes děje, z výše uvedených materiálů můžeme získat přehled o jeho zálibách a také o tom, jaký to by člověk, nejen spisovatel.

¹¹ ŠOLCOVÁ, Liběna. LITERÁRNÍ ARCHIV PAMÁTNÍKU NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ V PRAZE. *Jan Drda (1915 - 1970): Inventář osobního profilu*. Praha, 2013.

3 Městečko na dlani

Román poprvé vyšel v roce 1940 a vypráví o Rukapáni. Městečku, které svým tvarem připomíná dlaň.

„Táta psal ‚Městečko‘ ve stísněných prostorách našeho bytu v Holešovicích. A protože v té době tam už bylo dítě a on neměl klid na práci, seděl na toaletě, zkrátka na záchodě, a napsal tam za pouhých čtrnáct dní celou knížku,‘ vzpomíná syn Petr. Román si okamžitě našel čtenáře a kniha byla v anketě Lidových novin vyhlášena nejlepší beletrií roku.“¹²

Kniha se skládá celkem z dvaceti tří kapitol, z nichž každá má svůj vlastní název a v úvodu je vždy krátce nastíněn děj, který bude následovat. Michal Kříž ve své internetové recenzi přirovnává Drdovu knihu k francouzskému románu:

„Není bez zajímavosti, že pouhé tři roky před vydáním Drdova románu vyšel v češtině poprvé francouzský román Clochemerle G. Chevalliera známý českému čtenáři pod názvem Zvonokosy. Ostatně se zmíněným francouzským románem nespojuje Městečko na dlani jen stejné téma, ale taktéž podobně humorný styl plný různých jazykových zvláštností a stejná snaha vytvořit zcela zjevně zdání reálnosti daného místa.“¹³

Jednotlivé oddíly románu na sebe volně navazují a ve druhé polovině knihy se osudy postav z různých kapitol začínají prolínat. Děj se odehrává v městečku Rukapáň, ve skutečnosti ale odpovídá Příbrami, což můžeme pokládat za velkou poctu rodnému autorovu městu. Stejný název jako kniha nese i film, který byl na motivy románu natočen Václavem Binovcem roku 1942.

¹² PRUŽINOVÁ, Radka. Jan Drda ustál se ctí své "hrátky s čertem". *Periskop*. 2008, 28-29.

¹³ Městečko na dlani. *Městečko na dlani* [online]. 2005, č. 4 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z: <http://old.fantomfilm.cz/?type=article&id=200>

3.1 Téma

Knihy popisuje klidný a celkem prostý městský život, který je jen občas narušen drobnými neshodami. Na konci příběhu je tato idylka prudce zničena válkou, kvůli níž se všichni halí do smutku.

Drdův text poukazuje na odpor vůči pokroku (automobil), který měšťané nechtějí přijmout. Kvůli nezvyklému vztahu mezi chudou dívkou a bohatým sedlákem se na mladý pár všichni dívají skrz prsty a ztrpčují jim tak život. Je zde také popis života Jana Pudeš, který je výrazně ovlivněn smrtí svého syna. Církev, která je v tomto případě zastoupena farářem Volmanem, je vykreslena jako chamtivá a vypočítavá. Dočteme se o Matěji Řezáčovi, jenž má dobré srdce, ačkoli chodí pytláčit, a o starostovi, jehož neřest (pití alkoholu) nevykoupí ani všechny vykonané dobré skutky.

Autor se ve svém románu zaobírá narozením, svatbou, a nevyhýbá se ani smrti, která postihne havíře, dobrosrdečného starostu i malé nevinné dítě.

3.1.1 Postavy a děj

Drda v celé knize představuje charakter postavy, ne děj. Ukazuje bohatství světa a života a také to, že nikdo není černobílý. I starosta ví o tom, že pije, neví ale, co s tím udělat. Janek se ze smrti svého syna a z chování své ženy zblázní a uteče, naštěstí má svou okarinu a také dobré srdce, které ukáže, když zachrání Matěje, prchajícího před hajnými. Farář Volman je sice farář, to neznamená, že je dobrosrdečný a upřímný, spíše naopak, je vypočítavý. Starý sedlák Trantinec je bohatý, pyšný na svého syna, a stejně tak tvrdohlavý a zarputilý. Ančka je skromná dívka, zamiluje se do syna nejbohatšího sedláka v kraji. Doktor Rozum je moudrý, praktický, každému se snaží pomoci, na druhou stranu všechny obyvatele pobuřuje svým vozidlem, což nemůžeme chápat jako špatnou vlastnost lékaře, spíše jako odpor k modernizaci a pokroku všech rukapáňských obyvatel. Lidé zde mají své problémy, avšak autor na ně nahlíží laskavě (téměř každý si zachová své dobré srdce), děj se odehrává těsně před první světovou válkou a tato doba laskavost vyžadovala. Je možné říci, že Drda ji kolem sebe celý život postrádal. Hlavní postavy jsou rázovité, a někteří z Drdových přátel se v nich dokonce poznali.

V úvodních kapitolách spolu osudy hrdinů příliš nesouvisí, postupně se začínají prolínat a na závěr se všechny postavy, až na starostu Buzka, jenž je už po smrti, setkávají na Barborském rynku.

V knize se odehrává několik „minipříběhů“, které si v následující části představíme. Nenajdeme zde tedy jeden hlavní a nejdůležitější příběh. Je na čtenáři, aby se sám rozhodl, zda je kniha spíše o vztahu otce se synem, o lásce mezi Václavem a Ančkou, o chamtivém a vypočítavém faráři, o starostovi – pijanovi s dobrým srdcem, o pytlákovi, kterému záleží na jeho ženě, nebo o Jankovi, jehož osud mu do cesty postavil několik překážek, se kterými se nezvládl vyrovnat. Celý děj je tak sestaven z „minipříhod“ právě zmíněných postav a také těch, které se vyskytují v jejich blízkém okolí. Jádrem těchto „miniepizod“ jsou charakteristiky postav, kolem nichž se osudy obyvatel městečka odehrávají a dokreslují tak jejich charakteristiku. Sám Drda v dokumentu České televize řekl, že měl obavy, zda text vůbec drží pohromadě.¹⁴

3.1.1.1 František Buzek

Je postava spravedlivá, velmi moudrá a má smysl pro pořádek. Po právu byl zvolen starostou. O své město pečuje s láskou a chce pro něj jen to nejlepší. Jeho heslo je „*Jednej právě a nebuj se císaře ani krále!*“. Jím se také řídí. Jedna z mála jeho slabostí, zato ta nejdůležitější, je nadměrné pití vína.

František Buzek je asi šedesátiletý muž, mezi jehož povinnosti patří kontrolovat soudky na víno ve všech šestnácti rukapáňských rodinách. Je to mistr bednářský. Tato práce ho velmi baví a většinou zvládne zkontrolovat všechny sudy během jednoho dne. Tím, kdo ho nenávidí, je Josef Stýblo, který by se sám nejraději viděl ve starostovském křesle. Proto si vždy myslí a prosazuje opak toho, co starosta, který jedná v zájmu obecného prospěchu a všechny spory a šarvátky se snaží vyřešit a při tom nikomu neuškodit. Ve městě je mezi lidmi velmi oblíbený a každý je rád, že mají právě takového muže v čele města.

Starostova pravá ruka je Ignác Pazduška, jenž se o Františka Buzka stará, když je nemocný. Obíhá sousedy a známé a snaží se pro starostu udělat vše, co mu na očích vidí.

¹⁴ Dokument *Potomci slavných*. Česká televize, 1998.

Jednoho dne se mu zjeví anděl a varuje ho, aby to s pitím nepřeháněl. Buzek stále nemůže vínu odolat, až jednoho dne vytvoří úřední úpis, v němž sám sobě dovoluje vypít tři skleničky denně.

Když po hrubé mši¹⁵ zasedá městská rada, starosta svádí nepřímý boj se Stýblem a také sám se sebou. Jedná se o vinici na Kopečnej. Je z ní velmi kvalitní úroda a každý rok radní hlasují, zda oblast pronajmou Johanu Pošmournému, nebo jestli si víno nechají pro sebe. Starosta by rád nechal víno pro úřad, je si však dobře vědom toho, že Stýblo, jenž chce být starostou, jednoznačně bude proti Buzkovi a přesvědčí k tomu také další radní. František Buzek tedy využije svého postavení a ujme se slova jako první. Navrhne, aby vinice byla pronajata. S tím Stýblo vůbec nepočítal, rychle vše přehodnotí, špitne něco do ucha radním a ti ihned hlasují proti starostovi, jenž hlasoval pro pronájem také kvůli špatnému svědomí. Stále se mu totiž zjevuje tentýž varující anděl a po skončení hlasování se ukáže znovu. Starosta chce vykřiknout, že byl přeci proti tomu, aby víno zůstalo na úřadě, místo toho náhle omdlí a seběhnou se k němu všichni z místnosti, včetně Josefa Stýbla. Za chvíli se naštěstí probere a k údivu ostatních odchází z místnosti téměř beze slova.

Po tomto krátkém bezvědomí ale starosta onemocní a na několik dní ulehá do peřin. Doma se o něj stará Ignác Pazdušek, obecní poselák¹⁶ a přísazná stráž¹⁷, který obývá jednu místnost ve starostově domě. Navštěvuje ho také doktor Rozum, jenž stále věří ve starostovo uzdravení.

Když se nedaleko Buzkova domu strhne bitka mezi obyvateli městských částí Cabrik a Perlov, nikdo se nemá k tomu, aby výtržníky rozehnal. Šarvátku pozoruje doktor ze starostova okna, ten se mezitím pokradmu vyplíží z místnosti a dav rozežene. Rozum ho okamžitě odvede zpátky do postele a nemocný ihned usíná vyčerpáním.

Po několika dnech, v pondělí, přichází ke starostovi doktor znovu a dovolí žíznivému pacientovi napít se vína. Ten odmítne s tím, že ochutná teprve příští den, až mu bude lépe. Doktor tedy odchází na pitvu Janka Pudeš. Potká tam

¹⁵ Hrubá mše nebo jen hrubá je v římskokatolické církvi poslední mše slavená před polednem o nedělích a slavnostech. Zdroj: Hrubá mše. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 30. 04. 2013 [cit. 2013-12-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Hrub%C3%A1_m%C5%A1e&oldid=10266337.

¹⁶ Dle Kottova slovníku označuje tento pojem obecního nebo také poštovního posla.

¹⁷ Myslivecká stráž (přísazná stráž) je veřejná stráž, která má dohlížet na dodržování zákonů a myslivecké etiky. Zdroj: Myslivecká stráž. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2. 2. 2014 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mysliveck%C3%A1_str%C3%A1%C5%BE

místostarostu Stýbla, který si myslí, že je teď důležitý pro město, a tak čeká, co se bude dít. Nikdo po něm nic nechce, a on tedy ukřivděně vychází z budovy, před níž si kluci prohlíží Rozumův automobil. Stýblo toto auto nemá rád, myslí si, že je to věc jen pro výše postavené lidi a že dělá zbytečný hluk ve městě. Lékař je jediný v Rukapáni, kdo automobil vlastní a vždy, když projíždí, vzbudí velké pozdvižení. Když vidí chlapce, jak si se zálibou prohlížejí auto, dá každému troník a řekne, že leccos jde z vozidla vyndat, sundat nebo odšroubovat, a s úsměvem na rtech odchází.

Najednou se auto rozjede a kluci rychle běží za doktorem. Vozidlo se zatím řítilo z kopce rovnou na radního Stýbla, jenž se v poslední vteřině schoval za strom, o který se vůz zastavil a přimáčkkl čepičáře ke zdi. Omdlívá. Kluci přicházejí za Rozumem a poníženě mu vrací šroubky a matičky z auta. Ten jim nadává, oni se brání tím, že je sám radní navedl. Doktor rychle opravuje nejnutnější na vozidle, naloží Stýbla a odjíždějí spolu do krajského města. Lidé se velmi diví tomu, že čepičář vůbec svolil a nasedl.

Když odvezli raněného do nemocnice, začal se Buzek bát o dobro města, protože první radní byl v nemocnici a druhému nemá kdo poradit. Vydává se tedy na radnici, i když se cítí velmi slabě, a lidé ho cestou v ulicích zdraví a pochvalují si, jakého mají skvělého starostu. Hned na radniční vrátnici se nevědomky napije vína, když mu ho vrátný podá místo vody. Po doušku ihned pospíchá do své pracovny. Cestou v jednacím sále uvidí spát ve svém křesle opilého Ignáce Pazdušku. Když se mu ho podaří probudit, nechá se jím odvést do sklípku, kde k údivu starosty není už téměř žádné víno. Pazduška vše svádí na obraz svatého Floriána, ten prý sestupuje z plátna a vypíjí soudky.

Připíjejí si spolu a u čtvrtého džbánku usínají. Starosta se budí s dobrým pocitem a odchází pryč. Těší se domů do peřin, cestou si ale musí odpočinout. Když tu si pro něj přišel anděl. Buzkovi se ještě nechce odejít, boží posel mu odpoví, že už nadešel čas, protože vedoucí radnice již vypil všechno víno, které mu bylo přiděleno. Byl to přeci on sám, kdo si určil tři skleničky denně. Starosta i přes toto zavolání myslí na osud městečka a vyprosí si u božího posla poslední půlhodinku, aby mohl obyvatelům poradit, koho zvolit za nového starostu. Z toho můžeme soudit, že je velmi laskavý a i přes své „hříchy s vínem“ má jen dobré úmysly.

Vchází tedy do hospody na Věniku, právě když Pučálka připíjí na zdraví svého nového šikovného šafáře – Václava. Starosta odmítá všechno pití, které mu nabízí, a povídá, že jim jen přišel dát pár rad. Jako první přijde slovo na to, kdo po něm město povede. Buzek říká, že by si přál, aby to byl sedlák Trantinec. Proti se okamžitě staví sedlák Pučálka, který říká, že starosta by neměl být lakomý. „Nejbohatšímu muži jde jen o peníze a vlastního syna vyhnal z domu.“, povídá. Starý Trantinec křičí, že to není pravda, a podpaluje celý balík bankovek, který právě vyhrál v kartách. Všichni jsou z toho udiveni. Rejzek podotkne, že by z tolika peněz mohl být nový dům. Buzek na to odpoví, že ne pro peníze, ale pro pýchu vyhnal svého syna, a po tvářích mu padají slzy, neboť nikde nevidí svého nástupce.

S odbitím půl jedné Buzek nepozorovaně odchází a všichni hospodu postupně opouštějí. Jako poslední zůstává v budově právě sedlák Trantinec, a poté, co se také on vydá domů, na cestě o něco zakopne. Začne nadávat na opilce, nedá mu to a vrací se zpátky k ležícímu. Když ho zvedne, pozná, že na zemi leží mrtvý starosta. Ihned ho odnáší k Rozumovi domů. Byla jedna ráno a celá Rukapáň už spala.

Poslední starostovu cestu doprovází všechny rukapáňské zvony a na kozlíku sedí Václav Trantinec. Kvůli práci se nemohl zúčastnit Matěj Řezáč. Jediný proslav na pohřbu měl šedý pták ve větvích stromů. Ostatní utekli před deštěm a blesky.

3.1.1.2 Sedlák Trantinec

Nejvýznamnější sedlák, jehož prapředek se zasloužil o postavení fary, když do městečka přišel kněz a chtěl zde sloužit Hospodinu. Trantinec sám svázal kameny na stavbu a díky němu je jeho rod v Rukapáni velmi vážený po celé generace a má „rezervovaná“ místa v nebi.

Sedlák Trantinec, jehož jméno se v knize nedozvíme, žije na svém statku, na němž chová dvanáct krav, patero koní, z nichž nejkrásnější je klisnička Manda, jež je na konci knihy oceněna samotnými vojenskými pány, čtvero prasnic, sto slepic, deset krůt s krocanem, ovce a holuby. Statek také zdobí páv svým krásným ocasem. V zahradě pak stojí několik ovocných stromů. Sedlákova pole jsou úrodná a plná žita. Jeho voda se hemží rybami.

„Sedláku Trantincovi bylo sedmapadesáte let na jaře, 4. dubna¹⁸, v den svatého Isidora. Na černé hlavě mu však nezbělel ani jeden z hojných vlasů, zuby mu drží pevně v čelistích, a ruce, silné a krátké, jak to je v rodě, má plny mrštnosti a síly. S každým by se chtěl měřit v Rukapáni, s každým, kromě vlastního syna Václava.“¹⁹

Sám starosta si přeje, aby se sedlák stal jeho nástupcem v čele města. Trantinec je tvrdohlavý, přísný a také velmi pyšný na svého syna Václava, kterému tato usedlost jednou celá připadne. Jelikož žijí na největším statku v Rukapáni a mají vysoké postavení v celém kraji, nemůže se Václav ucházet o jakoukoliv slečnu. Sám otec mu vybral nevěstu, Anežku Kocíkovou z Ouběnic, která se jako jediná v okolí může Václavovi rovnat. Ten o ni nestojí a vyhlédl si jinou – jeden z hlavních sporů v knize.

3.1.1.3 Václav Trantinec

Jednoho večera pláče doma u Trantinců Marie Hošínská, protože její muž toho dne zemřel při výbuchu v dole Anna Marie a ona nemá peníze na to, aby ho pochovala v Lažci, tam, kde si přál být pohřbený, u své rodiny. Nad jejím truchlením se slituje starý Trantinec a pošle syna Václava, aby nebožtíka odvezl tam, kam si vdova přeje. Ten hned zapřahá a vydává se na cestu nocí, na níž se ke smutečnímu průvodu přidá také Ančka, dcera voraře Karase Loudy. Při zpáteční cestě jede s Václavem sama. Ten se s ní baví a hledá záminky, aby se jí mohl dotýkat. Když ji povalí na slámu, ona se tentokrát ubrání a utíká k domovu černým lesem sama. Od této chvíle nemůže Václav na děvče přestat myslet a začnou se spolu tajně scházet.

Václav je syn největšího a nejbohatšího sedláka v kraji a je mu dvacet sedm let. Je silný a svému otci dělá jen radost, až do chvíle, než přijde na ženění. Odmítne nevěstu, již mu vybral otec, a přivede si svou vyvolenou – Ančku Loudovou. Ta se ale ani v nejmenším nezamlouvá otci. Žádná by se mu nezamlouvala, žádná jiná, než Anežka z Ouběnic, není pro svůj původ Václava hodna. Ten si stojí za svým – má tvrdou hlavu po otci. Starý Trantinec se rozzuří

¹⁸ V tento den se narodil sám Jan Drda.

¹⁹ DRDA, Jan. *Městečko na dlani*. Praha: Fr. Borový, 1940. S. 148.

a v návalu vzteku šlehne Václava bičem do tváře. Václavovi je líto maminky, které hádky v domě nedělají dobře, Ančku miluje a na ničem jiném mu nezáleží.

Po hádce s otcem jde mladý sedlák za farářem a žádá ho o radu, ten ho vyprovodí s tím, že se pokusí situaci nějak vyřešit. Sám si pak spočítá, že je lepší mít mladého Trantince na své straně, přeci jenom mu bude jednou patřit celý statek. Když se druhý den koná hrubá mše na počest mrtvých havířů, stydí se Ančka být mezi lidmi. Myslí si, že na ní každý pozná, že se „zkazila“ s Václavem. Toho na mši sklíčeně vyhlíží, on nepřichází. Zoufá si, že její milý snad vše zapře a ona zůstane sama. Václav ale nepřichází, protože usnul na louce po probdělé noci. Když se probudí, je už po mši, hned utíká za svou vyvolenou. Jakmile se přiblížil k Loudovým, spatřila ho paní domu a žene ho, protože si myslí, že přišel chudákům krást hrušky. I přesto, že Václav vidí Ančku u okna, utíká pryč.

V pátek dopoledne se na Barborském rynku koná jarmark. Václav tady potká Josefa Pučálku, který mladému sedlákovi slibuje, že kdyby ho otec vyhnal, přijme ho za šafáře. Ten mu odpoví, že se nedá, a vyhlíží Ančku. Když ji spatří u stánku plátýnkáře, kde také prodává Mařena Mrvíková (jejíž příběh bude vyličen v jedné z následujících kapitol), přispěchá za ní, že jí šáteček koupí sám. Ona je nešťastná, protože o nich teď každý ví, když prozradil tajemství, a že jim to teď úplně zkazí životy. On ji ale ujistí, že se tak nestane. Zaplatí planetáři, aby jim řekl, co se odehraje v jejich budoucnosti, a dozvědí se, že by měli pospíchat se svatbou, jinak ji předběhnou křtiny.

Starý Trantinec si na Václavovi vylíval svůj vztek, syn zase vyčítal matce, že se ho ani nezastane před otcem. Vztahy na statku jsou pomíchány a nepanuje tu dobrá nálada. Václav si stojí za svým. Svou vyvolenou miluje a dává jí to najevo před celým městečkem, zatímco ona se chce scházet tajně, aby se jí každý nevysmíval a ubránila se zlým pohledům lidí.

V neděli, po smrti Janka Pudeš, už je Václav zaměstnaný u sedláka Pučálky. Vlastní otec ho vyhnal. Sedlák si nového pomocníka vychvaluje, když právě do hospody přichází starosta, aby dal všem své poslední rady.

Když farář předčítá městečku v kostele dopis z hejtmanství, vyřkne také nemilou zprávou, že všichni muži musí narukovat do války. Václav je z této zprávy nešťastný, vyskočí na stupínek za farářem a přinutí ho, aby ohlásil jeho svatbu. Nazítří je tedy na šestou hodinu ranní ohlášena svatba Ančky a Václava. Za starým

Trantincem přichází Pučálka a ptá se, zda přijde na veselku. Ten mu na to odpoví, že nemá syna. Když mu však Pučálka poví, že Václav může ve válce zemřít, starý se rozčílí, jak si vůbec Pučálka může dovolit říct, že by Václava mohl někdo zabít. Mezitím Ančka pověděla své mamince, že je těhotná.

Osudnou noc žádné z děvčat v Rukapáni nespalo. Nejpozději v deset hodin dopoledne musí všichni muži odejít z města. Když ráno vyšel svatební průvod, chyběli v něm Václavovi rodiče i Karas Louda – otec Anky, který byl v práci mimo Rukapán a o svatbě neměl tušení. Václavovým přáním bylo, aby přišla alespoň jeho maminka. Bylo mu jasné, že ji otec nepustí. Všechna děvčata v Rukapáni nenáviděla Ančku za to, že je chudá a bere si nejbohatšího ve městě. Jakou měly všechny radost, když spravedlivý zvon bil „Pan-na křáp“.²⁰ Zaskočilo je ale, když Václav prohlásil, že o tom ví a že to on ji znectil a budou mít miminko. Za svědky šli Kořán, jenž byl Anky kmotr, a Pučálka.

Na konci knihy sedí Václav s Ančkou na náměstí těsně před odchodem do války, když ho otec pošle uklidnit rozrušenou klisnu Mandu. On to odmítá a žádné usmíření otce se synem před válkou se nekoná, oba si stojí za svým a ani jeden nechce ustoupit. Je na čtenáři, aby si domyslel, zda nakonec starý Trantinec přijme nebo nepřijme Ančku za svou a zda ona o to vůbec bude stát.

3.1.1.4 Ančka Loudová

Osmnáctiletá slečna, která pracuje na polích sedláka Trantince. Pochází z chudé vorařské rodiny. Proto „není hodna“ stát se manželkou syna nejbohatšího sedláka. Lidé, hlavně ostatní děvečky, na ni hledí skrz prsty, což ona velmi těžce nese. Její charakter můžeme vycítit z toho, jak se chová k ostatním lidem. Je velmi jemná a citlivá. To, že si na ni ukazuje celé městečko, je pro ni těžké. Dokonce se nesevěří ani rodičům s tím, že její milý je sám Václav. Karas Louda se to dozví až náhodou v hospodě.

²⁰ *“Kostel sv. Barbory v Rukapáni zdobí tři zvony. Nejmenší z nich je Barboráček, zvonili jím na neštěstí, na poplach, na požáry, havířům na poslední cestu. Největší z nich je Jakub, jenž pamatuje ještě švédskou válku, kterou jen zázrakem přežil“. Jmenuje se podle svěťce, který byl jistě původce zázraku, při kterém se tento zvon jako jediný nerozbil. Poslední zvon se nazývá Magdalena a má za úkol zvonit při svatbách. Byla-li nevěsta panna opravdu poctivá, byly úderů Magdaleny pravidelné: - Pan – na, Pan – na, Pan – na. Když však nevěsta nebyla čistá, nikdo nedokázal zabránit tomu, aby zvon vyzváněl – Panna křáp, panna křáp, panna křáp-.“ (Drda, 97-98)*

3.1.1.5 Farář Volman

Vypočítavý muž, který je rozhodnutý přemluvit starého Trantince, aby svolil k nerovnému sňatku svého syna. Nedělá to ze svého přesvědčení nebo pro Václavovo dobro. Jednoduše si spočítá, že je lépe mít budoucího nejbohatšího sedláka v kraji na své straně.

Jednoho dne přistihne farář Vincka, mladšího bratra Matěje Řezáče, který byl pytláčit. Vínček nezapírá, neboť mu zpod košile vyklouzl úhoř, jenž hledal, kudy by uprchl. Volman s Vínčkem se spojili a rybu nakonec chytili a zabili. Farář na chlapce udeří, že byl pytláčit a že mu tak úlovek nemůže zůstat. Po dlouhé úvaze, v níž přemýšlí, komu by měl lup vrátit, dojde k závěru, že nejlépe mu bude chutnat na šalvěji. S ohledem na Vínckovo dětství a na špatný příklad staršího bratra, rozhodne se dát mu dvacet krejcarů.

„V zápětí se však pan farář polekal svého rozhodnutí. Kolik škody na mladé duši by mohl natropit tak velkým penízem? Zdaž na nás nečihá hřích za každým rohem? Vždyť ten hoch, maje dvacet krejcarů, by mohl sestoupit do krčmy a nakoupit si opojných nápojů a kuřiva, které už svým popelem, dýmem a pachem připomíná nebezpečnou blízkost d'áblou.

- Milý Vincenci, - oslovil proto pan farář hoch, - tento úhoř, kterého ses zmocnil nedovoleným způsobem, ti bude odebrán, neboť ti nepatří, a jeho požíváním bys jen zmnožil hřích, jehož ses už jednou dopustil – (...)

- Tumaš, abys byl odměněn za námahu, s jakou jsi mi pomáhal úhoře chytit. To ostatní odměňovat nemohu, neboť bych se stal společníkem hříchu...-“²¹

Vínček poděkuje a poníženě odchází. Našel pod košilí ještě několik parmiček, na kterých si štípnutím do jejich dávno mrtvých tělíček vybil svůj vztek z nespravedlnosti. Z pomsty vystřelil minci z praku a rozbil okno na faře. Když si farář spokojeně odnáší úhoře a přemýšlí nad jídelníčkem, přijde za ním Václav Trantinec, že by chtěl mít dnes ohlášky. Farář se ale brání, že je zvykem, aby ženich přišel s otcem. Václav přichází místo s otcem s ranou na tváři, kterou mu způsobil otcův bič. Alespoň však přislíbí svou pomoc.

Uběhl páteční jarmark a v neděli sedí farář na louce a přemýšlí o mrtvém Jankovi, o nemocném starostovi ležícím v peřinách a také o tom, jak by to nejlépe

²¹ DRDA, Jan. *Městečko na dlani*. Praha: Fr. Borový, 1940. S. 139.

zařídil s Václavem, kterého otec vyhnal a který už pracuje u sedláka Pučálky. Rozhodne se, že jednomu z nich pomůže, aby vykonal dobrý skutek. A protože Jankovi už pomoci nelze a za starostu se mohl jen pomodlit, obrátí se s pomocí k mladému Trantincovi. Je mu jasné, že musí starého sedláka umluvit k nerovnému sňatku. Když Volman sedí u cesty a přemýšlí, zahlédne, že se po pěšině plouží kulhající postava. Rychle si tedy přisedne blíže k cestě, aby se s ní mohl dát do řeči. Zjistí, že neznámý je Josef Cibulka ze Zatláně, který míří do Rukapáně, aby tam požádal Ančku Loudovou o ruku. Farář je udivený a děkuje Pánu Bohu, že situaci s Trantincem takhle vyřešil za něj. Farář se vždy snaží vyhovět všem, nezapomene si ale vždy vše dobře spočítat, jak by to jemu samotnému nejvíce pomohlo. Je falešný a prolhaný a je možné říci, že je to jedna ze záporných postav románu.

3.1.1.6 Matěj Řezáč

Původem pochází z Nečtíně a do Rukapáně přišel až ve čtrnácti letech. Mezi jeho téměř každodenní chléb patří boje s hajnými, kterým se právem nelíbí, že jim Matěj pytláčí v revíru. Často se vydává do lesů, aby nasytil nejen sebe a svou rodinu, ale také aby se o lup podělil se svými sousedy. Když se Jankovi Pudeš při bouřce rozbije jeho milovaná okarina, jak bude podrobněji zmíněno níže, Matěj je ihned rozhodnutý, že mu pořídí novou. To svědčí o jeho dobrém srdci. Z jeho chování i myšlení je patrné, že by obětoval téměř vše pro svou ženu Pepinu i pro dítě, které má již brzy přijít na svět.

Pan důlní rada Zimmerheier běží s nožem v ruce k dolu Anna Marie a hledá Matěje. Je mu jasné, že to byl právě on, kdo včera pytláčil v lese. Když za ním sjel dolů do šachty, stalo se neštěstí a vybuchl dynamit. Bohužel někteří havíři zemřeli. Rada s Matějem zůstali zavaleni. Nikdo ani nedoufal v to, že by výbuch mohli přežít. Toto neštěstí tušila Pepina, které se zdálo o černých koních, což vždy přináší smůlu, a poprvé omdlela na poli u sedláka Trantince.

Když další den pracovali na poli, přiběhl syn starého Hóny a křičel, že se Matěj vrátil. Našel prý starou dušnickou štolu a tou vylezl ven. Pepina znovu omdlívá a lístek z kalendáře, 11. června, si schovává do truhly, ke svým pokladům.

Dozvíme se také příběh o tom, jak to probíhalo v zavalené štolě. Matěj ho v den návratu vypráví večer kamarádům v hospodě U Kchóna. Po výbuchu pan

rada omdlel. S Matějem čekali v šachtě den a noc na záchranu, nikdo nešel. Naopak je dokonce zazdili, aby se požár nemohl rozšířit. Zbylo jim naštěstí trochu náplně v kahanu, Matěj ho rozsvítil, když Zimmerheier spal, a napsal Pepině a ještě nenarozenému miminku dopis na rozloučenou:

„Moje drahý dítě a ženo Pepino, jáse s váma loučim ležim tu s panem Radou a modlimse, aby vás Pánbuh posílyl Pepino bratru Francovi Sem dlužnej 3 zl. tak ty Mu dej a u Kchóna zaštvrták, dojdisi na Obrant. daji ti potporu asi padesát zlatejch spánem Bohem Matěj Řezáč otec.“²²

Matěj také lituje toho, že zrovna pověsil na půdu uloveného srnečka a nestihl o něm Pepině říci. Než na to sama přijde, bude už celý prolezlý červy. Chtěl by také, aby se jeho syn jmenoval Petr.²³

Když dopsal, začal připravovat dynamit, aby přiblížil osvobození, nebo urychlil smrt, která jim, zasypaným, hrozila. Se zvoněním v uších oba výbuch přežili, a protože měl rada zlomenou nohu, vzal ho Matěj na ramena a vydali se cestou necestou snad k východu. Rada bolestí omdlíval. I nyní se projevilo Matějovo dobré srdce, protože rada za ním přišel nazlobený za pytláctví, on ho ale i přesto zachraňuje. Nebo alespoň se snaží zachránit. Cestou jim bohužel došel kahan. Museli tedy pokračovat tmou. Také cesta se horšila. Stropy se snižovaly, až si Matěj musel radu přivázat na sebe a jít dál po kolenou. Rada se zmítal v bolestech, nadával Matějovi, bušil do něj. Najednou se před nimi objevilo světlo a začali stoupat. Lehli si do trávy a Matěj objevil maliny.

„(...) - Matěji, no, řekni, žes toho srnečka odpráskl?

A Matěj, cítě se pln síly, zvesela odpovéděl:

–No jéje, rado. No jestli. Akorát do komory. Takovejch eště bude! –

Oba se tomu dali do smíchu a pro nic za nic na sebe začali hrozit a Matěj jako malý kluk předváděl radovi, jak míří a stiskne kohoutek, až bude srneček na mušce srdcem.

A to je všecko.“²⁴

²² Tamtéž, s. 108.

²³ Je zajímavé, že Matějův syn by se měl jmenovat Petr. Toto jméno použil Drda také ve svém románě *Putování Petra Sedmilháře* a pojmenoval jím také jednoho ze synů.

²⁴ DRDA, Jan. *Městečko na dlani*. Praha: Fr. Borový, 1940, s. 114.

Takhle tedy Matěj zachránil radu. Udělal to z dobrého srdce a nic za odměnu nečekal. Později se jí stejně dočkal. Na hrubé mši je Matěj velmi naštvaný na faráře a na světskou nespravedlnost, protože mu už Vincek pověděl o úhoři. Farář nemá čisté svědomí, a přestože si Matěj modlitbu nezaplátil, udělá ji za něj. Toto bere Matěj jako zadostiučinění za zabaveného úhoře. Po této mši zasedá městská rada v čele s Františkem Buzkem, který na ní omdlívá, jak bylo psáno výše.

Když se Matěj v noci vypraví do lesa, aby tady vyzvedl schovanou pušku, přepadne ho velká žízeň a po dlouhé rozvaze vkročí do lesní hospůdky. A co čert nechtěl? Sedí tu tři hajní, kteří mají na Matěje již dlouho spadeno. Pytlák se tu jen v rychlosti občerství a pokračuje v cestě. Za chvíli za sebou ale uslyší štěkot psů a je mu jasné, že jeho pobyt v lese zaznamenali hajní, kteří už jdou v jeho stopách. Když se spustí silný déšť, Matěj doufá, že to myslivce zažene zpátky z revíru do hospůdky ke kartám. Omyl. Muži za ním pokračují a dokonce pustí z vodítka několik psů, kteří po chvíli začínají Matěje dohánět. To ho vyděsí. Pušku už má u sebe a vrací se do Rukapáně místy, která neznal ani ve dne, natož v noci. Když se mu už psi sápadají na nohy, Matěj dva z nich zabije (jedna proražená lebka a jedna zlomená páteř). Další pes mrtvý. Najednou dorazí na známé místo, tady přece vylezli s radou, když se zachraňovali ze zasypaného dolu. Neváhá a skočí do štol. Tam se za ním hajní neodváží, pro jistotu do ní alespoň vystřelí několik ran z brokovnice.

Tu se Matějovi zatají dech. Někdo kolem něj prošel a zatarasil vchod do štol. Byl si jistý, že je to permoník – skalní duch, který láme havířům dláta a strhává jim nad hlavou skálu. Potom bere Matěje za ruku a vede ho chodbičkami někam pryč. On se brání, ale bojí se vzdorovat duchovi, a tak zavře oči a jde. Když dojdou na světlo, vidí, že ho za ruku nedrží duch, nýbrž jeho dávný přítel Jan Pudeš, o němž je psáno v jedné z následujících kapitol. Matěj mu dává za záchranu stříbrňák. Janek ho odmítá a spokojí se s Matějovým kloboukem. Poté zmizí. Když se Matěj vrátí domů, Pepina ještě nespí:

„ Někdo zabouřil na okno. Matěj vyskočil:

– Copak se děje? –

Byli to hajní. Trnuli, když jej spatřili ve dveřích odstrojeného.

– Holoto lesácká, copak mi ani v noci nedáte pokoj? – vykřikl na ně a práskl dvířky, nechávaje je zkoprnělé na zápraží.“²⁵

Když po pátečním jarmarku vzkáže starosta Matějovi, že je mu smutno a že by chtěl zpěváčka, pytlák neváhá a vydává se na louku chytnout červenku. Těsně před tím, než se strhne velká bouřka, se mu povede ptáčka lapit a prchá s ním do Rukapáně. Cestou ale potká Janka. Schová se za kamenem a pozoruje, jak se Janek divně chová. Tomu se v bouři rozbila okarína a je z toho smutný. Když Matěj vidí jeho zubožený stav, rozhodne se, že mu pořídí píšťalu novou.

Po příchodu domů říká Pepina svému muži, že se má ihned zastavit za radou. Matěj se bojí, že s ním chce Zimmerheier hovořit o psech, které za sebou po honičce s hajnými nechal mrtvé. Také mu Matěj přeci řekl o mrtvém srnečkovi. Bere tedy červenku do kapsy, a když dorazí za radou, musí počkat, protože ten právě jedná s hajnými. Najednou se otevřou dveře a Matěj vidí hajné Kostánka, Valentu, Víška a Prokopa, jak jsou zakabonění. Radostně je pozdraví a spěchá za radou, který už na něj čeká. Místo nadávek ale Matěj slyší děkování za zachráněný život a darem dostává zlaté hodinky. Matěj jakoukoliv odměnu odmítá, přesto nakonec cibulky schová v kapse a rychle odchází. Na chodbě zjistí, že ve stejné kapse byla také červenka, kterou dar od rady zabil. Matěj se rozhodl, že doma vezme Vinckovi drozda a dá ho starostovi místo právě usmrceného pěvce.

Starosta ale umírá a Matěj ani nemůže na starostův pohřeb, protože je v práci. Lituje, že další den je pout' a on nemá ani na maso. Utíká tedy z práce na malý lup, na němž se mu podaří chytnout kachnu. Přihnala se bouře a on nesmí zmoknout. Musí se do práce vrátit suchý, jak by vysvětloval, že zmokl, když pod zemí neprší? Schová se tedy v chalupě na Polákově vršku. Déšť sem bohužel zavedl také hajného Prokopa. Ihned stojí v chatě naproti sobě s nastavenými puškami a oba jsou připraveni vystřelit. Matěj si vzpomíná, že měl jen jeden náboj, a tím už střelil kachnu. Stojí tedy proti hajnému s nenabitou zbraní. Nakonec ani jeden nevystřelí a smějí se. Matěj se přiznává, že neměl náboj a hajný utrousí, že by stejně nestřílel, protože mají od rady Zimmerheiera zákaz jakkoli Matějovi ublížit. Když to pytlák uslyší, říká, že už nikdy nevystřelí a naštvaný utíká z chaty.

Tu noc, kdy Volman ohlásil, že další den všichni muži nastupují do vojska, nespí ani Pepina. Hledá v truhle hodinky, které jí tajně vrátil doktor Rozum. Je na

²⁵ Tamtéž, s. 214.

nich nastaveno, aby vždy v deset hodin zacinkaly na počest Matějova činu (záchrana radního). Cibulky se k doktorovi dostaly, když jim Matěj vyčítal smrt Janka Pudeš. To ony ho zdržely, a on tak nemohl zabránit tomu, aby se Janek dostal na věž, ze které spadl a zemřel. Když se s ním pod věží loučil, strčil mu hodinky do kapsy. Jediným oděvem mrtvého byly drátem svázané staré pytle, Matěj mu tedy na jeho poslední cestu přinese oblečení své.

Před odchodem do války Matěj Pepinu uklidňuje, že se brzy v pořádku vrátí, ať nepláče, že se malý v bříšku akorát bude bát. Své chování bere jako samozřejmost a za pomoc nežádá, ba dokonce nechce, žádnou odměnu. Je až moc hrdý na to, aby mu někdo mohl pomoci nebo alespoň poděkovat.

3.1.1.7 Pepina Řezáčová

Žena Matěje, která ho jistě velmi miluje, jak jinak by ustála všechny Matějovy výstřelky a pytláčení. Pracuje na Trantincově poli, na němž několikrát omdlívá. Velmi se za to stydí, je to ale způsobeno těžkými situacemi, které jí Matěj připravuje, a také tím, že čeká děťátko.

V knize se o ní moc nedočteme, můžeme soudit, že je velmi laskavá a hodná na své okolí, tak jako ono na ni. Po nocích dlouho čeká na svého muže, až se vrátí z pytláčení, aby mu mohla připravit večeři a aby spolu ulehli do postele tak, jako ostatní manželské páry v Rukapáni.

3.1.1.8 Jan Pudeš

O pátečním jarmarku prodává Mařena Mrvíková – žena ztraceného Jana Pudeš – u stánku plátýnkáře. Všechny rukapáňské ženy jí ale vyčítají, že se kvůli ní Janek zbláznil a že si proto u stánku nic nekoupí. Štítí se všech jejích šátků. Když si Ančka jeden vyhlídne, ženské se na ni sesypou a ptají se, proč si kupuje šátek u téhle ženštiny. V tuto chvíli si už Václav na trhu Ančku našel a prchají spolu před davem bez koupě. Ubohý plátýnkář nechápe, co se děje a proč mu rukapáňské ženy kazí obchod. Ty mu tedy vyličí celý příběh Mařeny a Janka a on ji od svého stánku vyhání. Jaký byl tento příběh?

Když se Janova matka zranila a pohmoždila si páteř, ulehla na lůžko. Říkala svému synovi, že by si měl najít ženu. Žádná ho ale nechtěla, protože stále bydlel s matkou a ony se bály soužití s ní. Jednou na cestě potkal Mařenu Štvánovou.

„Bylo jí jedenadvacet a měla za sebou tři roky v kriminále. Uškrtila prý nemanželské děčko. A snad jí to ani nedokázali. Nikdo ji nechtěl. Chodila prý s vošveráky do břízek. A třeba s třemi najednou.“²⁶

Ted' ji akorát propustili z vězení. Na cestě se ho ptá, jestli hledá ženu, a nabízí se mu. On o ní řekne své matce a začne se chystat svatba.

„Do tří neděl byla veselka. Smutná. Kamarádi se Jankovi smáli, ženské mu plivaly po chalupě.“

Koupili si tedy dvě butelky šedé a oba se opili. Ženich s nevěstou. V ten čas, kdy z opilosti hluboko spali, konečně umřela stará Mrvíková. Tři dny po veselce pohřeb. Děvčata, která před měsícem Janka odmítala, byla by ted' brala všemi deseti. Už bylo pozdě. Byl ženat s poběhlicí.“²⁷

Kamarády ujišťuje, že to s Mařenou vyhrál. Rukapáňská čtvrť Kocanda ale byla zlá a nikdo Mařeně nepomohl, když bylo třeba. Tři dny po křtu manželům umírá syn Jeník na psotník, od něhož prý pomáhá rozmarýn. Každý ho měl za oknem, nikdo ale nenabídl svou pomoc. Jan dokonce synka musel sám pohřbít. Začíná také pít alkohol a Mařena opět chodí za štajgrem Höningrem. Jednou si na něj Janek počká s nožem a bodá ho do prsou. Höningra ale zachrání notes, který nosí v místě bodnutí. Janek po útoku utíká do lesa, zatímco zachráněný šel do hospody vyprávět chlapům, co se právě přihodilo. Matěj se schovával v lese tři dny a tři noci a obhlížel místo činu. Až jednou potkal havíře z Lažce a jeden mu ze srandy řekl: „Počkej, Janku, pudeš. Zabil jsi štajgra.“ Od této chvíle se mu neřekne jinak, než Janek Pudeš. Ten utíká do lesa a nastěhuje se do podzemí. Je mu tam lépe samotnému, než mezi lidmi. Prý brával havířům svačinu, někdy mu ji ale sami nechali ležet tam, kde ji Janek najde. Pučálka mu zase nosil chléb pokaždé, když roztopil pec. Janek bloudí po tmě štolami a je spokojený, když si může zapískat na svou okarinu. Toto hraní někdy havíře děsí.

Janek je místní blázen, má však dobré srdce, což dokazuje nejen to, že zachránil Matěje Řezáče, kterého honili myslivci, když pytláčil.

²⁶ Tamtéž, s. 238.

²⁷ Tamtéž, s. 239.

Po bouři, která se prohnala městečkem a při níž Janek nešťastně rozbil svou píšťalu, je celý mokrý a v rukou drží střepy z rozbité okariny. To mu vžene slzy do očí. Dokonce nemůže ani promluvit. Léta samoty mu svázala jazyk. Rozhlédne se krajinou a vidí kouřící rukapáňské komíny, které určitě vydávají teplo, jež by na kost promrzlému Jankovi neuškodilo. Vydává se tedy cestou necestou k městu. Cíl má jasný – muzikářův krámek.

Jan se toulá městem a všechny ženy se za ním dívají. Jedna babička od něj dokonce uteče. Myslela si totiž, že je to čert. Lidé za ním tvoří průvod a u krámku jich je kolem sedmdesáti. U muzikáře bere Janek jednu z okarin a hraje dříve, než se prodavač vzpamatoval. Nechá ho, ale chce za ni zaplatit, a tak se lidé se na píšťalu složí.

Blázen se vydal do města zrovna ve svatební den Mařeny a všichni se mu pro to vysmívají. Janek ovšem výsměšky nevidí, připadá si mezi lidmi zmatený a neví, co má dělat.

„Bláznův mozek pracuje pomalu, věty se do něho vbodávají jak jehličky, trápí, hlava mu nechce říct, co se to děje. Jen jedno vidí: ženské a smích, vlasy, černé a mastné, zuby, oči jak svítí, ruce, a hádátka prstů, to všechno v červeném slunci.

Už ví! Sláva. Muzika! A najednou se cítí větším králem, než uprostřed hadů, kterým si navykl hrát, dá nástroj k ústům a spustí jednu veselou, která strhne i vlastní krok, vykročí jako o parádě, jde první a přede všemi, vstříc západu a náměstí, oslepen sluncem a vede za sebou průvod chlapů, kteří se bijí pěstmi do stehů ze samé radosti, houfy děvčat a ženských, pomatených vlastním jekotem a smíchem, výrostky, kteří ze zbujnosti přebíhají ulici křížem krážem od okna k oknu, tlukouce pěstmi do tabulek, aby si celé město vzali za svědka té slávy.“²⁸

Rozrušený Janek chce z davu utéct, ten ho nepustí, a najednou se ocitá na věži. Je sám a rozezvučí všechny zvony. Přistoupí až k samému kraji a hraje. Slunce mizí. Jankovi se tají dech a padá z vížky dolu mezi lidi. V tuto dobu akorát přibíhá Matěj Řezáč, který jde od rady, jenž mu děkoval za záchranu. Janek je po smrti a dav pozvolna odchází. Farář lidi napomíná, že je třeba věnovat zemřelému

²⁸ Tamtéž, s. 259

modlitbu. Matěj dává k Jankovi mrtvou červenku, která měla být starostova, a do kapsy mu strká darované cibulové hodinky.

3.1.1.9 Josef Stýblo

Muž, který by nejraději sám seděl ve starostově křesle. Proto neustále nesouhlasí s názory Františka Buzka. Je ze stejné strany jako současný starosta, a přesto ho pomlouvá, kde může. Na rozdíl od starosty, jehož mají lidé rádi, tento se chová hlavně k vlastnímu prospěchu nehledě na občany. O jeho charakteru také vypovídá čin, který Stýblo udělá po Jankově smrti. Havíři po něm chtějí na Jankův pohřeb půjčit obecní příkrov, a to se Stýblovi nelíbí. Jde se tedy osobně podívat, v jakém stavu je požadovaná věc. Když zjistí, že příkrov vypadá velmi zachovale a že Janek si ho nezaslouží, zamkne ho a jediný klíč schová u sebe.

Když odchází z krematoria, kde příkrov zamknul na několik západů, poradí klukům, již si prohlízejí auto doktora Rozuma, že se dá leccos z auta odšroubovat. Tomuto vozidlu nemůže Stýblo přijít na chuť. Vždy, když ho vidí a hlavně slyší projíždět kolem, nadává, že takový luxus by si doktor neměl dopřávat. Podobný názor na Rozumův majetek mají i rukapánští obyvatelé.

Spravedlivě ho ale dobíhá osud, když ho neovladatelné auto (kvůli odšroubovaným součástkám, které mají na svědomí chlapci) přimáčklo ke stromu. Doktor Rozum ho sám vyprostí a nakonec Stýblo nepohrdá a nechává se vozidlem odvézt do krajské nemocnice.

3.1.1.10 Doktor Rozum

Racionálně založený člověk, který se pro svůj majetek dostává do konfliktu s ostatními občany městečka. Hlavně kvůli automobilu, s nímž v ulicích vždy vzbudí poplach. (Na své si při nadávání na vůz přijde zejména radní Stýblo.) Jinak je to všemi uznávaný lékař, jenž se snaží každému vyléčit jeho fyzické i psychické trápení.

3.1.1.11 Rada Zimmerheier

Je v knize líčen velmi lidsky. I když je v radě, nad nikoho se nepovyšuje, což naopak nelze říci o čepičáři Stýblovi. Je to právě rada Zimmerheier, koho Matěj vytáhne ze zavalené štolý. Za tuto záchranu věnuje pytlákovi cibule, hodinky, na nichž je vyryto: „*Matěji Řezáčovi za dobrou trefu.*“

3.1.1.12 Josef Cibulka

Vorař, kterému po úrazu zůstal trvalý následek – kulhání. Jeho největší vadou není ono napadání na jednu nohu, nýbrž litování sama sebe, že kvůli tomu ho všechna děvčata odmítnou.

Když je mu Karasem Loudou přislíbena jeho dcera Ančka, vydává se do Rukapáně, aby ji požádal o ruku. Tam ale Cibulku přivítal jen otec Louda, protože Ančka utekla z domu a nikdo neví, kde je jí konec. Šli tedy spolu na Věník do hospody, aby počkali, zda se Ančka vrátí. Když po nějaké době Karas Louda „okoukne“ situaci doma a vrátí se za ním na Věník, Cibulka tam už není. Louda se dozví alespoň to, kdo to chodí za jeho dcerou (Václav Trantinec). Cestou domů potká Cibulka několik mileneckých párů a v jedné ze slečen pozná Ančku, v návalu vzteku hodí po dvojici kamenem. Je zklamaný a má v úmyslu se oběsit, ale to se mu nepovede, protože je na to až moc opilý.

3.1.1.13 Vojtěch Pučálka

Padesátiletý sedlák, který je v Rukapáni druhý nejváženější (hned po Trantincovi). O jeho dobrém srdci svědčí to, že přijme Václava za šafáře, když ho jeho otec vyhodí z domu. Dokonce jde Václavovi na svatbě za svědka.

3.1.2 Prostředí

Nehraje v knize důležitou roli. Tu zastává právě série „minipříběhů“. Není zde zachycen podrobný popis prostředí, ten můžeme jen zlehka vyčíst z jednání jednotlivých postav (objevují se doly, šachty, podzemní chodby, hostinec, lesy, louky, statek, fara, městská věž aj.). Osudy lidí se odehrávají v Rukapáni, městečku, svým tvarem připomínajícím lidskou dlaň, které stvořil Hospodin po požití značné dávky vína. Vznik města je dopodrobna popsán v úvodní kapitole románu. Dokonce je připojena také jednoduchá mapka (viz příloha č. 7).

Malebná krajina, do níž je městečko zasazeno, na první pohled nemá chybu. Můžeme tady najít doly, ve kterých se těží stříbro, les „vhodný“ pro pytláčení, i hájek, v němž se scházejí milenci. Vydrůvka a Vlčava, to jsou dvě říčky, které zavlažují zdejší půdu.

První část, jejíž místo je na palci Božské dlaně, obývá jen málo rodin a nazývá se Záříčí. Je zde půda vhodná pro hospodaření, a tak tu sídlí sedlák Trantínek se svou rodinou. Protéká tudy také Vydrůvka, jejíž druhý břeh omílá Perlov, který se rozprostírá „na ukazováku“. Tato čtvrť je významná hlavně těžbou dřeva. Tuto tradici zde založil jistý pan Kořán. Dnes se tady nachází dostatek materiálu pro obydlí, ohniště i vinné soudky. Hranici mezi touto částí a Cabrikem, místem, kde se rodí nejhezčí děvčata, tvoří druhá říčka – Vlčava. V této oblasti také pěstuje své víno starosta František Buzek a stará se tak o žíznivé krky Perlováků. Největší městskou plochu, zvanou Barborka, tvoří prsteníček a téměř celá dlaň. V ní můžeme navštívit Císařskou ulici – ráj obchodníků. Na malíku se pak rozkládá Kocanda²⁹ – čtvrť havířů, pod jejíž zemí je ukryto stříbro. Stojí tady také hospoda u Kchóna, v níž se scházejí lidé a sdílí tady své osudy. Místní zde také zapíjí svůj žal, když si Pán Bůh k sobě zavolá některé z kamarádů havířů.

Na Barborském rynku je k vidění kostel, fara, kašna a radnice, v jejichž sklepech jsou ukryté soudky s červeným vínem, které se nakonec stanou osudnými pro samotného starostu.

²⁹ Tento název se také vyskytuje v jeho další knize pojmenované Putování Petra Sedmilháře, v níž se ale nejedná o stejnou oblast.

3.2 Kompozice

Jsou zde krátké epizody postav, nikoliv souvislý příběh, kompozice je chronologická a čtenář je informován o tom, co se kde a kdy stalo. Ne vždy je ale známý údaj o tom, zda je právě noc, či den, nebo jaký je zrovna den v týdnu. Děj ubíhal tak, jak nám ho vypravěč vylíčil. Pouze v některých kapitolách se autor vrací zpátky do minulosti a popisuje, co se stalo již dříve. V kapitole číslo šest je nejprve vylíčena skutečnost, že Matěj Řezáč a rada Zimmerheier byli zasypáni v hořícím dole, a až na jejím konci se dozvíme, že se oba zachránili, a teprve v kapitole sedm, se čtenář dozví podrobně, jak záchrana probíhala.

Každá kapitola je uvedena krátkým popisem, co se v ní odehraje. Některé jsou doslova „nabité“ příběhem, jiné jsou lyričtější a pozornost je zde přesunuta od děje spíše k líčení přírody. Úvodní kapitola knihy čtenáři představuje prostředí, ve kterém se celý příběh bude odehrávat – město Rukapáň. Například v kapitole číslo čtrnáct (Znamení panny) zjistíme, že Václav nespí doma, ale v maštali u koní, Ančka byla vyzvána starým Trantincem, aby na pole už nechodila pracovat, dozvíme se, jak probíhal jarmark na Barborském rynku, kdy byl zničen plátýnkářův stánek, celý příběh Mařeny Mrvíkové, budoucnost, která čeká Václava a Ančku, a také to, jak si Trantinec vybil vztek na svém synovi.

Naopak v kapitole číslo osm (V noci padají hvězdy) se odehrává jen minimum děje. Je noc a hlavním hrdinou kapitoly je Vincek. Odhalíme tu něco z jeho minulosti, v kapitole ovšem převažují lyrické pasáže – líčení rána:

„Na Vydrůvce je ticho. Jeho vteřiny odpočítává křik cvrčků s druhého břehu. Chudáci cvrčci. Musí držet svou směnu až přes půlnoc, dokud nezačne aspoň trochu dnít. Pak teprve zalezou do travnatých jamek k spánku. V tu chvíli se z nezvyklého ticha probudí čeled' žezulčí v lesech na Záříčí. Čtyři hodiny se bude snažit vzbudit slunce. Kuku, kuku, kuku, kuku.

Po čtvrté je konečně probudí. První paprsek padne na diviznu v kamenném lomu, stín jejího stvolu se protáhne na slunečních hodinách z žulového kamení a dá tajné znamení všemu, co čeká na jitro. Zavřeným zvonkům kytek, broukům i mouchám.

Ale teď je teprve deset. Vlny šeptají, otírají se hřbety o břeh, v travinách svítí svatojanští broučci. ³⁰

Následuje pasáž, kdy Vincek sní o tom, že na jeho povel padají hvězdy. Přemýšlí, když najednou se ze tmy vyloupne osoba:

„Stín však najednou zvedne ruce, stáhne přes hlavu šat, zasvítí bělostí i ve tmě patrnou, stín se svlékne do naha a ze tmy se vyloupne jak bílé ořechové jádro žena. (...) – Lesní žena. – napadlo hned Vincka. Utrhneš-li kaprad' a třeš-li ji v levé ruce, uvidíš lesní ženu, sestupující k vodě. A třebaš nevědomky utrhл kaprad', třebaš rozemnul jeden lísteček té zázračné bylinky, aniž o tom věděl. (...) a jestliže lesní žena nakonec vystoupí z vody, přijde k Vinckovi a řekne: - tancuj se mnou, dostaneš zlatý pás.... – Vincek ucítil v tvářích, kterak se začervenal. ³¹

Za Ančkou ale přijde Václav a ona mu povídá, že se spolu nesmí scházet, že si zkazí život a že by ji rodiče zabili. Vincek vše z dálky a z úkrytu pozoruje. Přichází závěr kapitoly, pasáž z celé knihy nejpohádkovější. Vincek je tady líčen jako někdo, kdo dokáže ovládat hvězdy a přinutit je k tomu, aby spadly z nebe:

„A slova Anččina jako skořápky na potůčku pláče tiše plavala tmou:

–Nadosmrti... si... zkazim...život. -

A milenec ji řekl konejšivě:

–Podívej, sakra, spadla hvězda. Zvedni hlavu a neplač. Dyž spadne eště jedna, dyž ji teďka uvidíme, no tak mi můžeš věřit, že k vám zejtra puđu. Dyž spadne hvězda, aby dosvědčila i mně samotnému, že nebudu mít ráno strach. No tak... no tak se dívej. –

Vincek zvedl hlavu k nebi, jako kdyby čekal zázrak. Když spadne hvězda, stane se něco. Ale nikdo nemá zaříkadla, kterým by mohl strhnout hvězdu s nebe. Jen Vincek je bude jednou znát.

–Já si pro tebe život zkazim, Václave. –

Vincek za křovím měl oči široko otevřené. Má-li se to stát, tak teď se utrhne třebaš tamta... a vybral si jednu jasnou a vysokou.

A najednou zrovna ta hvězda, kterou si vybral, se zachvěla, pootočila se trochu kolem své osy, pak se utrhla se svého místa a protínajíc nebe zlatým plamenem, řítila se dolů. A jak padala rychleji a rychleji, rozhořela se až do

³⁰ DRDA, Jan. *Městečko na dlani*. Praha: Fr. Borový, 1940. S. 116 – 117.

³¹ Tamtéž, s. 121 – 122.

*bělava, syčela vzduchem a na vteřinku rozsvítila lampu nad celým krajem. Když pak zmizela v lesech na západě, padl Vincek vši silou na zemi a oběma rukama rval trávu z bolesti a nenávisti, že kdosi druhý před ním objevil tajemství pádu hvězd.*³²

3.3 Jazyk

Text je psaný er-formou. Příběh, jak už bylo několikrát zmíněno, se odehrává v hornickém městečku. Tomu také odpovídá použitý jazyk, v němž jsou venkovské výrazy i hornický slang. Jsou zde spisovné dialogy, ale můžeme najít i neformální (viz výše). Lze říci, že Drda si s jazykem „vyhrál“. Byl dobrý posluchač, a dialogy a řeč, které slyšel, uměl velmi dobře a barvitě vylíčit nejen v tomto románu, ale i v dalších svých knihách.

3.4 Ohlasy

Jaroslav Kunc ve svém Slovníku soudobých autorů mluví o Městečku na dlani jako o románu „*nad nímž se vznáší jasná tvůrčí pohoda, jaká doprovází sluncem i Drdovy drobné novinářské prózy.*“³³

V tomtéž slovníku se také vyjadřuje k postavám, epizodám i autorskému stylu:

„To všechno jsou u Drdy lidé a ne schémata. Autor k nim má velmi srdečný vztah a laskavý postoj. Jeho zdravý a přirozený pohled na život působí, že kniha, vlastně řada drobných, volně spjatých epizod, dějově sytých, výtečně odpozorovaných scén a ještě lépe odposlouchaných lidových dialogů, je knihou živou, milou a půvabnou, z níž přes skrovnou dějovou nitku dýše jadrnost, výrazná šťavnatost a úsměvnost s oparem radostnosti a s přízvukem humoru.“³⁴

Hodnotí tedy knihu velmi kladně.

³² Tamtéž, s. 127 – 128.

³³ KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45.* Praha: Orbis, 1945. S. 115 - 116.

³⁴ Tamtéž.

Benjamin Jedlička v roce 1940 v Lidových novinách píše:

„Jan Drda především svůj román o osudech obyvatel bohulibého městečka Rukapáně nenapsal z žádného pohnutí sociologického realismu, nýbrž nesen na horkých křídlech bolestně krásné vzpomínky na odvátý svět dětského domova. Jeho obraz venkovského městečka není výsledkem pracného snášení dokumentárního materiálu, nýbrž se vynořuje lehce zpod autorova pera.“³⁵

Autora dále vnímá nejen jako prozaika, ale v této knize také jako básníka:

„Jan Drda, mající zvláštní pochopení pro krásu prostých zjevů, je tu všude básníkem a zpodobitelem života, nikoli mluvčím určité ideje nebo filosofického názoru.“³⁶

V závěru vcelku pozitivního článku shrnuje své hodnocení takto:

„Rád konstatuji, že Jan Drda ve svém románovém prologu prokázal hodně prozatérské zdatnosti, od níž při přísné disciplíně skladební může se zdarem postoupiti k vyššímu útvaru románu typotvorného a psychologického.“³⁷

Dalším hodnotitelem Drdova prvního románu je A. M. Píša, který se o knize vyjádřil v Národní práci. Celkově knihu hodnotí pozitivně (s negativním hodnocením této knihy jsem se nesetkala). Příbramského rodáka přirovnává ke dvěma českým umělcům:

„Z domácích autorů se Drda jednak blíží k Čapkovi tím srdečným i jadrným smyslem pro prosté lidství a životní klad, ale bez Čapkova myslitelského i didaktického zaujetí; jednak ho pojí s Vančurou záliba v bohatýrských postavách, v kumpánských výjevech, ve výrazu hmotně názorném a svěže obrazném, ale spíš kyprém, než vančurovsky sveřepém.“³⁸

Poslední článek, se kterým jsem se seznámila, je od Václava Černého a vyšel v Kritickém měsíčníku. Autor zde píše o Drdově románu takto:

³⁵ JEDLIČKA, Benjamin. Románový debut Jana Drdy. *Lidové noviny*. 3. 6. 1940, roč. 6, č. 37, s. 3.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ PÍŠA, A. M. Slibná románová prvotina Drdova. *Národní práce*. 9. 6. 1940, roč. 2, č. 154, příloha č. 3.

„Drží pak tu dějovou změť autor velmi pevně na uzdě, rozčleniv a rozskupiv si látku i lidi podle vedoucích nití několika významnějších lidských osudů, jejichž nositelům věnuje i více úsilí psychologicky charakterizačního.“³⁹

Černý se dále vyjadřuje o jedné z postav:

„Ten Buzek je asi vůbec nejzdařilejší postava knihy, stvořená půl s trochu ironickým humorem, půl z dojetí, je to její postava nejpůvodnější a podle toho, co lze soudit o autorovi, i vskutku sympaticky drdovská. Zdařila se, i pokud byla myšlena jako zkratka a typ celého toho rukapáňského bodrého světa.“⁴⁰

³⁹ ČERNÝ, Václav. Jan Drda: Městečko na dlani. *Kritický měsíčník*. 1940, roč. 3, č. 7, s. 326 – 328.

⁴⁰ Tamtéž.

4 Živá voda

Živá voda je román, jenž poprvé vyšel v roce 1942. Skládá se z osmi kapitol, z nichž se každá dělí do dalších částí. Kniha vypráví o malém hochovi, Jeníku Markovi, a jeho životním osudu, který není příliš veselý. Jeho klidné dětství často narušuje smrt bližních. Nejprve ho sebevraždou zaskočí blízký přítel řezbář Václav dobrovolně končící svůj život kvůli Jankově matce. Další blízký člověk ho opouští, když mu umírá maminka i s právě narozenou sestrou. Tatínek mu sice najde matku novou, s tou se ale Jeník nikdy nesblíží a od prvního shledání ví, že ji nebude mít rád. Náhlá smrt zastihne také Jeníkovu babičku, která ho opouští pár dní před Vánoci, a další úmrtí ho zasáhne, když mu umírá jeho poslední blízký člověk, dědeček, s nímž společně bydlí. Žijí sice velmi chudě a Jeník si kolikrát tajně upírá jídlo, jen aby měl dědeček, ale mají se rádi a jsou spolu šťastní.

Nejen smrt negativně působí na Jeníka. Jeho otec, František Marek, se k němu nechová hezky. Často od rodiny odchází a s Jeníkem se moc nevidá. Když si Jeníkova nová matka, Marie Marková, najde milence, Marek, který je v knize nazýván vždy jen příjmením, od rodiny utíká definitivně. V ten samý den utíká od Mařeny také Jeník, jenž se vrací k prarodičům, s nimiž žil před smrtí vlastní maminky. Z jeho vypravování je cítit, jak mu otcovská láska a obecně otcova přítomnost chybí. Stále na něj vzpomíná.

Vztah Marka k synovi je ve velké míře autobiografický. Celá kniha je inspirována Drdovým skutečným životem. Je to krutý pohled na život, který není milostivý ani k malému klukovi. Už v tomto románu můžeme vidět lehké dělení na svět skutečný a na svět pohádkový. Tyto dva světy od sebe nejsou tak oddělovány, jako tomu bude v následující knize s názvem Putování Petra Sedmilháře.

Jan Drda si byl jistě vědom zla, které je kolem něj, a snažil se ho do svých knih zachytit. Nikdy to ale neudělal tak tvrdě a přímo, jako to kolem sebe mohl vidět. Snaží se o zlém psát nenápadně a nijak konkrétně ho nepojmenovávat. Nechtěl kolem sebe vidět ty největší špatnosti, stejně jako v předchozí knize se dívá na svět laskavými očima, a i když má zlo kolem sebe, přesně ho nepojmenovává.

Podobně jako v románu, Městečko na dlani, naráží autor na církev. Jeden z Jeníkových kamarádů ze sirotčince se o dodržování Desatera Božích přikázání vyjadřuje takto:

„- Ty Troubo, - řekl mu po druhé Šáňa, - dyť já taky věřim na Pánaboha. Každěj večer se doma musíme modlit, jinak by nás fotr spráskal. Jenže my holt vynecháváme to sedmý: nepokradeš! Říkal táta, že prej když byly přikázání vymyšlený, tak prej byli všický lidi stejně bohatý, a to holt se kráct nemuselo. Ale co přišli na svět chudý lidi, taková sakramencká veselá bída jako v Tondrovně⁴¹, tak se muselo začít kráct, aby se to vyrovnalo. Dyť náš táta taky krade! -“⁴²

4.1 Téma

Tématem knihy je Jankův život, který se stále mění a téměř každým dnem dostává jiný směr. Nejen časté stěhování a častá smrt ho ovlivňují. Důležitý je pro malého hochy také otec, který mu bohužel není dobrým příkladem, protože nejprve pije a podvádí svou manželku, poté odchází od rodiny, nestýká se s Jeníkem, krade a nakonec zabije svého soka v lásce. To jistě není dobrý vzor pro dospívajícího chlapce, jemuž tak chybí nejen maminka, ale i tatínek. Upíná se tedy ke svému dědečkovi, se kterým žijí na hranici bídy. Jeho školní výsledky jsou skvělé, a i když prospívá nejlépe ze třídy, trápení mu to neulehčí.

Po dědečkově smrti musí opustit gymnázium, učí se klempířem a téměř zahyne při pádu z věže. Když se o tomto incidentu dočte Jeníkova teta se strýcem, manželé Kličkovi, rozhodnou se, že se o něj postarají a berou si ho k sobě domů, zařídí mu znovu studium na gymnáziu, ale Jeník není spokojený. Často se vrací k hlíně, z níž modeluje nejrůznější věci. Když neví, jak dál, přechází ke skicování a odtud zase zpět k hlíně. Vztahy doma jsou dobré, panuje dobrá nálada, teta s Jeníkem se velmi sblíží. Je mezi nimi jen jedna velká překážka – smrt řezbáře Václava, z níž Jeník viní faráře Miku. Když mu teta se strýcem poví, jak Václav doopravdy zemřel. Jeník si k tetě už nikdy nenajde ten vztah, který k ní měl, a viní se z toho, že vůbec chtěl pravdu znát.

Jednoho dne, když přinese domů vysvědčení se samými jedničkami, sdělí mu Kličkovi, že by ho chtěli adoptovat, aby byl jen jejich. Jeník je nadšený z takto

⁴¹ Tondrovna je dům, který postavil kupec Tondr jakoby z ptačích klecí. Patnáct mu jich sem snesli zedníci na jednu hromadu, bez ladu a skladu, dbajíce jen toho, aby se každá klec dala otvírat někam na chodbu. A nad tím zmatkem rozklenuli střechu, která jen stěží může všechno přikrýt. Tam, kde nestačí, přibíli k ní stará prkna, kusy plechů nebo dehtového papíru, aby nepršelo rovnou do sednic. A v téhle Tondrovně, které se v širém okolí říká Dům hrůzy, je téměř padesát dětí. (Takto Tondrovnu popisuje Drda ve své knize Živá voda na str. 103)

⁴² DRDA, Jan. Živá voda. Praha: Československý spisovatel, 1957. S. 105.

projevené lásky, když se však dozví, že by tím přišel o své příjmení, nesouhlasí. Pár dní po této události utíká Jeník z domu a začíná se učit sochařem v dílně mistra Křemely. Tento příběh je silně autobiografický, s tím rozdílem, že se Drda neučil sochařem, ale spisovatelem.

Jeho studium v dílně není vždy jednoduché, trvá mu, než se naučí pracovat s hlínou. Když se dočká pochvaly, je velmi nadšený a to mu poskytuje nové naděje v to, že má šanci stát se dobrým sochařem.

Ani přes tyto občasné pochvaly není se svou prací spokojený. Dokáže sice vymodelovat podobu člověka tak, jak ji vidí, neumí jí ovšem vtisknout duši, což ho velmi mrzí, a ničí proto nejedno své dílo. Na konci příběhu dostává výuční list a odchází pracovat do ateliéru známého sochaře, kde se mu konečně povede překonat vše špatné a stává se opravdovým umělcem.

4.1.1 Prostředí

Román se odehrává v městečku Suchdol, v němž Jeník tráví své nejranější dětství. Odtud se s otcem stěhují za novou maminkou do vesnice Hospodyň, z níž později utíká zpět do rodného městečka a bydlí u prarodičů Větrovcových.

Autor se ani zde příliš nezabývá líčením prostředí, v němž se děj odehrává. To, jak vypadá, může čtenář vyčíst z příběhů, které se dějí v Jeníkově okolí. Žádné dlouhé lyrické pasáže ovšem v knize nenajdeme.

Pozornost si žádá pasáž, která naprosto mění Jeníkův život, a to ta, v níž děda Větrovec umírá. Je zde popisována smrt, velmi zlehka, „oklikou“, přesto dojemně. Jeník právě kreslí dědův portrét na poslední list svého bloku:

„Okouzlenýma očima se Jeník ještě jednou podívá k Větrovcovi. Ale nespatří ho. Větrovec si asi lehl do trávy, omámen sluníčkem, a snad se zrovna teď slastně propadá do hloubky spánku. Je slyšet, kterak zlehka hrábl rukama do trávy, snad v polodřímotě, jak se s lehkým povzdechem obrací, hledaje měkčí místečko.

Slunce stojí nad večerem. Je chvíle, kdy si ptáci vzpomínají na zpěv. Jeník, odvrácen na okamžik od své práce, zase začíná vnímat svět kolem sebe. Ano, ptáci zpívají. Pískají flétničky brhlíků, rolničky lindušek sypou své trililili, vysokým hvizdem jásá drozd. (...) Chlapec leží v trávě, s očima rovněž u nebe, a zdá se mu,

že i každý jeho dech, ten nejtišší, nejztajenější, neboť se bojí i jeho vanutím vyrušit zpěváky, má najednou dar tak vysokého vzletu jako ptačí píseň.

Leč najednou se zvedne větřík, lehký a krátký jak jedno mávnutí ptačího křídla, a v ten ráz odnese z hrdel zpěváků všechnu píseň. I drobné cvrknutí ptačího drápku o větévku rozeznáš. (...)

Ještě nikdy neslyšel takhle zpívat drozda. Jak může Větrovec spát, jak může ztrácet takovou krásu? Ne, jistě nespí, ale očima maličko rozevřenými pozoruje zpěvákovo hrdlo a sám se tetelí radostí jako Jeník. (...)

Při nejvyšším trylku se zpěv najednou zlomil. Snad zpěvákovi prasklo srdce. Ne, vždyť letí, zvedá se s větve nad Větrovcem, vyplouvá nad mlází a teprve tam se ztratí chlapcovu zraku.

A v ten okamžik zmizelo slunce za borovicemi a na les padl chlad stínu. Svět zmrtněl tichem.

Jeník se zvedl a rozběhl se k Větrovcovi. Našel ho spícího pod sosničkou. V obličejí mu stála zář, ale srdce, k němuž Jeník v záchvatu strašného pomyšlení položil ucho, bylo ztichlé jako les. “⁴³

4.1.2 Postavy a děj

Jan Drda se v tomto románě, stejně jako v tom předchozím, soustředí na výjimečné postavy. Tyto pak slouží k prezentování světa, na který se snaží nenahlížet krutě, ale laskavě. Vidí svět takový, jak on sám ho nemohl vnímat. I když je kniha z velké části autobiografická, můžeme vidět filtr naděje, který autor použil ve všech třech svých válečných knihách.

V následujících kapitolách si představíme nejdůležitější osoby z románu, s nimiž se hlavní hrdina Jan Marek setkává. Postavy jsou řazeny většinou podle toho, jak se v průběhu děje objevují. K charakteristice postav jsou připojeny také situace, v nichž se právě tyto postavy ocitají a více či méně ovlivňují Janův život. Není zde převyprávěn děj zcela do detailů, neboť je komplikovaný. Práce se tedy zaměřila podobně jako u předchozí knihy pouze na hlavní postavy a situace, které se odehrávají kolem nich.

⁴³ Tamtéž, s. 180 – 181.

4.1.2.1 Jan Marek

Jeník Marek je ústřední hrdina a právě kolem něho se odehrává veškerý děj. Můžeme sledovat, jak z malého chlapce vyrůstá mladý muž. Čtenář s ním prožívá všechna jeho loučení s milovanými lidmi, nešťastné začátky na umělecké dráze i okouzlení ženským tělem.

Není divu, že je zmatený, vždyť ještě ve svém dětském věku ztratí téměř všechny členy nejužší rodiny. Jediný otec, kterého Jeník vnímá jako svůj vzor, neumírá. Přesto se se synem nestýká a dokonce je zatčen za vraždu člověka, který Jeníkovi zachránil život.

Setkává se se smrtí, zklamáním a neúspěchem tak často, jak by to neunesl mnohý dospělý člověk, natož mladý chlapec. Jeho jediný bezpečný svět, kde mu nehrozí žádné nebezpečí, je gymnázium. I tento poslední „ostrov štěstí“ musí opustit po smrti dědečka – poslední blízké osoby.

Při četbě také s Jeníkem prožijeme jeho první setkání se ženským tělem, kterým je naprosto okouzlen a jež ovlivňuje i jeho umělecký život. Často se v mysli vrací k okamžiku, kdy se ve stohu slámy poprvé dotkl dívčího těla:

„Okamžik za okamžikem, strašně zpomalena, se k němu vrací ta poslední chvíle ve slaměném pelechu. Ruce, vzepřevše se hlavě, která touží nevidět, se samy otvírají v mělké misky, dychtivé doteku s tím palčivým ohněm, samy si opakují vteřiny onoho setkání, dávají život živému tvaru.

Zaznění vzpomínky je tak naléhavé, že se mu hlava neubrání. Všechno v Jeníkovi podlehne, všechno se zjitří dychtivostí, a chlapec rázem zapomene na Větrovce. Štefka, ta strašná, hloupá, nestydatá Štefka mučí Jeníka novým návratem.“⁴⁴

Nejvíce ve svém životě ale postrádá maminku, k níž se ve své mysli často obrací a na kterou neustále vzpomíná. Tak rád by se k ní přitulil, nebo alespoň od ní uslyšel dobré slovo! Často si dokonce přeje zemřít, aby se s ní mohl setkat. Jak je smutné, že macecha mu chce právě toto přání splnit. Dělá pro něj jen to nejhorší. Dokonce mu ani neumožní setkat se s vlastní babičkou o Vánocích. Mstí se mu za to, že od ní Janův otec utíká, a malý Jeník tráví celé dny venku na mrazu jen proto,

⁴⁴ Tamtéž, s. 163.

aby nemusel být v její přítomnosti. Naštěstí ho znovu na nohy postaví manželé Kličkovi, od nichž ale Jeník nakonec utíká a začne se učit sochařem.

Jeníkův život není vůbec jednoduchý, on se však dokáže se vším poprat a s neustálou vzpomínkou na maminku překonává každou nastraženou překážku a plní si svůj sen. Totiž být umělcem.

V průběhu knihy si uvědomuje, že jeho cesta životem nebude tak úplně jednoduchá:

„A chlapec, jenž ochutnal jen málo strachu nad propastí, ve skutečných vlnách i v podzemí, najednou se na pevném kamenném mostě tetelil úzkostí.

S takhle bláznivou hlavou budu mít asi těžkej život... - konejšil sám sebe úšklebkem, jenž neměl moci ani nad tělem, ani nad duší. A zas mu obstoupil srdce okamžitý pocit, že by bylo nejlíp někam utéci. Kam? Do pohádky? “⁴⁵

Zde se objevuje motiv pohádky, pohádkového světa, který Drda rozpracovává ve své další knize. S tímto románem má Živá voda společné také to, že právě v Živé vodě se Jeník představuje jako loupežník Mordomáro a vlastní hrad Drongobardo. Velmi podobné názvy používá Jan Drda také v románu Putování Petra Sedmilháře.

4.1.2.2 Maminka, tatínek a macecha

Maminka má na Jeníka velký vliv, i když umírá v jeho velmi raném věku. Stále na ni vzpomíná, modeluje si ji z hlíny a v duchu s ní tráví volné chvíle. Často se na ni obrací ve svých myšlenkách. Tak moc mu chybí dobré slovo, nebo alespoň pohazení, které mu nikdo jiný než ona a prarodiče Větrovcovi nedopřejí. S babičkou a dědečkem se nejprve nesmí stýkat, otec se o něj nestará a macecha se mu mstí za otcovo špatné chování k ní. Jak tohle všechno má zvládnout malý chlapec?

Otec má svého syna rád, svou lásku mu však vyjadřuje velmi opatrně a velmi málo, téměř vůbec. Před svými problémy vždy utíká, místo aby se je snažil řešit. Stejně tak utíká od rodiny za jinými ženami. Toto všechno Jeník vnímá, a i přesto je pro něj jeho otec velký vzor. Nejednou si ho představuje jako silného

⁴⁵ Tamtéž, s. 282.

muže, který by přepral každého nepřítele. Tento motiv, kdy je otec líčen jako silný bojovník, se opakuje v celé knize, a dokonce i v knize další – Putování Petra Sedmilháře.

V nové domácnosti má hlavní slovo macecha. Ta dokonce vyhodí Jeníkovu babičku, když svého vnuka přijde navštívit o Vánocích. „Vládne“ tvrdou rukou a bojí se jí odporovat i sám Marek. To je možná také důvod, proč od nové ženy také utíká. Ona by si jistě přála Jeníkovu smrt, ten se jí mstí tím, že žije.

4.1.2.3 Tulák Jouza

Jouza je muž, tulák, s nímž se začne stýkat Jeníkova macecha potom, co doma vznikají první neshody. Jeník ho ze srdce nenávidí. Odvedl přeci jeho macechu od otce a zkazil jim tak domov. Domov, který nebyl bezchybný a vždy vlídný, ale přeci to byl domov. Navíc se Jouza objevil ve chvíli, kdy si Jeník konečně začal nacházet cestičku k nevlastní matce. Kvůli Jouzovi spatří její nahé tělo a macechu si tak navždy odcizí.

Ani Jouza není představen jen v negativním světle. Byl to právě on, kdo Jeníkovi ukázal, že lze z hlíny modelovat nejrůznější předměty a také ho zachránil před pádem z věže.

4.1.2.4 Babička a děda Větrovcovi

Když umírá Jeníkova maminka a chlapec se s otcem stěhuje od prarodičů pryč, je velmi smutný. Často na ně vzpomíná a je rozhodnutý, že se k nim vrátí, i kdyby měl od otce a macechy utéct. To také jednoho dne udělá a žije spokojeně u babičky a dědy. Oni se o něj starají, jak nejlépe dovedou, a i když jsou staří a chudí, umožňují mu studium na gymnáziu. Za to jsou terčem posměchu od všech sousedů, čehož ale nedbají.

Když jednoho dne těsně před Vánoci babička náhle umírá (stejně jako před Vánoci náhle zemřela Drdova babička), ztěžují se Větrovcovi a jeho vnukovi životní podmínky. Navíc přichází Větrovcova dcera s rodinou, která si mužův majetek celý rozebere. On nemá sílu se bránit a toho později lituje. Lituje toho, jakou má dceru, jak špatně se k němu zachovala. Lituje toho, že se od ní nechal přemluvit a odstěhoval se k ní a Jeníka dal do sirotčince. Lituje toho, že má zlou

rodinu. Naštěstí se od ní opět odstěhuje a vnuka si ze sirotčince bere zpátky k sobě. Žijí velmi chudě, ale jsou spokojení, že mají jeden druhého. Pro Jeníka je děda velký vzor. Sám by v takového člověka chtěl také jednou vyrůst. Jak je těžké smířit se s tím, že i dědeček je starý a umírá. Jeník musí začít nový život. Ale jak?

Ujímá se ho soused Korda, který ho bere z gymnázia, protože mu vzdělání připadá zbytečné a začne Jeníka učit u sebe v dílně klempířem. Když ale Jeník při opravě střechy na městské věži nešťastně padá, zachraňuje ho právě nenáviděný Jouza. Jeník se ocitá v nemocnici.

4.1.2.5 Angelika a Benedikt Kličkovi

Když se o Janovi a jeho nešťastném zranění dočtou v novinách manželé Kličkovi, neváhají a berou si ho k sobě do péče. Angelika je kamarádka chlapcovy zesnulé maminky a Jeník je s nimi šťastný. Konečně mu někdo dopřeje také lásku a pohodlí. Žijí spolu šťastně do té doby, než začnou mluvit o historii, o smrti řezbáře Václava a o faráři Mikovi. Další zlom pro Jeníka byl, když ho chtěli adoptovat. Prvotní nadšení za projevenou lásku opadá, když se dozví, že by si musel změnit také příjmení. Přičítá to tomu, že Kličkovi nemají v lásce Janova otce. Poslední kapka přichází, když je Marek souzen za vraždu. Jeník je přítomen u soudu a vidí, jak je soudce, shodou náhod Benedikt Klička, k jeho otci nekompromisní.

Po této události od pěstounů utíká a uchyluje se do dílny mistra Křemely, v níž se věnuje sochařině. Kličkovi se z tohoto odchodu nemohou vzpamatovat. Chtěli Jana adoptovat, on od nich místo toho odchází. Strýc zůstává v šoku se slzami v očích a dívá se za odcházejícím Jeníkem.

4.1.2.6 Mistr Křemela a sochař Trakal

Oba jsou velmi důležití v chlapcově umělecké dráze. Křemela najde Jeníka ve své zahradě v osudnou noc, kdy byl přítomen u otcova soudu. Jana se ujme, a dokonce souhlasí, že ho bude učit, pokud s tím jeho pěstouni budou souhlasit. Jeník se jich neptá, rovnou jim oznamuje, že už se k nim nevrátí. Stráví tedy několik let u mistra v dílně a prožívá zde své radosti i strasti. Křemela je mu dobrým učitelem. Dovede ho k tomu, že vytvoří svou první sochu, která má nejen jistou podobu ale hlavně „svého ducha“, kterého by každé dílo mělo mít. Když Jeník dosáhne výučního listu, chce v dílně zůstat, místo toho jej Křemela posílá do Trakalova ateliéru.

Z Drdova popisu je Trakal nemilý člověk, který se chová k Jeníkovi velmi chladně. Když si chlapec poprvé dovolí s ním nesouhlasit, ihned raději z ateliéru odchází s tím, že už se se sochařem nesmí nikdy sejít. Jak je překvapený, když ho sám Trakal pozve na přijímací zkoušky na svou akademii.

4.1.2.7 Kamil Korda

Kamil je Janův spolužák, který mu nedopřeje chvilku štěstí. Jan stále cítí jeho nemilé pohledy v zádech. Ztrpčuje Jeníkovi život a dokonce se u soudu s Markem vydává za jeho syna. Kdykoliv může, Jeníkovi uškodí a rozladí jeho na chvíli „učesaný“ život. Nabízí mladému umělci, že ho provede peklem, aby se protřpěl k jádru každého správného umělce.

Sám je básníkem, jehož Jan obdivuje. Své básně ale nikam nezapisuje. Papír jich totiž není hoden. Jeník obdivuje jeho volnost při tvoření a sám by jí chtěl také dosáhnout. Kamil touží po tom, aby mu Jan vytvořil portrét. Ten ale Jeník není schopný vytvořit. Nedokáže mu „vdechnout“ duši. Místo toho, aby ho ztvárnil jako vážného básníka a trpitele, zobrazí ho jako veselého komedianta. Jan sochu zničí ještě před tím, než ji Kamilovi ukáže. Ten je z toho smutný a říká, že to byla poslední možnost. Další jeho podoba bude už posmrtná. A opravdu. Kamil spáchá sebevraždu, a až poté se Janovi skutečně podaří zobrazit ho i s pravou Kamilovou duší.

Kamilovi se tedy podaří splnit jeho slib a provází Jeníka peklem a utrpením. Na konci se ale dostává k první soše s duší. Kamil je už po smrti, přesto pomohl Janovi k umělecké dráze, protože Janova první socha ztvárňuje právě Kamila.

Pokaždé, když se Janovi začne dařit a urovná si svůj život, jako náhodou se objeví Kamil a pohodu nabourává. Naráží na Janův klidný život a pokouší se do něj vnést alespoň malý rozruch. Nabízí se otázka, zda je Kamil skutečně Janův kamarád, či je to jen jeho vnitřní hlas, který mu nedovolí v klidu žít a tvořit. Až po zahynutí Kamila (nebo Janova vnitřního hlasu) se Jeník stává skutečným umělcem a své soše „vdechuje“ duši. To se mu za kamarádovy přítomnosti nikdy nepodařilo, i přesto, že se o to snažil.

4.1.2.8 Václav Kotrba

V příběhu se objevuje jen v první kapitole. Přesto výrazně zasáhne Jeníkův život. Václav je řezbář, který má svou dílnu v domě, v němž Jeník žil se svou maminkou. Jeník ho navštěvuje v dílně a pozorně sleduje, jak pracuje na svých sochách. Nesmí být přítomen jen tehdy, pracuje-li Václav na obličejí sochy. Udělá jedinou výjimku, právě když vytváří obličej Kristovy sochy, smí se Jeník dívat. Jakmile spatří Kristovu tvář, pozná, že soše propůjčil svůj obličej právě Václav. Ten se kvůli tomu také pohádá s farářem, jenž je z této sochařovy nekázně velmi rozrušený.

Po tomto incidentu spáchal Václav sebevraždu. Naneštěstí jeho tělo uviděl také Jeník, který když poznal, že Václav nespí, vydal se pro něj hledat živou vodu.

Václav je první, kdo přivedl Jeníka k umění a právě díky němu si k umění a sochařině Jeník vytvořil velmi pevné pouto.

4.1.2.9 Štefka, René

Tyto dvě slečny nemají v knize nic společného, jejich osudy se nijak nepotkávají. Přesto jsou řazeny do jedné podkapitoly, a to z důvodu, že obě ovlivňují Janův milostný život a pohled na ženy. Jsou to právě ony dvě, na koho Jeník stále myslí. René, Kamilova sestra, byla první, koho viděl tančit nahou a poprvé tak viděl nahé dívčí tělo. Štefka byla první dívka, jejíhož nahého těla se Jan poprvé dotknul. Obě tyto vzpomínky mladého umělce pronásledují a nejednou vedou jeho ruce při umělecké činnosti.

4.2 Kompozice

Kniha se skládá celkem z osmi kapitol, z nich každá je dále členěna na podkapitoly. Počet těchto podkapitol se v každém oddíle liší. Na rozdíl od *Městečka na dlani* není každá část uvedena krátkým popisem toho, co se stane.

Kompozice je chronologická, autor se v příběhu nijak složitě nevrací zpět do minulosti a líčí děj tak, jak se opravdu stal. Do vzdálenější minulosti se vrací jen v několika málo případech (např. když je popisováno seznámení Jankových rodičů či když teta Angelika vysvětluje Jeníkovi smrt faráře Miky).

Jak je již zmíněno v kapitole, jež se týká prostředí v této knize, objevuje se zde jen málo lyrických pasáží. Často jsou vyjadřovány Janíkovy pocity. Drdovi na to stačí jen několik vět, které jsou ale součástí příběhu a nijak ho nenarušují.

4.3 Jazyk

Také v této Drdově knize je použita *er-forma*. Podobně jako v ostatních svých knihách používá i zde bohatý jazyk. Setkáme se zde také s pojmy z dějin umění (např. Donatello, Michelangelo) či s pojmy z literatury (Prokletí básníci). Autor se nebrání hovorovým prvkům, dokonce byl použit i vulgarismus (na straně 269).

4.4 Ohlasy

Ohlasů a vůbec článků o této Drdově knize není mnoho. V této práci jsou vybrány tři názory na tuto knihu. První z nich patří Jaroslavu Kuncovi, který píše:

„Nevadí, že na práci byly shledány stopy opožděného naturalismu a že některé pasáže ve druhé půli jsou zatíženy dekadentně tónovanou drsnou erotikou a stylizovanou problematikou. I tak Drda dokázal, že umí šťastně nabrat také z jiného kadlubu, na příběhu citlivého, jemného a samotářského venkovského chlapce, opuštěného otcem tulákem a vyrůstajícího z dobré vůle příbuzných v těžkých sociálních podmínkách.“⁴⁶

⁴⁶ KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918 - 45*. Praha: Orbis, 1945. S. 116.

Kunc pokračuje:

„Druhý Drdův román plyne už tedy ve směru příklonu k sevřené formě, k slohové kázni, k vystižení pravého stavu věci a k epické plastičnosti. Ani v tomto monografickém příběhu duševního vývoje se nevyhýbá Drda lidovému jazyku a jeho kouzlu.“⁴⁷

O pohádkovém motivu v knize se můžeme dočíst v Dějinách české literatury 4:

„Próza o umělci, který nalezne po hluboce prožívané tvůrčí a citové krizi smysl svého úsilí v poznání mravních základů života, je zároveň prózou o hledání a nalezení vnitřních jistot, umožňujících vítězit nad rozkladem a zlem. I když sám název románu upomíná na pohádkový motiv, oddálil se Drda v Živé vodě od bohatě fabulované fantazijní prózy, aniž dospěl ke kompozičně sevřenému psychologickému románu.“⁴⁸

Třetí názor na román přidává Karel Polák:

„Na přechodu úzce pojaté erotičnosti v těžce zápasivou uměleckou tvořivost zeje myšlenková trhlina, připomínající příliš básnický myslitelské nedostatky naturalisty Čapka-Choda. Slovesně se to projevuje zejména tehdy, když Drda staví Markovi nenávislně milovaného protinožce v dekadentním básníku-spolužáku Kamilu Kordovi. Jakkoliv umí Drda kromě svého vlastního slohu výborně napodobit (parodovat), na př. sloh ušlechtilého profesora nebo krajinského redaktora, píše zde v dekadentních verších Kamila Kordy bezděčné parodie na vlastní parodističnost, nehledíc ani k tomu, že se to dobře nehodí do doby, do které Drda děj umístil (první jeho román se končil minulou světovou válkou, tento se začíná po ní.)“⁴⁹

⁴⁷ Tamtéž, s. 117.

⁴⁸ BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV: Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria publishing, a. s., 1995. ISBN 80-85865-48-3. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data//dejiny/hcl/dcl4/dcl4.pdf>. S. 476 - 477

⁴⁹ POLÁK, Karel. Jan Drda: Živá voda. *Kritický měsíčník*. 1942, roč. 5, č. 7, s. 241 – 242.

5 Putování Petra Sedmilháře

Toto dílo poprvé vyšlo v roce 1943 a má celkem sedm kapitol, z nichž každá je dále dělena do několika částí. Kniha byla psána za druhé světové války, v době, která neskýtala naději v dobrou budoucnost, avšak Drda se zde snaží víry v lepší zítřky držet, jak jen je to možné. Hlavní hrdina – Petr – hledá svého otce, jehož ve svých očích vidí jako mocného a silného vojevůdce, který úspěšně ukončuje jednu bitvu za druhou. Stále doufá, že se spolu setkají, a je ochoten pro toto setkání překonat všechny překážky, které se mu postaví do cesty.

Petr je vesnický mladý chlapec, který strádá vymyšlené příběhy a skládá je za sebou tak, aby vždy směřovaly ke shledání s otcem, kterého dokonce pojmenoval Pater Incertus. Jsou to slova, jež našel ve svém rodném listě, sice jim nerozuměl, ale považoval je za velmi vznešená a umínil si, že to je jistě jméno jeho slavného a všemi lidmi oblíbeného otce. Aby se s ním setkal, musí podstoupit několik bitev a utkat se s nejednou příšerou ohrožující jeho život.

Příběh může, ale nemusí představovat světovou válku, kterou autor halí do historie. Místo vojáků s puškami a dalšími moderními zbraněmi se v příběhu setkáme s vojáky na koních, kteří jsou vyzbrojeni meči, kopími a brněními. Reálná skutečnost je zde schována do tajemné pohádky, což je pro Drdu v tomto tvůrčím období typické. Střetává se tu svět dobra a zla, ve kterém má vždy navrch dobro. Jedná se tedy o příběh, jenž je postavený na reálném základu, ale schován do pohádky.

Román se zaobírá Petrovým životem, který je zachycen od raného dětství, kdy byl týrán svým strýcem, jímž byl vychováván. Také proto si Petr vytvoří vlastní svět, v němž prožije téměř celé vypravování. Až ve druhé polovině knihy se ocitáme v reálném světě, do něhož stále proniká ten pohádkový, který Petrovi pomáhá přežít náročné situace.

V úvodu románu se setkáváme s vypravěčem, který je vševědoucí, všechno dokonale zná a čtenář může jen tajit dech nad jeho vědomostmi. Postupem času se dozvíme, že si Petr některé historky vymýšlí a z lidí z reality si vytvoří vymyšlené bytosti. V závěru vypravování teprve zjistíme, že kvůli tomuto přeměňování osob je Petr všemi ve svém okolí zesměšňován a považován za místního blázna. Ten to ale

nevnímá a žije si dál ve svém příběhu, ve kterém je hlavní hrdina a je mu v něm lépe než v drsné a nepříjemné realitě.

Celou knihu bojuje proti Busurmanům, s nimiž někde v dáli zápasí také jeho otec. Jen oni mohou za to, že se se svým otcem nesetká, protože mu do cesty k němu kladou samé překážky. A když ne oni, tak pták Posměvák, který Petra na jeho pouti doprovází, a když může, tak mu uškodí.

5.1 Téma

Tématem románu jsou dva odlišné pohledy na život. První je pohádkový, a ten v knize převažuje nad reálným. Petr má jeden velký sen – najít svého otce. V cestě, kterou podniká proto, aby se s ním mohl setkat, prožívá další a další sny, z nichž Drda „utká“ jeden silný a velmi citově podbarvený příběh. Knihu nelze číst bez fantazie, která putování dodává nový rozměr. Je to četba plná jinotajů, která nemusí být vnímána jako obraz války, ale jako chytrý a inteligentní pohádkový příběh.

V dostupných materiálech týkajících se Jana Drdy je možné narazit na zajímavý názor, který na Petra Sedmilháře nahlíží jako na dona Quijota:

„Petr, stejně jako don Quijote, dokáže svou chorobou myslí a fantasií obracet realitu naruby. Psa si plete s mužem. Don Quijote zase mlýny s obry. Don Quijote se nechá za rytíře pasovat, Petr si vznešený rod jednoduše vyvodí z údaje v rodném listě: pater incertus. Z toho usoudí, že je synem výjimečného pána Patera Incerta.“⁵⁰

Autorka této práce nachází v Petrově počínání další shodné rysy s těmi, které známe od dona Quijota:

„Stejně jako don Quijote dostane do těla, ale se statečností, která je mu spíše k neštěstí, se pouští do dalšího boje. Bohužel ho z nemoci nevyhlídí ani pobyt v blázinci. Petrův osud je tragičtější, než jaký měl urozený rytíř don Quijote. On nenachází u lidí porozumění. Právě proto čtenáře nerozesmává, ale spíše k němu cítí soucit. V ději nám nechybí ani Sancho Panza. Je to jeho vlastní kritický hlas,

⁵⁰ MATYÁŠOVÁ, Eliška. *Don Quijote jako literární typ v české literatuře 20. století*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/ibyfsq/Matyov_Elika-Don_Quijote_jako_literarni_typ_v_esk_literatu.pdf. Bakalářská. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph. D.

*který v Petrových očích dostává podobu Ptáka Posměváka. Pták Posměvák jsou vlastně problemsky reality do Petrovy mysli. Petr má také svou Dulcineu. Je jí už zmíněná Aurelie. Ta ale dostává mnoho různých podob. (...) Konec Petra Bočka, který se nazývá Petrem Incertem a který je v kraji pro své fantastické historky znám jako Petr Sedmilhář, je tragický. Jeho quijotské putování za přeludem vyvrcholí v zatmění smyslů. Uvěří, že splynul s milovanou Aurélií a že může létat. Těsně před smrtí se mu sice na okamžik rozum navrátí, ale přemůže ho vůle létat. Skočí? Autor nechává otevřený konec.*⁵¹

5.1.1 Postavy

U literárních postav této knihy není jasné, zda skutečně existovaly, na rozdíl od těch, se kterými jsme se setkali v Městečku na dlani, v nichž se dokonce někteří lidé poznali. Pozornost je v tomto Drdově románu přesunuta od postav, které hrály hlavní roli právě v knize o Rukapáni, k ději.

Jak bylo zmíněno výše, Petrův osud je zde sledován již od dětských let. Postupně s hlavním hrdinou čtenář prochází jeho poutí životem, setkává se s novými a novými postavami, novými příběhy a novými sny.

Vypravěč se v příběhu několikrát vrací v čase, až se román stává nepřehledným. Když se k těmto návratům do historie přidá míchání snů s realitou a zaměňování Aurelie s Anežkou a dalšími ženami, vzniká ve čtenáři chaos, který je třeba utřídit. To se může zdát jako náročný úkol. Proto je třeba zapojit fantazii a ponořit se do četby, aby byl čtenář schopen soucítit s Petrem a prožívat s ním jeho životní poutí.

5.1.1.1 Petr Boček = Incertus = Sedmilhář

Petr Boček je hlavní postava, která nás provází celým pohádkovým světem v knize. Je to rytíř, bojovník, vězeň, který je nakopáván všemi ze svého okolí. On dělí lidi kolem sebe na dvě skupiny – na své přátele a spolubojovníky, a na své nepřátele, již nazývá Busurmany a proti kterým po vzoru svého otce bojuje. Celý svůj fantaskní svět líčí jako hru, v níž je cíl jasně stanoven – setkání s vlastním otcem, jehož si představuje jako silného a mocného bojovníka se zlatým kyrysem,

⁵¹ Tamtéž.

který na svém koni a se svou družinou bojuje proti Busurmanům. Tato hra nemá žádná pravidla a nepřátelé, mezi které počítá třeba i lékaře, kteří mu chtějí pomoci od psychických problémů, mu stále křížují jeho životní pouť. Stále jsou mu pod nohy vrhány klacky a jiné překážky, jež neustále a s velkým elánem překonává, protože ví, že vše skončí dobře a že se setká se svým otcem. To si přeje ze všeho nejvíc.

Jeho matka je Eleonora Bočková, o níž se téměř nic v knize nedočteme. Víme jen, že výchovu svého dítěte svěřila do rukou své služebné, a to kvůli vlastnímu bratrovi, jehož se bála. Neměla ani muže, který by byl Petrův otec. Sama se při křtu přiznává k mateřství a ve velkých horečkách umírá. O novorozence se tedy dále stará služebná Magdalena – chudá dívka, která pečuje o Petra, i když je již větší, a hájí ho před Valdemarovým vztekem a touhou po majetku. Velmi silně působí pasáže, v nichž se dočítáme o Petrově dětství, líčení všech příkoří, která mu činil zlý strýc Valdemar.

5.1.1.2 Aurelie – Anežka – Fatima

Aurelie – dívka z obrazu, do níž se Petr zamiluje při své práci v knihovně. Je to právě ona, koho se Petr snaží zachránit ze spárů jejího bratra. S touto dívkou se setkáváme v celém románu. Bere na sebe však různé podoby: Anežku – kterou Petr nazývá svou sestrou a přibírá ji k sobě, neboť ona také hledá družinu Patera Incerta; Fatimu – již se snaží její bratr provdat, tomu se ale snaží Petr všemi silami zabránit; Bělu – divadelnici, která domluví Petrovi hru, nocleh i roli v kočovném divadle, které se jí stanou osudnou. Bere na sebe Aurelie také podobu Lidušky, ztracené dcery chalupáře, jenž Petra zachránil před Busurmany, kteří ho hledají a chtějí skrýt před císařem? To musí posoudit každý čtenář sám.

Ve skutečnosti nemají tyto dívky nic společného a Aurelie na sebe jejich podoby nebere, pouze Petr si to představuje, a v každé sličné dívce, již potká, vidí právě dámu z obrazu.

5.1.1.3 Pták Posměvák

Na ptáka Posměváka můžeme nahlížet také jako na Petrovo svědomí, nebo jako na Sancho Panzu, který doprovázel Dona Quijota při jeho toulkách. Tento opeřenec také doprovází Petra celým příběhem, do něhož mu promlouvá, a když může, uškodí. Stěžuje život Petrovi i Anežce, na jejich společné pouti za družinou Patera Incerta. Je to však také on, kdo zachrání Petra z řeky plné dravých příšer od jisté smrti? Na tuto otázku si musí opět odpovědět každý čtenář sám.

5.1.2 Děj

Příběh nelze pro svou složitou strukturu a psychologické pasáže jednoduše interpretovat. V následujících kapitolách je proto nastíněn děj tak, jak byl v knize představen. Na rozdíl od Městečka na dlani, které bylo zaměřeno na charakteristiky jednotlivých obyvatel, u kterých ani nemůžeme vybrat, která je hlavní, je v Putování Petra Sedmilháře pouze jedna hlavní postava – Petr. Ty ostatní ho doprovází jeho životní poutí, radostmi i strastmi, které jsou představovány různými pohledy, jež dohromady tvoří jedinečný celek, jsou jen stěží napodobitelné a občas také těžko pochopitelné. Od charakteristiky několika postav se zde přesouváme k ději a k nitru člověka. Děj se následně stal nejdůležitějším prvkem Drdových knih.

5.1.2.1 Kapitola první

Tato kapitola je více snová než reálná. Seznámíme se v ní s Petrem Sedmilhářem, ptákem Posměvákem i s Busurmany, proti nimž Petr statečně bojuje nyní u Skoupé Lhoty. Je zde líčeno, jak dragouni, kráčejíci poli v horkém počasí, vzpomínají na své klukovské války, které s opravdovou bitvou, v jejímž čele stojí Petr, nelze srovnávat.

Do tohoto fantaskního vyprávění vstupují poprvé prvky reality, v nichž se čtenář seznámí s Petrovým narozením a jeho matkou Eleonorou. Petrova matka jednoho večera doma porodila syna. Asistovala jí pouze služebná Magdalena, které rodička, ač nerada, svěřila výchovu dítěte, protože se bála svého bratra Valdemara, a dala jí na výchovu sto zlatých. Při křtinách se vydávala Magdalena za chlapcovu matku a jako křestní jméno synkovi zvolila Petr. S tím nesouhlasil farář, pro něhož

bylo toto jméno posvátné. Zmatená Eleonora se přiznala k mateřství, v horečkách označila za otce nejprve námořníka Sindibáda, poté znamenitého muže z Flámska Tylla Ullenspiegela a nakonec rytíře Dona Quijota de la Mancha. Po tomto zvolání zemřela, a protože farář tato jména nikdy neslyšel a neuměl je zapsat, tak do matriky uvedl, že se chlapec jmenuje Petr Boček a je synem Eleonory Kabátové, rozené Bočkové. Chlapec se svým jménem nebyl nikdy spokojen, protože ho odsuzovalo k obyčejnosti. Jak ale později zjistil (ve svém pohádkovém světě), jeho otec se jmenuje Pater Incertus – slavný, vznešený a ušlechtilý pán, který kvůli svému tajnému poslání neřekl Petrově matce pravé jméno. Petr byl svým strýcem považován za blázna. Když přišli za Valdemarem do obchodu četníci oznámit, že se Petr vydává za císaře pána, litoval strýc toho, že nehodil Petra do studny hned po narození.

Ve svém snovém světě se ale právě připravuje na válku s Busurmany, která je velmi důležitá a mluví se o ní snad v každé kapitole. Těmto bojům předcházela útěk od císaře Huberta z Hortenbergu, kterému dělal Boček knihovníka a zřehlednil mu celou knihovnu, čítající dvacet tisíc svazků. Petr se zde mnohému přiučil, třeba šermu. Císař si Petra velmi oblíbil, mluví o něm ale také jako o nejpodivnějším člověku, kterého potkal. V knihovně se zamiloval do obrazu Aurelie, císař ho dal uklidit, aby nepůsobila neblaze na mladý život knihovníka (protože není dobré, když se dvacetiletý chlapec zamiluje do dívky z obrazu). Ten si myslí, že Aurelii uvězní ve věži a slíbí jí, že ji vysvobodí. V noci tajně uteče z hradu, když se spustí po prostěradlech z okna a překoná nástrahy, které mu připravila noční zahrada. V krajinách se potom vydává za korunního prince, který je na útěku před císařským vojskem.

5.1.2.2 Kapitola druhá

Hlavní hrdina se ocitá na zámku Drongobargo a netuší, jak se sem dostal. Je si téměř jistý, že byl omámen a násilím sem doveden. Z hradu utíká a během útěku se vypravěč vrací k pobytu na zámku.

Císař řekl Petrovi, že je zde na přání jistého pána, že dostal do opatrovnictví knihovnu, má za úkol přečíst všech třicet tisíc svazků a také že si přeje, aby se mu pobyt zde líbil. Když Petr knihy pročítá, uvědomuje si, že se všech příhod účastnil

a všechny je dobře zná. Také si ujasní, kdo asi bude ten tajemný pán, který ho na zámek poslal – přeci Pater Incertus.

Dřívější jméno šlechtice bylo špatně uvedeno. Ve skutečnosti (skutečnost = Petrův pohádkový svět) se jmenuje Holdomáro a Petr se od něj dozvídá o svém otci, že to byl velmi ušlechtilý muž, což jen potvrzuje Petrovy domněnky. Když Holdomáro učí Petra šermu, jejich trénink se změní v boj a Petrovi je jasné, že ho chce císař zabít. Naštěstí se mu podařilo vyrazit šlechtici z ruky šavli, ale protože si spolu musí ještě promluvit, nechá ho protentokrát žít. Když se Boček vrátí do své knihovny a pláče, najednou se rozestoupí zeď a do místnosti vkročí krásná dívka, Aurelie. Ale musíme se vrátit k tomu, co prožívá Petr.

Ten se najednou ocitá v neznámé krajině. Když odpočíval u potůčku, ozvala se bolest zraněného kotníku a byl spatřen starcem, který bydlel poblíž. Starý muž ho vzal k sobě, aby se zotavil. Petr ale nemá času nazbyt, proto se tu vyspí a večer chce pokračovat v cestě. To mu stařec zatrhne a dá mu rady, kterými by se měl řídit, aby byl jeho útěk úspěšný. Například mu vymění jeho čisté a voňavé oblečení za staré a otrhané, aby splynul s okolím a nebyl pro císařské vojáky nápadný. Vzal mu také zlatáky, protože chasník u sebe nikdy zlatáky nemá, a dal mu měďáky a nikláky. Nakonec ještě Petra obdaroval mastí, která ho učiní neviditelným, a prozradil, že když bude chtít být opět vidět, musí sníst chléb o dvou kůrkách. Do kalhot, které neměly kapsy, si uložil peníze, vzal si boty, které ho tlačily, a vydal se do světa. Když přišel hlad a Petr zjistil, že nemá peníze, natřel se mastí a vydal se do hospodářství pro jídlo. Mast bohužel nefungovala, Petr dostal pohrabáčem a psi ho hnali až za vesnici. Při svém putování se seznámil s Anežkou, která „byla narozena v den neposkvrněného početí Panny Marie“, a proto mohla Petra spatřit, i přesto že byl neviditelný. Nazval ji svou sestrou, ona jeho svým bratrem a společně se vydali na cesty, protože zjistili, že mají stejný cíl – najít Patera Incerta. Z Anežčina vyprávění se dozvíme, že měla dítě s Františkem, vojákem, kterému velel Petrův otec. O dítěti ale nechtěli slyšet Anežčini rodiče, a když František musel nečekaně rychle odjet, ukryla syna ve skalách v domečku, zavalila ho balvanem a on tam teď na ni čeká, až se pro něj s otcem vrátí.

Závěr kapitoly je věnován opět historii, tentokrát té, která se týká Aurelie, již Petr miluje. Byla to sestra hraběte Holdomára a byla zaslíbena synovi slavného Patera Incerta. Tento sňatek se však nelíbil jejímu bratrovi a přál si sestřinu smrt.

Zatímco si myslel, že je pohřbena v lese, byla uvězněna ve věži hradu, odkud jí slíbil zachránit Petr. Z hradní věže také mohla sledovat svůj pohřeb. Aurelie ale našla tajnou chodbu vedoucí z věže po celém hradě, a mohla tak navštěvovat Petra v jeho knihovně. Aurelie mu stihla prozradit, že má být vydán Busurmanům a že svého otce pozná podle zlatého kyrysu, potom na jejich schůzky přišel Holdomáro a nechal obraz uklidit. Ze skutečného světa se následně dozvíme, že zlý Holdomáro je ve skutečnosti rodinný přítel, který má za úkol starat se o Petra, což také velmi rád a svědomitě plní. Petrovi se zde ale nelíbí a utíká, protože mu vzal jeho milovanou Aurelii. Kdo vlastně Busurmani byli? „*Nevěřící nepřátelé všeho křesťanstva, kteří se tlačili přes velkou řeku Dunaj do našich zemí, a které nikdo kromě Petrova slavného otce nemohl zadržet.*“⁵²

5.1.2.3 Kapitola třetí

Anežka s Petrem se rozhodli létat, aby Patera Incerta a jeho družinu našli rychleji. Ze vzduchu však byli srazeni Ptákem Posměvákem, který jim rozbil těžce vyrobená křídla. Za všechna příkoří, která jim Pták Posměvák už způsobil, mu rozbili hnízdo i s nakladenými vejci.

Čekali na Svatojánskou noc, při níž kvete čarokvítek. Když ho utrhnou ve správný čas, na správném místě a správným způsobem, splní se jim cokoliv. Po velkých obtížích se čarokvítku zmocnili a do rána jim narostla pravá křídla. Když se vznesou, pálí je červcové slunce a Anežka si chce alespoň na chvíli odpočinout u rybníčků, které jsou přímo pod nimi. Petr souhlasí. Když klesnou níže, napadne je Posměvák s dalšími havrany a Anežku zabijí. Petr její tělo nikdy nenajde a sám je vážně zraněný. Narostlá křídla má polámaná a nemůže se jich zbavit. Naposledy tedy využije své mastičky a jako neviditelný položí svá křídla pod dřevorubcovu sekeru. Ten mu je sice usekne, ale Petr je natolik unavený a vysílený, že usíná u nedaleké studánky, kde se probudí až za několik dní. Je zbědovaný a pomalu si vybavuje střípky z událostí, které se staly o Svatojánské noci.

Slíbí Posměvákovi pomstu a vydává se do města, aby se najedl. Naštěstí ho lidé viděli jako vandráka a nepoznali v něm převlečeného korunního prince.

⁵² DRDA, Jan. *Putování Petra Sedmilháře*. Praha: Fr. Borový, 1943. Žatva: Sběrka hodnotné prózy, Sv. 52., s. 131.

Protože se do města chystá významná návštěva, obyvatelé nepřejí tulákům, a tak se Petr musí skrývat v temném koutku, kde sní o tom, jak s otcem bojuje proti Busurmanům.

Když se vzbudí, znamenitý pán je již ve městě, Petr ho jde také přivítat. Lidé chtějí Bočka pro jeho vzhled vyhodit z města, pán to ale odmítá a kráčí k němu. Když vytahuje kapesník, spatří Petr skrytý zlatý kyrys a vrhá se do náruče svému otci. Místo přivítání je obviněn z pokusu o krádež hodinek a je uvězněn. Petra v cele nemrzí to, že ho otec nepoznal, nýbrž to, že padl do rukou nepřátel. Ve vězení ale není sám. Pobývá tu s ním Martin Houska, který náhodou také bojoval proti Busurmanům. Je přímo z družiny Patera Incerta, bohužel mu do pití přimíchali prášek na spaní a zatkli ho. Martinovi hrozila poprava, naštěstí ale s Petrem vymyslí plán útěku. Martin utíká a slibuje, že hned ráno se pro Petra s celou družinou vrátí.

Když ráno Sedmilhář očekával příchod otce, slyšel po celách velký řev, podařilo se mu z kobky utéct. Byl ale zavlčen zpátky, přiznal se, že pomohl Martinovi utéct, a za to byl odsouzen, rozsudek mu nebyl oznámen.

5.1.2.4 Kapitola čtvrtá

Opět se vrací zpět v historii a vypráví o prvním setkání Petra a Martina. Tentokrát se přesouváme do města Araukopontos. Petr se zde opět převléká za poutníka a snaží se dostat do města, aby mohl navštívit svou rodinu. Městská stráž mu v tom brání. Naštěstí přijíždí na pomoc Martin, který se s Busurmany také potýká. Ujíždí jim na koni směrem, kde je vláčen jeho spolubojovník. Společnými silami Busurmany přeprali a vydali se do města opět každý sám. Oba se znovu potkávají ve vězení. A proč se vůbec vydali do města? Aby splnili důležitý úkol, který dostali od Patera Incerta. A zde se opět posouvá děj zpátky do minulosti a vypráví o tajném poselstvu Amara Hadži beje, který chtěl darovat město Pateru Incertovi za jeho dobré skutky.

Petr má za úkol zjistit informace o situaci v tomto městě. Právě probíhala svatba Fatimy (sestra Amara Hadži beje) a hlavní hrdina zjistil, že Amar Hadži bej je jen převlečený Holdomáro, a hned mu bylo jasné, že Fatima je ve skutečnosti Aurelie. Rozhodl se, že Amara zabije.

Petr je tedy s Martinem ve vězení a vymyslí opět plán útěku. Tentokrát utekl Martin oknem, na které ho jeho spoluvězeň musel vysadit, protože bylo příliš vysoko. Martin nechtěl dobrovolně nechat syna Patera Incerta v kobce, nejen proto, že by jeho otci musel sdělit, že je zavřený a nejspíš už mrtvý. Petr ho ale vyšle a další den je odsouzen ke strašné smrti, shození do řeky Dirkopotam, protože se přiznal k vraždě velkovezíra, Amara Hadži beje. Vracel se stále ve svých myšlenkách k Aurelii a sliboval jí svou lásku.

Odpoledne trávil Petr opět v cele, kde usnul a zdálo se mu o tom, že je v otcově táboře. Najednou ho ze snu probudil dotyk ruky – poznal Aurelii. Děvče nechalo Petrovi dýku, ať se raději zabije sám, než aby byl nucen skočit do řeky. Petr hrdinsky veškerou pomoc odmítá a ráno je veden k vykonání rozsudku. Následuje popis Petrova zuboženého těla. Během pochodu k řece Petr netrpělivě očekává příjezd otcova vojska, které ho jistě zachrání, protože už je nablízku. Nestihnou ale včas přijet, a hlavní hrdina tedy skáče se svázanýma nohama do řeky, která je plná dravých ryb. Jak se spletli, když si mysleli, že to pro Petra bude jeho poslední zážitek. Má přeci svou dýku, kterou mu v noci darovala Aurelie a kterou může proti rybám a ostatním obludám použít. Po dlouhém a vyčerpávajícím boji, když si myslel, že už nemá ani ruce ani nohy, ucítil v zádech klovnutí a byl odnesen velkým černým ptákem, až ztratil z dohledu i otcovo vojsko. Byl naštěstí zachráněn a při letu v ptačích spárech omdlívá.

5.1.2.5 Kapitola pátá

Probudí se v kleci připoutaný k posteli. Přišli za ním dva muži a ptali se na zámek, otce, vojáky a další informace. Náš hrdina byl těmito otázkami zmatený, zodpověděl ale všechny. Tady se ocitáme opět ve světě reálném a Petr zjišťuje, že je v ústavu a podivným mužům se zde říká „páni doktoři“. Petr tu žije v sále s dalšími chovanci a celý pobyt tady chápe jako jinotajnou hru. Mimo jiné chtěl napsat knihu plnou všech svých vzpomínek. To mu doktor zakázal s tím, že bude lepší, když vše zapomene. Petr se tedy znovu ocitá v busurmanském zajetí, až jednoho dne se od doktora dozví, že Busurmani byli konečně poraženi a odtáhli domů. Náš hrdina je z této zprávy nadšený, po bouřlivém oslavném tanci odpočívá v posteli, když zjistí, že má stále srdce uvnitř svého těla. Pláče, protože si doteď

myslel, že o tento orgán přišel při jednom z mnoha bojů. Čtenář se zde dostává k velmi silné pasáži:

„Nyní ví zcela přesně: je v busurmanském zajetí, a jakýmsi omamným nápojem mu odňali z hlavy vzpomínku na minulost. Ale i když z ní zůstaly jen nezřetelné obrysy s ponětím několika jmen, která ani nemůže vyslovit, cítí tu utajenou souvislost znova a ví, že přijde čas, kdy na ni naváže svou novou budoucností.

Ted' ovšem nezbyvá než čekat a hrát onu hru, kterou na něm chtějí. Maje strach z prozrazení, mluví Petr jen o nejbližších a nejprostších věcech, a to způsobem, jemuž se naučil od dozorců, potlačuje svůj pláč, vztek i smích, nevšímá si ostatních chovanců, neboť cítí k jejich smečce pohrdání, a kdykoli jest mu mluvit s doktorem, dává pozor, aby svým opravdovým míněním neporušil pravidla jejich komedie.“⁵³

S pomocí doktora si vzpomene na vlastní jméno, Petr Boček, a na rodné město, Hostouň. Vzpomíná si, že vyrůstal v tmavém měšťanském domě, a vybavuje si své dětství. Je utiskovaný gymnazista a spolužáci mu ani nemohou přijít na jméno. Služebná Magdaléna opatruje chlapce, jak nejlépe dovede, a nenechá se jeho strýcem nijak zastrašit. Opět následuje velmi silné čtení:

V tom temném domě, kterému jsem nemohl říkat otcovský, mne týrali hladem a zimou, bili mne holí i dutkami, využívajíce poručnickovské moci, toužili najít způsob, jak by mne přivedli ze světa.

Nepřáli mým dětským hrám, ale když řeka zamrzla tenkým ledem, poslal mne strýc Valdemar, abych šel po Bukovském způsobu rubat led, doufaje, že se při tom utopím.

Posílali mne v zimě za hlubokého sněhu s nesmyslnými vzkazy do okolních vesnic, doufajíce, že zůstanu trčet v závěži. Jednou jsem opravdu usnul na sněhu, neschopen zvednout nohy k jedinému kroku. Když mne lidé našli, byl jsem ztuhlý tak, že mne musili hodinu třít, abych se probral k životu.

Konečně onen toužený zápal plic přišel.

⁵³ Tamtéž, s. 303-304.

A tu strýc Valdemar, využívaje nepřítomnosti Magdaleniny, přišel do místnosti, kde jsem ležel s velikou horečkou, a zotvíral všechna okna, řka, že je mi nad jiné třeba čerstvého vzduchu.

Pak chtěl vlastní rukou přebalit prostěradlo, jehož studeným zábalem mne Magdaléna omotala před svým odchodem, ale které teď už bylo žhavé mou vlastní horkostí, a že jsem se mu pro slabost nemohl bránit, prosadil svou a obnažil mé tělo na pospas mrazivému vzduchu, který proudil zotvíranými okny zvenčí.

*Když mne rozbalil a zcela odkryl, prohlásil, že musím chvilinku počkat, neboť si potřebuje za jakousi neodkladnou záležitostí odskočit do krámu. Bylo mi deset let a chápal jsem už, že mne chce zabít, protože potřebuje můj dům jako věno pro svou nejstarší dcerku.*⁵⁴

Z této krátké ukázky Petrových pocitů na čtenáře dýchne jeho velká nechut k životu. Také proto běží náš hrdina na městskou věž, odkud chce skočit a ukončit tak svá trápení. Kvůli strýci se cítil zraněný na těle i na duši. A to mu bylo pouhých deset let!

Příběh se z věže přesouvá opět do léčebny, kde Petra již považují za zdravého a pod podmínkou, že vysloví své pravé jméno – Petr Boček – ho propouštějí. On je nyní rozhodnutý, že se vrátí do rodné Hostouně a pomstí se strýci. Bohužel svou pomstu vidí ve skoku z věže.

5.1.2.6 Kapitola šestá

Opět jsme ve světě snovém, v němž se právě chystá divadelní představení, do kterého se přimíchal také Petr, a dokonce v něm měl ztvárnit hlavní roli. Tomuto Petrovu úkolu předchází samotné propuštění z ústavu a cesta vlakem, v němž si uvědomil, že na nádraží ho bude čekat strýc, který ho přece k smrti nenávidí. Rozhodne se tedy vystoupit kdekoliv jinde, lhostejno kde. Jeho kroky ho zavedou do Hostouně a rovnou do hospody, kde se ptá po své milé. Šenkýř mu poví, že to byl přeci on sám, kdo ji před dvěma lety zastřelil. Sám autor nyní vstupuje do příběhu a přiznává, že děj je příliš zamotaný, že je si toho vědom a že se pokusí to napravit.

⁵⁴ Tamtéž, s. 309-310.

Objevuje se nová postava, Mnislav Klamovský, která povídá, že kdysi hráli divadlo, ale chyběl jim herec pro hlavní mužskou postavu. Vypráví, že narazili na herce, který se právě vrátil ze světa, měl už jen otce a pocházel z dobré rodiny, jak vyzoroval z jeho chování. Dále říká, že tento herec sehrál večer skvělou roli, uprostřed níž ale utekl z podia, rozbil okno a uháněl v masce. Zničil tak celé představení, za které museli divákům vrátit vstupné. S tímto mužem se pak už nikdy neviděl a velmi lituje toho, že tehdy neznámý (Petr) utekl.

Dále čteme tutéž historii, tentokrát z pohledu Petra, který kráčí krajinou s opeřencem nad sebou a dorazí až k místnímu hostinci, z něhož vychází dívka. On je jí ihned okouzlený a poznává v ní Aurelii. Ona domluví Petrovi nocleh a zajistí mu roli Rodomíra v kočovném divadle. Zamilují se do sebe, stráví spolu noc a Petr už sní o skvělé společné budoucnosti. Je také nadšený z toho, že budou mít miminko. On sám byl přeci také zplozen v podobné magické noci.

Při hraní divadla jedná Petr tak, jak by jednal i sám, používá k tomu Rodomírova slova, která se naučil. Večer na jevišti odhalí, že ostatní nejsou herci, ale Busurmani. V jednom z nich pozná také přítele Martina Housku. Promlouvá k němu také pták Posměvák:

*Sedmilháři! Sedmilháři! Já nejsem vraná orlice! Jsem Posměvák! Znáš mne? Znáš mne? Posměvák! Aurelie není kněžna! Je děvka! Děvka nevěrná! Nevěrná! Ty nejsi Incertus! Jsi parchant! Parchant! Sedmilhář! Cvok! Cvok! Cvok! Utekl z blázince, podívejte se, utekl z blázince! A tvůj táta není rytíř! Kdepak rytíř! Vandrák! Vandrák! Potvora zlodějská! Kdepak jsi bojoval, Sedmilháři? Kdepak? Nikde! Nikde!*⁵⁵

V tomto zvolání můžeme spíše než volání opeřence spatřit volání samotného Petrova nitra. On si uvědomuje svůj původ, svou historii, ví o svém otci, o své nemoci, ale nemůže s tím nic dělat. Nedokáže si realitu připustit a raději před ní prchá do svého pohádkového světa, ve kterém není za všemi odkopávaného chudáka, ale za hrdinného rytíře, který je všemi uznávaný.

Zpátky k ději. Petr je na podiu a je velmi zmatený. Nerozezná skutečné herce od Busurmanů. Nepřítele vidí i v samotné „Aurelii“ a utíká z podia. Někdo ho

⁵⁵ Tamtéž, s. 405.

však přivedl zpátky. Petr se cítí ovládaný někým jiným, vyšší mocí, a pod touto tíhou zastřelí svou vyvolenou dívku, rozbíjí sklo a utíká pryč nevěda kam.

V závěru kapitoly poslouchá Petr vyprávění cizího člověka, Mnislava Klamovského, který vypráví o své dceři Lidušce, která kdysi odešla s kočovným divadlem, a už ji nikdy neviděl. Podle detailů z vyprávění Petr poznává, že tento příběh prožil on sám. Velmi lituje toho, že zabil Aurelii. Stařec je ale přesvědčený o tom, že jeho dcera Liduška (Petrova Aurelie) stále žije a vydává se ji hledat.

5.1.2.7 Kapitola sedmá

Petr stále bojuje s Busurmany. Je velmi oslabený a nechce dál žít. Také nechce padnout nepřítelům do rukou, chce zemřít v boji, proto nastupuje do bitvy jako Petr Incertus, jen bez zlatého kyrsu. Je zraněný, ale žije. Vyskočí z hrachu, rozpřáhne ruce k nebi a vysílá své vojsko proti Posměvákovi a celé jeho rodině. V tom okamžiku přijíždějí dragouni a Petr je šťastný.

Ve skutečnosti se do vesnice chystá přijet císař a lidé se proto shlukují i na polích, aby mohli pána přivítat. Někteří chtějí dokonce Petra uvěznit, aby nedělal ostudu. Zatímco se lidé připravují na vzácnou návštěvu, Petr plánuje největší bitvu svého života. Hledá své vojsko a Aurelii, při tom se musí také skrývat před Busurmany, kteří ho chtějí zamknout do cely před císařem. Připadá si jako vojenský velitel a lidé ho v jeho světě zvou ke svému stolu a platí mu za to, že jim vypráví o tom, co prožil s Busurmany. Cítí se jako velký a významný vojevůdce, dokonce i Busurmani o něm říkají, že je jako mlha, která se nedá chytit!

Na druhý den plánuje Busurmanům velkou pomstu. Při plánování ho pozorují dva muži, kteří jsou ve vojenském - ve skutečném světě jsou to strážníci, kteří chtějí Petra ukrýt před císařem, ve snovém světě jsou to Busurmani, kterými je právě Petr odhalen. Naštěstí jim ještě uniká. Je to ale stále těžší a těžší, protože po něm jde už celá vesnice. Je tedy vyhnán do jiné vsi, kde se ho hned ujme chalupář a ukryje ho u sebe. Má doma zrovna rodičku a Petr byl z jejího křiku celý pryč. Když se uklidnil a sedl si k ní na postel, poznal v ní Aurelii, slíbil, že přivede pomoc a utekl. Při běhu myslí na svou vyvolenou a viní se z toho, že ji už jednou zabil. Petr si s ní povídá, jsou jedno tělo a Aurelie říká, že jsou od sebe neoddělitelní. Ona říká, že se musí společně vrátit za dítětem, z toho je Petr zmatený. Vždyť své novorozeně pochovala Anežka, ne Aurelie. Ta mu na to ale

odpoví, že měla ve skutečnosti více jmen (Aurelie, Anežka, Fatima aj.). Stoupají spolu skalami, jež se najednou mění ve schodové stupně. Je zmatený, vidí kolem sebe Posměváka, spěchá za Aurelií a neví, kde mu hlava stojí.

Najednou mu dochází, že Aurelie, Posměvák i Busurmani jsou jen sen. Že vše kolem něj je jen sen a on je Petr Boček, který právě doběhl na Hostouňskou věž, protože chce okusit sílu svých křídel. Cítí, jak mu mezi lopatkami narůstají křídla. Skočí však na konec? To záleží na interpretaci každého čtenáře.

5.1.3 Prostředí

Prostředí v tomto vyprávění je různé. Mění se podle toho, kam se Petr ve svých snech vydá. Z putování v horách, lukách a od vesnice k vesnici se přeneseme do městečka, do něhož se chystá také všemi oblíbený král. Mimo jiné se ocitáme na hradě, z něhož Petr utíká, aby se mohl vrátit a osvobodit odtud vězněnou Aurelii. Hrdina knihy se také objeví v řece, v níž bojuje s příšerami, u nich se čtenář nemůže rozhodnout, zda je podivnější jejich název nebo jejich vzhled.

V tom reálném světě se Petr ocitá v léčebně, z níž je propuštěn a toulá se krajinou. Lidé jsou k němu velmi nepřátelští, on je ale ve svých přibězích šťastný.

Prostředí nehraje v knize tak důležitou roli jako fantaskní svět a není mu proto věnována taková pozornost. Stejně jako v předchozích Drdovo knihách. Když čteme o příhodách, které se Petrovi udály, dozvíme se také něco málo o prostředí kolem něj. Pozornost je ale od popisu prostředí obrácena k Petrovi, jeho blízkým lidem a myšlenkovým pochodům.

5.2 Kompozice

Celá kniha je rozdělena do sedmi kapitol, z nichž každá se dělí na další menší podkapitoly, podobně jako u Živé vody. Kompozice je zde složitější než u předchozích románů. Stojí tu vedle sebe dva chronologicky vyprávěné příběhy, které se prolínají. První příběh – ten skutečný – je představován v er-formě vypravěčem. Týká se Petrova vlastního života z reálného a nezaujatého pohledu. Dozvíme se v něm informace o Petrových rodičích, jeho krutém dětství a dalším životě. Ich-formou je vyprávěn smyšlený svět. Petr velmi emotivně líčí příběhy tak, jak je sám prožíval. Čtenář má možnost přečíst si o téže situaci několikrát (jednou

z Petrova pohledu, podruhé tak, jak to vidí vypravěč nebo jiná osoba, která tuto příhodu také prožila). S tímto způsobem vyprávění se setkáme například u líčení divadelního představení, při kterém Petr zabije svou milou.

V některých pasážích románu je skutečně těžké se zorientovat, například když autor vypráví v přítomnosti, najednou se vrací do minulosti a říká, co danému příběhu předcházelo. Aby čtenář pochopil tento předcházející příběh, je nutné uvést okolnosti, které předcházely i tomuto vyprávění. Do toho se navíc mísí realita a sen, což na čtenáře může působit chaoticky.

V první části knihy se čtenář může vžít do příběhů a Petrových bojů s Busurmany. Ve druhé části, když už čtenář pochopí, že se nejedná o realitu, je právě tato do textu zakomponována. Čtení tak začíná být náročnější a příběh komplikovanější. V několika kritikách je Drdovi vytýkána přílišná náročnost textu, která je pro mnohé čtenáře nepřekonatelná.

5.3 Jazyk

Drda zde používá bohatou slovní zásobu a všechny jazykové roviny. Jazyk je ozvláštněný mnoha jazykovými hříčkami či novými slovy (pták Posměvák, Busurmani). Zvláštní vynalézavost a fantazii musel Drda zapojit při vymyšlení názvů nestvůr, s nimiž Petr bojoval v řece smrti. Setkáme se tady například s piloretkami, které *„měly hlavu kočičí, kulatou a krátkou, s očima brčálově zelenýma. Leč v těch místech, kde má pořádný kočičí čumák končit, mimo všecko nadání jim vybíhaly z čelisti jako útočný beran dva dlouhé, zubaté meče, horní a dolní, které dosahovaly větší délky než celé rybí tělo.“*⁵⁶

Jako další druh nestvůr Drda uvádí:

„Podle všech znaků nejspíš drakovnice, měl tělo podobné spíše draku než rybě. Mimo všecku pravděpodobnost však na něm seděla hlava krocán, i s oním pověstným lalokem, který byl nyní hněvem rozpálen až do modroruda, ba k samému zfialování. Když otevřely zobák, aby vydaly syčivý zvuk, vyšlehl jim přitom z tlam trojklanný úzký jazyk, po celé délce porostlý ostrými žlutými jehlicemi. Nejpodivnější však na nich bylo, že na břiše blízko pod hlavou, tam, kde se jinak

⁵⁶ Tamtéž, s. 275.

*nachází pár břišních ploutví, měly ostré ptačí spáry, ukončené zahnutými drápy, jimiž hrabaly vodu a sekaly do bahna, až stříkalo na všechny strany.*⁵⁷

Tyto příklady jistě alespoň částečně dokumentují Drdovu velkou fantazii a bohatou slovní zásobu. Bohužel je místy příběh tak zamotaný, že čtenář potřebuje také obrovskou fantazii, aby mu mohl porozumět, což jistě mnohé lidi od četby odradilo.

5.4 Ohlasy

Ohlasů na tuto knihu, bohužel, není mnoho. Josef Š. Kvapil ve svém článku píše:

*„V třetím románu podjal se Jan Drda velmi nesnadného úkolu, zachytit poruchy paměti, vědomí rozdvojené mezi potřebu snu o velikosti a úzkostnou bázeň před nicotností vlastní existence. Petr Boček po hrůzném dětství ‚parchanta‘ v strýcově rodině se dostane jako abiturient k hr. Hornbekovi za knihovníka. Tu ho úžasná paměť zapřádá do osidel busurmanských kronik.*⁵⁸

Je zajímavé, že Drda vlastně toto jméno hraběte v knize uvádí – píše o císaři Hubertu z Hortenbergu, později se opravuje a říká, že si ho spletl a dále čteme o králi Holdomárovi, který žije jen ve snovém světě. J. Š. Kvapil přidává celkové hodnocení románu:

*„Drdovo Putování Petra Sedmilháře je virtuosní kousek spisovatelské bravury. Nejenže Jan Drda většinu z podivuhodných dobrodružství Sedmilhářových podává dvojmo, aby vynikla skutečnost lidí zdravých smyslů a přehodnocující transpozice její v ústech bláznů; on nadto konfrontuje stále také výraz různých společenských vrstev a různých situací s fascinující mluvou knihami odchovaného Petra Sedmilháře. Vzniká tak románová fikce, osobitě česká, co do bohatství slovního rejstříku i rázovitých rčení přímo překvapivá. Ale do ní fosforeskující záblesky duševních neprobádaných hlubin, mučivých zátočin strašlivého komplexu méněcennosti.*⁵⁹

Kvapil ve svém shrnutí vystihl základní informace o tomto románu. Můžeme ho porovnat s druhým novinovým článkem, který je od autora, jenž se

⁵⁷ Tamtéž, s. 276.

⁵⁸ KVAPIL, Josef Š. Jan Drda: Putování Petra Sedmilháře. *Naše doba*. 1946 (52), 43 - 44.

⁵⁹ Tamtéž.

podepsal „cd“. Ten román o Petrovi Bočkovi porovnává s další knihou Jana Drda – Němou barikádou. Píše:

„Obě knihy jsou do značné míry díla protikladná. Nejdůležitější jsou mezi nimi rozdíly, pokud jde o poměr ke skutečnosti a o fabulaci: první práce podává prolínání reality s vidinami a je fabulačně překypělá, kdežto druhá stojí pevně na půdě skutečna a vyniká dějovou soustředěností. Už pro toto zakotvení v realitě a dějovou soustředěnost cením si víc novel Němé barikády než románu. A ještě víc si jich cením, když se zamyslím nad Drdovým uměním vidět věci a podat je ve zkratce.“⁶⁰

O Putování Petra Sedmilháře se zmiňuje také Jiří Brabec v Dějinách české literatury 4:

„Překvapivé příběhy bláznivého snílka a dobrodružného poutníka jsou reflektovány v několika perspektivách (v bezhraničné fantazii ústředního hrdiny, v hodnocení vypravěče, v komentářích dalších postav), aniž jsou tímto rozdílným přístupem jednoznačně odděleny ‚skutečné‘ děje od snových. (...) Časové roviny, ve shodě se stálým přeskupováním reálného a ireálného, se často mění a vzájemně prostupují. Konkrétní charakterizační detail je i v tomto románu ve středu autorovy pozornosti (je to patrně zejména v kresbě figur vojáků a obyvatelů jihočeského venkova, kam je děj umístěn.“⁶¹ Nedozvíme se tu ale žádný osobní názor, jde pouze o teoretické zhodnocení románu.

Poslední z uvedených názorů patří Jaroslavu Kuncovi, který se o hlavní postavě Petrovi a celém románu vyjadřuje takto:

„Je to tedy postava víc tragická, než komická a jeho bájivost nemá mezí. Liší se tím podstatně od Dona Quijota. Skladebně převažuje v románě fantastika, již Drda však nedokázal udržet v mezích a která mu překypěla přes okraje čtenářské kapacity.“⁶²

⁶⁰ CD. Dvakrát Drda. *Rovnost*. 1. 3. 1947, s. 6.

⁶¹ BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV: Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria publishing, a. s., 1995. ISBN 80-85865-48-3. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data//dejiny/hcl/dcl4/dcl4.pdf>. S. 476 – 477.

⁶² KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých českých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918 - 45*. Praha: Orbis, 1945. S. 117.

6 Listy z Norimberka

Kniha, která byla nejprve vydávána jako reportáže v deníku Práce, se zabývá Norimberským procesem, v němž byli souzeni a odsouzeni největší váleční zločinci. Tento soud trval od listopadu 1945 do října 1946. V tomto roce, r. 1946, také vychází Drdův soubor fejetonů, který nepopisuje jen soudní proces nebo obžalované, ale také město Norimberk, jeho historii a povahu Němců. Autor zde podal vlastní svědectví, jelikož se jako jeden z mála českých redaktorů mohl procesu zúčastnit. To je shrnuto v osmnácti fejetonech, v nichž se věnuje nejprve popisu samotného města Norimberk. Líčí rozbourané domy, strach a chudobu místních obyvatel a v tomto světě vidí Nemesis, Bohyni spravedlnosti. Dále se věnuje obecně charakteru německých obyvatel, některé články jsou věnovány jednotlivým „osobnostem“, a na závěr připojuje krátké zhodnocení výsledků procesu.

„Drdovi nejde o vylíčení hrůz minulých – ty, jak na jednom místě praví, jsou tak apokalyptické, že se nad nimi zakoktavají všechny lidské výrazové prostředky. Chce především ukázat na skryté nebezpečí nacismu, jenž při novém výbuchu svého nelidství by byl zajisté ještě daleko horší, než onen Hitlerův.“⁶³

Vítězslav Běhounek ve svém článku píše:

„Spisovatel, který tolikrát psal o proměně českého člověka v revolučním boji, o hrdinství a utrpení bezejmenných, měl příležitost uvidět Nemesis. (...) Uviděl spravedlnost a sám soudí německý národ a jeho vedoucí smečku, kterou tu portrétuje v jadrných záběrech na lavici obžalovaných. (...) Uvažuje o evropské výchově Němců a jejich bludné psychologii, činí bystrá přirovnání a není uspokojen nedověřenými dvířky norimberské spravedlnosti, která přece jen zůstala pozadu za spravedlivým toužením mírumilovného lidstva.“⁶⁴

Jak píše stejný autor:

„Drdova knížka živých novinářských listů je víc než raport, je politickou a morální promluvou českého spisovatele.“⁶⁵

Drda se nedrží zpátky a nacismus a činy, které byly spáchány na nevinných lidech, rázně odsuzuje. Mnohdy se nebrání pepným výroky ani ironií. Líčí

⁶³ REK. Obrazy od norimberského tribunálu. *Rudé právo*. 19. 12. 1946, č. 292, s. 5.

⁶⁴ BĚHOUNEK, V. Český spisovatel v Norimberku. *Práce*. 17. 11. 1946, roč. 2, č. 265, s. 4.

⁶⁵ Tamtéž.

atmosféru, kterou sám zažíval v soudní síni. Kniha nemá souvislý děj a informace o ní jsou velmi těžce přístupné. V této práci je citováno pouze ze dvou přístupných článků a je na tomto místě zbytečné vyprávět o tom, co obsahuje každý jednotlivý fejeton. Pro ilustraci jsou dva z nich přiloženy v příloze č. 8 a dále shrnutí knihy samotného autora, Jana Drdy:

„Zničili polovinu svého národa, zničili ohromný průmysl své země, a nakonec místo pány světa jsou buď pod zemí, nebo v Norimberku na prahu šibenic. Je vůbec lepší poučení pro všechny rozněcovatele nových válek, pro všechny nadlidi, pro všechny, kdo pomýšlejí na vlastní světovládu? V tom je smysl Norimberka. Já osobně jako bývalý obviněný v procesu o požáru říšského sněmu přirozeně cítím hluboké mravní zadostiučinění. Tenkrát Goering zvedal svůj meč, aby mi uťal hlavu. Nu, zůstal jsem živ. A můj kat Goering skončí na šibenici se spolupracovníky. Ve světě není proroků, a já v době lipského procesu jsem neměl nárok na prorokování. Ale podle železné logiky věcí, silou nepřemožitelné dialektiky se můj projev, že fašismus se jeví hrubou, ničivou, ale absolutně nepevnou a netrvalou silou, ukázal skutečně prorockým a dokonale se uskutečnil. Ukázalo se, že kdo zdvihá meč proti vůli národů, proti světové demokracii, proti mohutnému Sovětskému svazu, ten mečem zahyne. –

Dovolte mi, abych tato slova jednoho z nejvýznamnějších politiků slovanského dneška i budoucnosti postavil do čela svých norimberských kapitol, jež nejsou nic víc než chvilkovými průhledy na ohromné dění zločinu a trestu, jak probíhalo od listopadu 1945 do října 1946 ve městě bývalých nacistických Parteitagů, a jak jsem mu sám byl v únoru a v březnu letošního roku přítomen. Jen s váháním posílám tyto nesoustavné listy na světlo boží v knížce, neboť jsem si vědom jejich novinářské pomíjivosti. Ale některé věci je nutno říkat znova a znova. Zejména to, aby všichni lidé dobré vůli bděli, aby nepřestajně chránili před fašismem svou vlast, své bližní, své domovy, své děti. A v tom je celý smysl této knížky.“⁶⁶

⁶⁶ DRDA, Jan. *Listy z Norimberka: Knížka fejetonů*. Praha: Alois - Hynek, 1946. S. 8 – 9.

7 Závěr

Cílem této práce je soustředit se na život Jana Drdy a představit jeho čtyři válečné knihy. První kapitola se věnuje autorovu životu. Ne literárnímu, ale především osobnímu, kdy záměrem bylo neshánět bulvární informace, nýbrž představit Jana Drdu jako člověka, který byl oblíbený u lidí, člověka, který měl své zájmy a koníčky, a člověka, který byl zničen, když se mu postupně rozpadaly všechny sny, v něž věřil. Na konci života byl vyřízený jak pracovně, když byl vyhozen z redakce Světa práce, tak osobně, když se musel vystěhovat ze zámku v Dobříši, na němž žil se svou rodinou a dalšími umělci.

Protože je Jan Drda představován v mnoha slovnících, v nichž jsou uvedeny základní informace z jeho života a výčet děl, která během svého života napsal, nejsou tyto informace v práci nezahrnuté, neboť jsou dostupné v nejrůznějších literárních příručkách. Protože jsem během shromažďování materiálů navštívila také pražský Památník národního písemnictví, v němž jsem našla mnoho „pokladů“ z autorova života, je práce zaměřena hlavně na ně. Mnohé z těchto informací jsou uvedeny v kapitole věnované životu Jana Drdy, jiné jsou potom otištěny v příloze pro lepší zmapování a představení autorova života, zájmů a koníčků.

V přílohách jsou otištěny fotografie Jana Drdy a jeho dvou dětí. Na jednom z obrázků je zobrazena také Drdova sestra Marie, k níž měl autor velmi vřelý vztah. Přestože byla věřící a měl ji rád, na církev ve svých románech naráží negativně. Dále jsou přiložena různá vydání představovaných knih. Pro lepší představení života v městečku Rukapán, je v příloze č. 7 otištěna mapka, která byla připojena také do Drdovy knihy. Další v pořadí jsou představeny dva z fejetonů z knihy *Listy z Norimberka*. Jsou vybrány *Němý film spravedlnosti* a *Vánoční povídka – po německu*. Právě v nich se Drdovi velmi výstižně povedlo zachytit atmosféru ze soudní síně. Aby autor nebyl představen jen jako literát, je v následující příloze otištěn jeden z jeho mnoha receptů. V příloze č. 10 najdeme Drdův protikomunistický článek a hned v následující příloze je Drda Václavem Černým hodnocen velmi záporně. Dopis od Egona Hostovského, by neměl v této diplomové práci chybět. Je dokladem toho, jak byl Jan Drda vážený člověk. Dopis od Františka Hrubína dokládá jejich přátelství. Příloha č. 14 snad plasticky dotváří Drdův popis a poslední přílohou se s Janem Drdou loučíme – nekrologem z týdeníku *Tvorba*.

Autor to během svého života neměl jednoduché. Na počátku své literární kariéry vystupoval pod pseudonymy Áda Vlach nebo Petr Plavec, když poslal do redakce magazínu Hvězda svůj první román *Stříbrná oblaka*. Také posílal své články do Lidových novin, kde tamější redaktoři rozpoznali jeho literární nadání. V dalším životě se potom věnoval románům, povídkám, pohádkám pro děti, ale také dramatům, spolupracoval na filmových scénářích, psal sloupky, soudničky a fejetony do novin. Byl autorem desítek projevů a ve volných chvílích se také rád věnoval kuchařině, sbíral recepty a chystal vydání kuchařky. Některé z těchto jsou zobrazeny v příloze.

Práce se z větší části zabývá Drdovými romány psanými během 2. sv. války, *Městečko na dlani*, *Živá voda* a *Putování Petra Sedmilháře*, v nichž se autor věnuje specifickým postavám. Jsou specifické svým chováním, vnímáním světa, charakterem a vždy se kolem nich odehrává výjimečný příběh, který je mnohdy autobiografický. I v těchto třech románech se představuje Jan Drda jako výborný vypravěč, který používá lidový jazyk se všemi jeho variantami. Charaktery svých postav, které nejsou vždy inspirovány realitou, nejvíce vykresluje v knize *Městečko na dlani*, v níž je představeno několik „minipříběhů“, z nichž žádný není nejdůležitější, ale žádný také nelze přehlížet. V této knize je vidět také jeho vřelý vztah k prostým lidem, a zaměřil se zde na představení charakterů postav, na něž ale nenahlíží ve skutečném světle, ale dívá se na ně přes filtr naděje. Právě tento filtr používal Drda i v dalších knihách. Není to proto, že by autor neviděl to, co se kolem něj děje. On to vidět nechtěl. Nechtěl vidět zlo, když chtěl mít svět plný štěstí. Vyprávěl příběhy, které jsou zdánlivě vzdálené realitě. Byl ale jedním z těch, kterým válka paradoxně vyhovovala, protože se velmi často pohyboval na hranici mezi realitou a pohádkou. Také se snažil být neustále v kontaktu se čtenářem, nejednou se k němu ve svých románech obracel, když například prosil o strpení, že složitou situaci ihned v další kapitole vysvětlí (*Putování Petra Sedmilháře*).

Do Drdových válečných románů se promítá také jeho reálný život. Nejen jeho těžké dětství, kdy v raném věku přišel o oba rodiče. V představovaných románech se také promítá časté stěhování a zvraty v dětském životě. Objevuje se v nich také prostředí Příbrami, odkud Drda pocházel. Druhá světová válka, během níž byly romány vydané, se do nich nijak zásadně nepromítá. Jak již bylo psáno výše, zlo, jež viděl kolem sebe, zobrazoval přes filtr naděje a válka jeho knihám

prospěla, protože se pohyboval na tenké hranici mezi realitou a snem, což bylo často velmi pohádkové. Právě pohyb mezi skutečným a fantaskním světem můžeme řadit k typicky „Drdovskému“. Stejně jako jeho umění mísit slang, lidové výrazy i spisovnou češtinu ve svých knihách.

Ve všech románech můžeme najít tyto společné motivy: církev, smrt a pád z výšky. Církev je znázorněna farářem nebo knězem, kteří nejednají tak čistě a poctivě, jak by měli. Smrt se v Drdových románech vyskytuje velmi často. Také pád z výšky je vylíčen ve všech třech knihách, ať se jedná o pád Janka Pudeš z věže, pád Jeníka Marka z městské věže, nebo pád Petra a Anežky v Putování Petra Sedmilháře. Tato kniha je pádem také zakončena, kdy zůstává na čtenáři, zda Petr z věže skočí, či nikoli.

Je zajímavé, že jméno Petr mělo pro Drdu nejspíše velký význam. Sám vystupoval pod pseudonymem Petr Plavec. V jeho první knize by se měl tak jmenovat zatím nenarozený syn Matěje Řezáče, nakonec takto svého syna pojmenoval sám Drda. Petr je také hlavní postava v jeho třetím románě z války.

Mezi Drdovy koníčky patřila také historie jeho rodiny. Pátral v rodokmenu, došel až do 15. století a zjistil, že jeho rodina má venkovský původ. Na této informaci stavěl a považoval ji za svou velkou přednost. Pracoval také na trilogii *Odkud přicházíme, kdo jsme a kam jdeme*. S tou měl však velké problémy, do jeho tvorby se začala promítat literární krize a knihy nikdy nedokončil. Po vystoupení z KSČ se Drdovi rozpadá jeho svět, vše v co věřil, ho opustilo a on umírá jako režimem opovrhovaný spisovatel.

8 Resumé

The main goal of this thesis is to introduce Jan Drda not only as an author of several extraordinary publications, but also as a man, who had to go through „hell“ during his life. He saw the only possible solution of his situation in Communist Party of Czechoslovakia, in which he had the limitless belief. However, after realising that the real goals of KSČ are different to his, he instantaneously left the party and did not fear to fight against the party in public. His public fight resulted in a severe punishment; he was fired from his job; he had to move out from the Dobris chateau which he considered as his home, and he was also under a permanent „surveillance“.

This thesis introduces, besides his life story, Drda's three novels written in the 2nd St. War that he used to hide the evil, he saw everywhere around, but also the good, he could not have in his life. Furthermore, the thesis introduce a book of feuilletons, Letters from Nuremberg, where he described the Nuremberg Trials where he was present and named it Nemesis, the goddess of Justice in his work. These chapters serve as an introduction of Drda's unfamiliar texts and do not aim to analyse these texts from historical or theoretical perspective.

9 Seznam použité literatury a zdrojů

Primární literatura:

DRDA, Jan. *Městečko na dlani*. Praha: Fr. Borový, 1940.

DRDA, Jan. *Živá voda*. Praha: Československý spisovatel, 1957.

DRDA, Jan. *Putování Petra Sedmilháře*. Praha: Fr. Borový, 1943. Žatva: Sbíрка hodnotné prózy, Sv. 52.

DRDA, Jan. *Listy z Norimberka: Knižka fejetonů*. Praha: Alois - Hynek, 1946.

Sekundární literatura:

KUNC, Jaroslav. *Slovník soudobých spisovatelů: Krásné písemnictví v letech 1918-45*. Praha: Orbis, 1945.

BLAŽÍČEK, Přemysl a kol. *Dějiny české literatury IV: Literatura od konce 19. století do roku 1945*. Praha: Victoria publishing, a. s., 1995. ISBN 80-85865-48-3. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/edicee/data//dejiny/hcl/dcl4/dcl4.pdf>.

Časopisy a noviny:

BĚHOUNEK, V. Český spisovatel v Norimberku. *Práce*. 17. 11. 1946, roč. 2, č. 265. s. 4.

CD. Dvakrát Drda. *Rovnost*. 1. 3. 1947, s. 6.

ČERNÝ, Václav. Jan Drda: Městečko na dlani. *Kritický měsíčník*. 1940, roč. 3, č. 7, s. 326 – 328.

FRYŠ, Josef. *Dvanáct osudů dvou staletí*. Příbram, 2006. ISBN 80-239-8119-6,

JEDLIČKA, Benjamin. Románový debut Jana Drdy. *Lidové noviny*. 3. 6. 1940, roč. 6, č. 37, s. 3.

KVAPIL, Josef Š. Jan Drda: Putování Petra Sedmilháře. *Naše doba*. 1946 (52), 43 - 44.

PÍŠA, A. M. Slibná románová prvotina Drdova. *Národní práce*. 9. 6. 1940, roč. 2, č. 154, příloha č. 3.

POLÁK, Karel. Jan Drda: Živá voda. *Kritický měsíčník*. 1942, roč. 5, č. 7, s. 241 – 242.

PRUŽINOVÁ, Radka. Jan Drda ustál se ctí své "hrátky s čertem". *Periskop*. 2008, 28-29.

-RED-. Zemřel Jan Drda. *Tvorba: Týdeník pro politiku, vědu a kulturu*. 2. 12. 1970, č. 48, s. 2

REK. Obrazy od norimberského tribunálu. *Rudé právo*. 19. 12, 1946, č. 292, s. 5.

Internetové zdroje:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=937&hl=jan+drda+>

MATYÁŠOVÁ, Eliška. *Don Quijote jako literární typ v české literatuře 20. století*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/ibyfgs/Matyov_Elika-Don_Quijote_jako_literární_typ_v_esk_literatu.pdf. Bakalářská. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph. D.

ŠOLCOVÁ, Liběna. LITERÁRNÍ ARCHIV PAMÁTNÍKU NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ V PRAZE. *Jan Drda (1915 - 1970): Inventář osobního profilu*. Praha, 2013.

Městečko na dlani. *Městečko na dlani* [online]. 2005, č. 4 [cit. 2013-11-28]. Dostupné z: <http://old.fantomfilm.cz/?type=article&id=200>

<http://archiv.ucl.cas.cz/>

<http://kott.ujc.cas.cz/index.php?vstup=obecn%ED+pose1%E1k&hledat=fulltext&heslo=checked&Zvyraznit=&Vyber=&Zobrazeni=&Strana=&stranaVys=1>

http://www.blisty.cz/files/knihy/sedm-prazskych-dnu/09_sedm-prazskych-dnu_utery-27-srpna.pdf

Wikipedia: the free encyclopedia

http://media.rozhlas.cz/_audio/1032765.mp3

www.google.cz/obrazky

Dokumenty:

Dokument Potomci slavných. Česká televize, 1998.

Dokument *Znáte je dobře?*: Jan Drda. Česká televize, 2006. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10087924982-znate-je-dobre/206562230460004-jan-drda/>

PŘÍLOHA č. 1

- a) **Jan Drda** (zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1043766361-potomci-slavnych/297327273360005-jan-drda/>)
- b) **Jan Drda** (zdroj: Památník národního písemnictví)
- c) **Jan Drda** (zdroj: Tamtéž.)

PŘÍLOHA č. 2

- a) **Marie Drdová – sestra Jana Drdy** (zdroj: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1043766361-potomci-slavnych/297327273360005-jan-drda/>)
- b) **MUDr. Jana Knoblochová – dcera Jana Drdy** (Zdroj: Tamtéž.)
- c) **PhDr. Jakub Drda – syn Jana Drdy** (Zdroj: Tamtéž.)

PŘÍLOHA č. 3 - různá vydání Městečka na dlani (Zdroj:

https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=643&q=m%C4%9Bste%C4%8Dko+na+dlani&oq=m%C4%9Bste%C4%8Dko+na+&gs_l=img.3.0.0j0i2413.14618.16199.0.18205.12.9.0.3.3.0.146.979.4j5.9.0...0...1ac.1.40.img..0.12.984.jE6JKFF1ZeU)

PŘÍLOHA č. 4 – různá vydání Živé vody (Zdroj:

https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=643&q=m%C4%9Bste%C4%8Dko+na+dlani&oq=m%C4%9Bste%C4%8Dko+na+&gs_l=img.3.0.0j0i2413.14618.16199.0.18205.12.9.0.3.3.0.146.979.4j5.9.0...0...1ac.1.40.img..0.12.984.jE6JKFF1ZeU#hl=cs&q=%C5%BEiv%C3%A1+voda+drda&tbm=isch)

PŘÍLOHA č. 5 – různá vydání Putování Petra Sedmilháře (Zdroj:

https://www.google.cz/search?hl=cs&site=img&tbm=isch&source=hp&biw=1366&bih=643&q=m%C4%9Bste%C4%8Dko+na+dlani&oq=m%C4%9Bste%C4%8Dko+na+&gs_l=img.3.0.0j0i2413.14618.16199.0.18205.12.9.0.3.3.0.146.979.4j5.9.0...0...1ac.1.40.img..0.12.984.jE6JKFF1ZeU#hl=cs&q=putov%C3%A1n%C3%A1D+petra+sedmilh%C3%A1%C5%99e+drda&tbm=isch)

PŘÍLOHA č. 6 – vydání Listů z Norimberka (DRDA, Jan. *Listy z Norimberka: Knižka fejetonů*. Praha: Alois - Hynek, 1946.)

PŘÍLOHA č. 7 – mapa města Rukapáň (Zdroj: DRDA, Jan. Městečko na dlani.
Praha: Fr. Borový, 1940.

PŘÍLOHA č. 8 – fejetony z knihy Listy z Norimberka

- a) Němý film spravedlnosti
- b) Vánoční povídka – po německu.

PŘÍLOHA č. 9 – recept od Jana Drdy - *kapr na černo* (Zdroj: Památník
národního písemnictví)

PŘÍLOHA č. 10 – článek Jana Drdy *Nezkřivte jim ani jeden vlas, nedejte jim ani kapku vody* (Zdroj: http://www.blisty.cz/files/knihy/sedm-prazskych-dnu/09_sedm-prazskych-dnu_utery-27-srpna.pdf)

PŘÍLOHA č. 11 – charakteristika Jana Drdy z pera Václava Černého (Zdroj:
http://media.rozhlas.cz/_audio/1032765.mp3)

PŘÍLOHA č. 12 – dopis od Egona Hostovského (Zdroj: Památník národního
písemnictví)

PŘÍLOHA č. 13 – dopis od Františka Hrubína (Zdroj: Památník národního
písemnictví)

PŘÍLOHA č. 14 – doklady (Zdroj: Památník národního písemnictví)

- a) Seznam přednášek, do kterých byl zapsán jako řádný posluchač
- b) Legitimace Národního shromáždění
- c) Jízdenka
- d) Průkazka na zasedání ÚV KSČ
- e) Průkazka pro návštěvníka filmového semináře spisovatelů a novinářů
v roce 1954 – 1955
- f) Průkaz o plavecké způsobilosti
- g) Krátkodobé povolení pobytu
- h) Povýšení na majora
- i) XI. sjezd KSČ – Mandát pro delegáta s hlasem poradním
- j) Legitimace dobrovolného dárce krve

PŘÍLOHA č. 15 – nekrolog (Zdroj: -RED-. Zemřel Jan Drda. *Tvorba: Týdeník pro
politiku, vědu a kulturu*. 2. 12. 1970, č. 48, s. 2)

PŘÍLOHA č. 1

a)

b)

c)

PŘÍLOHA č. 2

a) Marie Drdová – sestra Jana Drdy

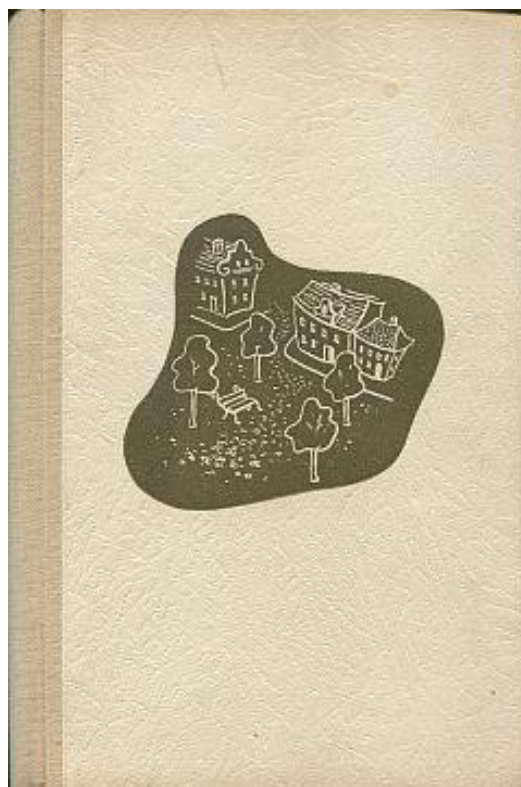
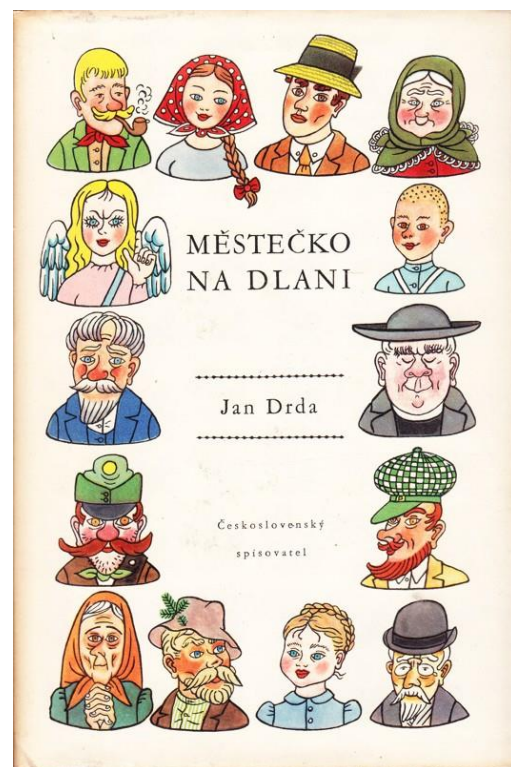
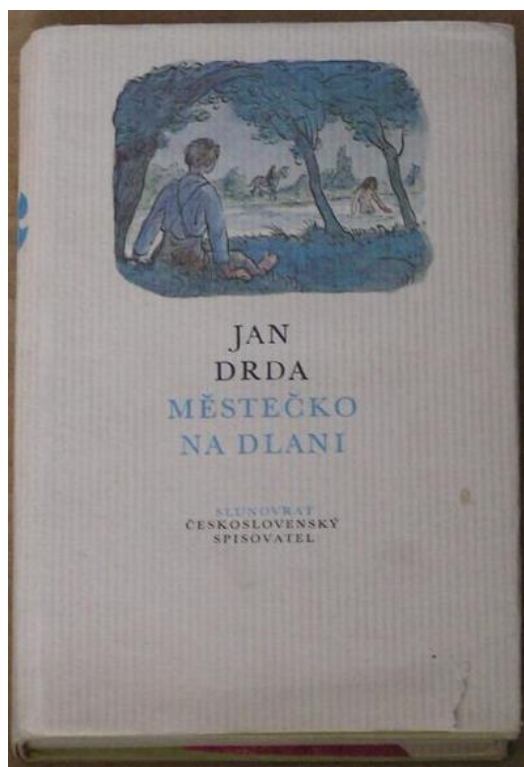

b) MUDr. Jana Knoblochová – dcera Jana Drdy

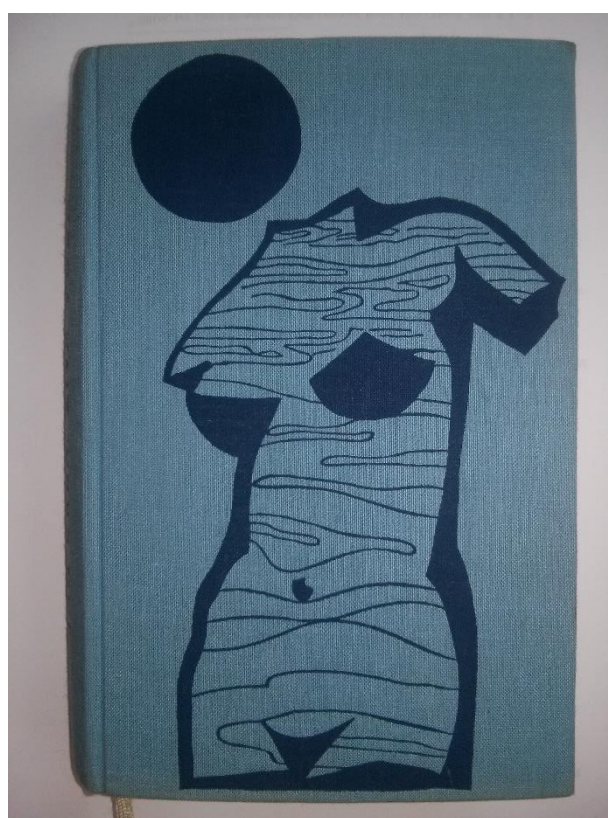
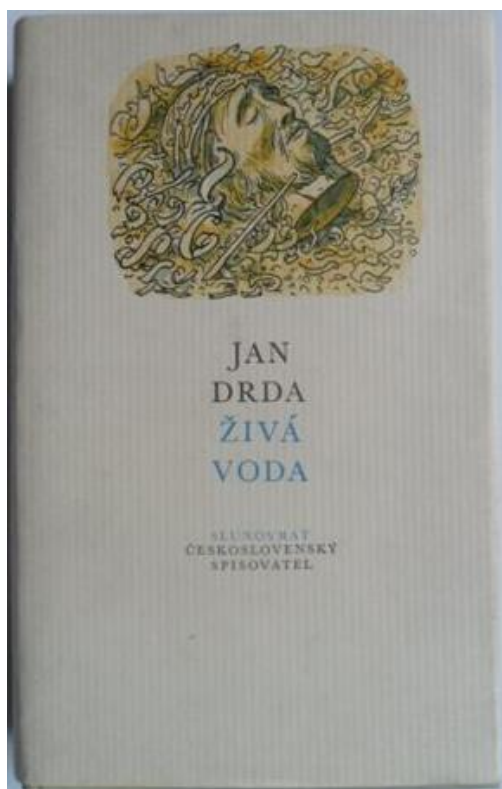

c) PhDr. Jakub Drda – syn Jana Drdy

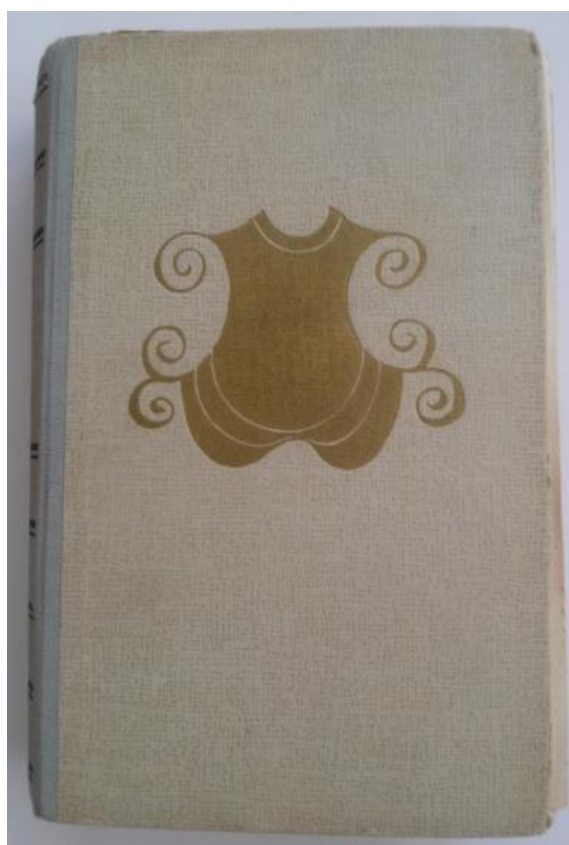
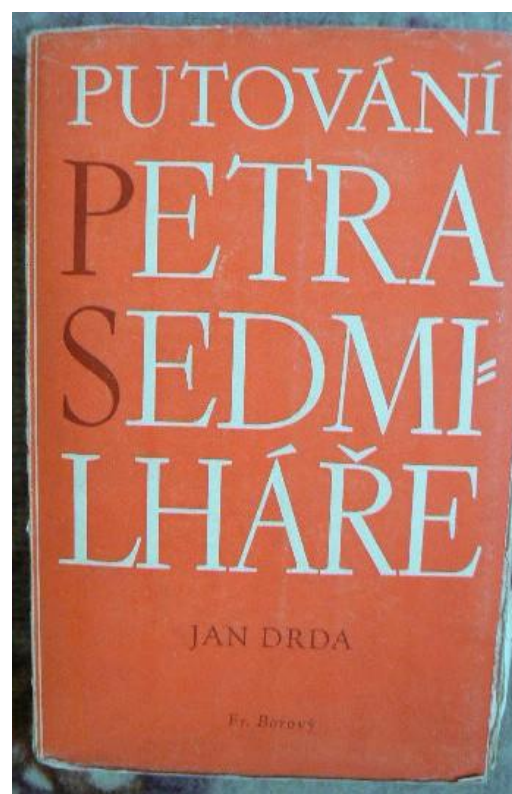
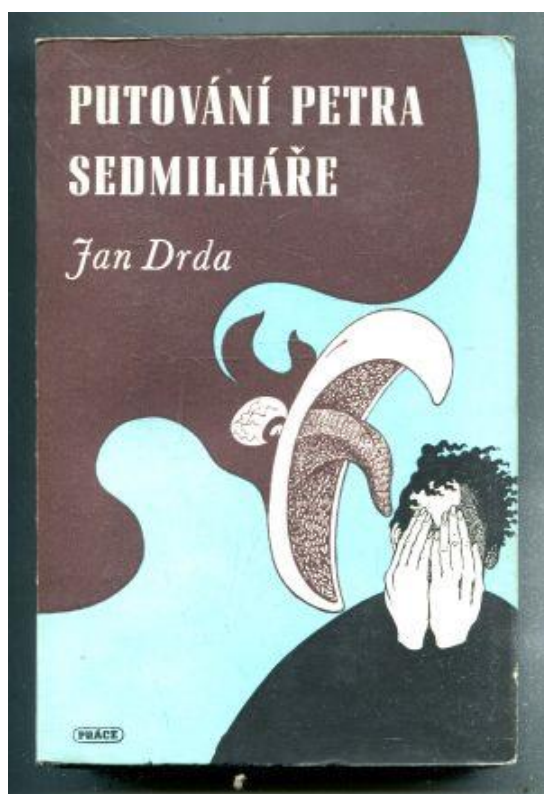
PŘÍLOHA č. 3

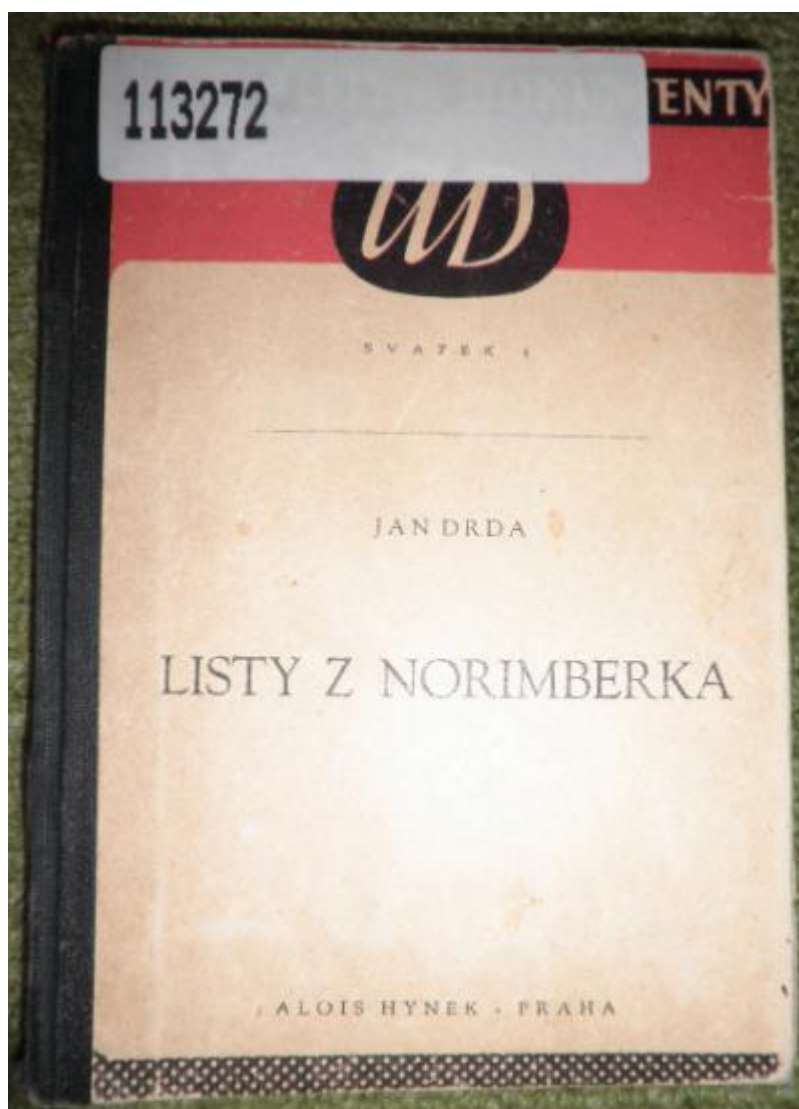
PŘÍLOHA č. 4

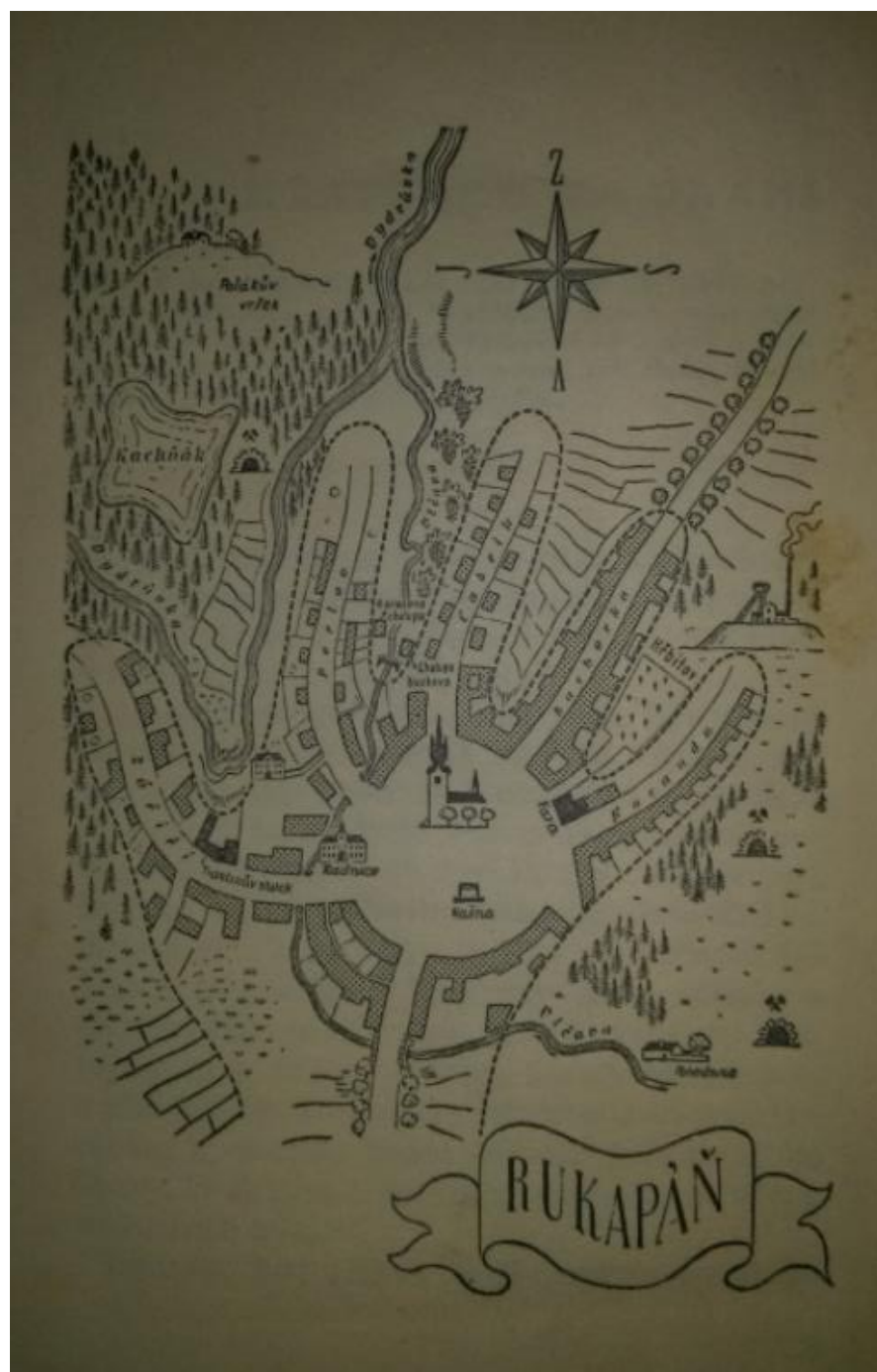
PŘÍLOHA č. 5

PŘÍLOHA č. 6

PŘÍLOHA č. 7

PŘÍLOHA č. 8

a) Němý film spravedlnosti

Když prvně vstoupíš do síně, kde zasedá International Military Tribunal, padne na tě tísnivý dojem čehosi nesmírně abstraktního: třebaže tato místnost není větší než sál pankrácké poroty, neuslyšíš téměř lidského hlasu. Jen jakési jemné zunění se chvěje ve vzduchu, zunění vysokého napětí. A přece vidíš na ústech předsedy, Sira Justice Lawrence, že zrovna pronáší některou ze svých klidně úsečných nebo studeně ironických poznámek, jimiž tento první muž norimberské spravedlnosti dosáhl tiché sympatické popularity u posluchačstva.

Když pak nasadíš sluchátka, ozve se ti v nich gramofonově zkreslený, poněkud opožděný zvuk některé z čtyř řečí, v nichž se líčení současně koná: zatím co mluvil prokurátor francouzsky, předseda tribunálu anglicky a Keitlův obhájce německy, slyšel jsem sametově hebký hlas ruské tlumočnice, která s účastným přízvukem překládá předešlé řeči do své mateřštiny, po každé zámлке dodávajíc svoje melodické: - ‚Ja pradalžaju...‘ pokračuji... -

Němé, nepathetické, ba téměř nehybné drama se minutu za minutou rozvíjí před tvýma očima, a útlá ruská dívenka sedící na druhém konci sálu, ti k němu podává svůj výklad. A přece jsem zažil máloco tak otřásajícího, jako byl první den naslouchání v této soudní síni. Není na světě zločinu, jehož jméno by nebylo v těch několika hodinách vysloveno: loupení, vraždění v mnoha nestvůrných druzích a podobách, žhářství, znásilňování, týrání, otrokářství, podvodnictví nejhrubšího stylu, drancování a ničení lidských sídlišť, mučení dětí, žen a starců, všechny podoby a druhy zvrhlosti a zrudné zvířeckosti, takové je počítadlo vin německého fašismu. A každá z těchto vin, jak jsou tu pronášeny, je podložena dokumentárním materiálem z desítek, ba stovek míst, kde se taková zvěrstva, navzájem jak vejce vejci podobná, děla. Soudcovský senát I. M. T. je velmi přísný v posuzování průkaznosti těchto obvinění: viděl jsem, jak odmítl jednu část francouzské obžaloby, jež mluvila o mučení a vraždění britských leteckých důstojníků, protože nebyla podložena oficiálními dokumenty. Pochopil jsem ostatně za chvíli, jaký je smysl této přísnosti. To, co tribunál přijme, je pevná, přesná a ničím neotřesitelná pravda, a právě precisnost takové dokumentace je nejsilnější stránkou norimberského procesu. Připadalo mi těch osm soudců jako konstruktéři nesmírně jemného

a přesného stroje, jako pracovníci bakteriologické laboratoře, zvyklí na mikroskopickou přesnost rozboru. To, co je jednou tribunálem schváleno a přijato jako důkaz, je absolutní, pro všechna příští století nezvratný fakt, to je historická skutečnost, z níž nemůže být nikým ubráno ani prášku. A je těchto historických faktů tak úděsné množství ze všech zemí okupované Evropy, že by stačily k pověšení desítek milionů nacistických zločinců.

Za takových okolností je ovšem postavení německých advokátů trapně absurdní. Ani tečku nad posledním písmenem obžaloby nemohou zmenšit svými profesionálními triky, a vegetují před tribunálem v dokonalém vzduchoprázdnu. Není snad v celém Německu situace potupnější, nesmyslnější a bezvýznamnější, než je situace těchto německých právníků, deset let přeškolovaných nacistickým bezprávím, tváří v tvář Mezinárodnímu vojenskému tribunálu. Přihlašují se k slovu, kdykoli se jim zdá, že našli nějakou formální kličku, a pak říkají do mikrofonu hloupé, zbytečné, ba slabomyslné trapnosti, anebo provokace tak drzé, až se nad nimi vraští tvář soudců odporem. Překvapuje to při prvním pohledu, jak zaostalé, ba mnohdy nejspíše jsou tyto juristické veličiny Německa. Vzpomeň si však, jak nacistická právní a soudní praxe jak ze soudců, tak z obhájců cynicky vychovávala jen katovské pomocníky a spolupachatele gestapáckých zločinů, jak smetla cílevědomě jakýkoli právníký intelekt a nahradila jej temným a brutálním pudem zuřivé pomsty, a pochopíš kořeny jejich mravního bankrotu. Nestalo by se nic, kdyby tato německá obhajoba, oděná patrně v týchž černých a fialových talárech, v kterých úřadovala u krvavých Volksgerichtů, tady vůbec neseděla. Ale nestane se nic, třebaže tu sedí. Nebýt ti páni ze stejného masa, jako jejich klienti, museli by se propadnout hanbou nad svou bezectnou funkcí i nad tím, co je tu vyprávěno o činech jejich soukmenovců. Zdá se však, že tito otrlí jurističtí profesionálové, kteří si navykli hledat nikoli spravedlnost, nýbrž nanejvýš kličky a mezery v právu, stejně jako ostatní Němci nechápou ani za mák dějinný smysl tohoto soudu, jehož prostřednictvím lidstvo formuluje s konečnou platností názor na válečné zločiny a na němž má být vysloven hrdelní ortel nejen nad těmito přítomnými, nýbrž nad všemi příšitými paliči jakýchkoliv válek.

b) Vánoční povídka – po německu.

Bylo to o Štědrém dni na sklonku odpoledne. Právě o takovém válečném Štědrém dni, jak nám jej za okupace předváděli ve filmových týdenících, v obrázkových časopisech i rozhlasových relacích: v ubikacích SS i Wehrmachtu se strojily vánoční stromečky, ověšené ozdobnými řetězy, svíčkami a cukrovím, řemeslní vrahové SS zpívali sladkobolně: - Stille Nacht, heilige Nacht...-, chystala se nadílka z věcí, nakradených po celé Evropě. V tu hodinu už také rotačky začaly chrlit první výtisky božihodového vánočního čísla novin, v němž nesměla chybět sentimentální povídka na thema: „Štědrý večer vojína...“

Nu, řekněme třeba vojína Kesselbacha. Protože právě o tomto vojínu Kesselbachovi vám chci povědět jednu takovou vánoční povídku, na níž je nejstrašnější to, že je to povídka pravdivá. Sovětský prokurátor generál Smirnov, jenž ji vyprávěl světu před norimberským tribunálem, citoval její děj nikoli z materiálu sovětského, nýbrž přímo z německého vojenského protokolu, jak byl nacistickým komandem sepsán při výslechu s vojínem Kesselbachem, jenž o Štědrém dni 1942 nevyplnil rozkaz velitelův, a byl proto pohnán k raportu.

Vojín Kesselbach byl právě o Štědrém dni odpoledne vyhlédnut komandantem zajateckého tábora, aby ještě před slavnostní večeří vyvezl na popravší pole osmnáct zajatých krasnoarmějců a tam je postřílel. Kesselbach měl pro tuto práci nejlepší doporučení jako vyzkoušený hromadný vrah kyjevského civilního obyvatelstva. Tentokrát si s sebou vzal celkem nevelkou strážní eskortu, protože zajatci byli vesměs invalidé, dílem bez rukou, dílem bez nohou, takže nebyla obava, že by se mohli vzepřít při vykonávání ortelu.

Ale ukrajinský šofér, jenž byl zaměstnán u Němců a který musel vézt zajatce na smrt, se tentokrát odhodlal, že přestane být trpným spoluviníkem německého zvěrstva. Zatím co Kesselbach dovedl první tři zmrzačené do popravčí jámy a na jejím dně je začal střílet, skočil Ukrajinec po německé stráž, vytrhl jí automat, a postřílel jím ještě několik dalších Němců. Ukořistěné zbraně pak rychle rozdal raněným krasnoarmějcům. A nyní se udála na popravčím poli příhoda, jejíž slavná heroičnost je hodna pera největších spisovatelů světa: bezrucí krasnoarmějci začali prchat na všechny strany, zatím co jejich beznozí soudruzi, jimž byla navždy vzata možnost takové záchrany, kryli jejich útěk palbou z automatů. A tak se bezrukým zajatcům opravdu podařilo zmizet kdesi v okolí, a díky ochraně civilního

obyvatelstva je Němci nedopadli. Beznozí krasnoarmějsí hrdinové pak obrátili palbu proti sobě, aby nepadli živí znova do německých rukou. Nuže, taková je psychologie sovětského vojáka z vlastenecké vojny. A teď se podívejme na psychologii vojáka německého, jak je zjevna z vlastní Kesselbachovy výpovědi:

- Když jsem zastřelil první dva Rusy, všiml jsem si, že se nahoře nad jámou něco stalo. Rychle jsem ještě odpráskl třetího, který už čekal v jámě, a chtěl jsem se podívat, co se to tam nahoře děje. V tu chvíli však nade mnou třeskl výstřel. Upadl jsem, protože jsem myslel, že jsem raněn. Později jsem zjistil, že to nebylo poranění, nýbrž nervový otřes...-

Tento voják Kesselbach, jak bylo protokolárně zjištěno, měl už za sebou tisíce vražd pokojných sovětských občanů. S cynickou věcností profesionála vypověděl: - rychle jsem odpráskl ještě třetího... - Ale když nad sebou uslyšel jeden jediný výstřel, o němž si myslel, že platí jemu, ztratil nervy, a třebaže měl v ruce zbraň, zůstal zbaběle ležet na dně popravčí jámy, protože se cítil být raněn...

Co zbývá dopovědět k této vánoční povídce? Už jenom to, že velitel tábora dal ještě před vánoční večeří, jejíž ovzduší slyne u Němců zcela mimořádnou sentimentalitou, popravit narychlo dalších osmdesát bezrukých a beznohých, aby štedrovečerní Liebesgabe smrti nebyl umenšen.

Kdykoli v životě uslyšíte ještě: - Stille Nacht, heilige Nacht, - vzpomeňte si na tuto vánoční povídku. A vyprávějte ji každému, kdo dosud nepochopil, co je to vlastně fašismus.

Jenže udělat pěkně po staročesku kapra na černo, to není práce jen tak halabala, uchvátaná a na poslední chvíli; to chce lásku k věci, jemný cit a chuť, kumštýřskou obrazivost, mlaný jazyk a taky velkou piplačku.

Kapra pečlivě očistíte, rozřežete si ho na pěkné pravidelné kousky, dáte ho povařit s pár zrníčky pepře, nového koření a hřebíčku; dejte vyvařit i kapří hlavu, ovšem bez žáber, které jsou hořké; ale nesmíte maso příliš rozvařit, aby se vám v omáčce nerozpádkalo. Kdybyste chtěli být marnotratní, a měli po ruce pár línků, spaňte je, atáhněte jim kůži, a použijte i jich do vývaru, aby byl silnější.

Pak ty řízky kapřího masíčka vylovíte, vývar procedíte přes plátýnko, a uschováte. A teď se znova chopte nože, nakrájejte co nejjemněji cibulku, mrkev, celer, petržel, přidejte jeden vavřínový čili bobkový list, na másle osmažte do měkka, pak zalijte rybím vývarem a povařte tak, abyste to všechno nakonec mohli protřít skrze jemné síto: tahle zeleninová, rybím vývarem a kořením provoněná kašička bude základem pro černou omáčku.

A teď rozehrajte všechnu jemnou kuchařskou fantazii: přidejte do řídké kašičky, kterou jste postavili v kastrolu na mírný oheň, lžiči švestkových povidel, lžiči brusinkového protlaku, lžičku borůvkového, lžiči malinové a lžiči rybízové zavařeniny, která má svěžší kyselejší chuť, přilejte sklenku černého piva, sklenku červeného vína, přisalte jemně podle vlastního uznání, a všechno na mírném ohni povařte, aby se jednotlivé přísady rozplynuly a chutě spájily. Ale probůj, jenom to nenechte vařit klokotem jako brambory!

Že je to řídké? Nu ovšem, teď si musíte nastrouhat černý perník, a toho a citem použijte jako jíšky, až vám omáčka zhoustne. Zhoustla příliš? Nač máte černé pivo nebo červené víno? Přilejte ještě trošku: uděláte-li to a citem, nic nezkažete. Je příliš ~~wt~~ mdlá a sladká? Vymačkejte do ní citron, nastrouhejte citronovou kůru, ochutnejte! Vidíte, už je to lepší! A teď ji okořeňte! Čím? Muškátovým květem, který jste utloukli v hmoždýři, a nastrouhaným muškátovým oříškem.

A teď si v horké vodě spaňte sladké mandle, až lehko vyklouznou z hněné slupky, oloupejte je, nakrájejte na nudličky. Item spaňte pěknou hrst přebraných hrozinek, třeba i dvojího druhu, těch velkých černých a malých nazlátých, sušené švestky, které trochu povařte, a také jádra vlašských ořechů, buď jenom rozpálených, nebo nakrájených na ještě menší kousky. Pak tuhle čtverou lahodu, mandle, ořechy, hrozinky a švestky vsypte do omáčky, promíchejte, nechte na mírném ohni delší dobu prohřát, aby nasákly a nabobtnaly, a taky něco vydaly ze své chuti, a potom se vší odpovědností a jemnocitem znova

ochutnejte!

Teď už vám nemůže poradit nikdo, jenom váš vlastní jazyk, vaše chuťové pohárky v ústech - teď jste jako umělec, který do-
tváří posledními tahy a dotyky štětce konečný tvar svého díla.
Crkněte ještě trochu citronové šťávy, uzdá-li se vám, nebo tam zkuste
vymačkat i pomeranč, ba i trošku kůry přistrouhat. Nebojte se přidat
muškátu, má-li být chuť kořenější. Nechybí ještě zrnko soli? A pak
té královně všech omáček můžete dát ještě korunní skvost: crkněte
do ní trochu koňaku! Když tohle vše provedete, jak vám radím, dosáhnete
nevídané lahody. Její jemná chuť má mnoho odstínů, a přece je osobitě
jednotná, jak má být pravé umělecké dílo, protože se všechny dílčí
chuti vzájemně prostupují a ujednocují.

A nyní už jen zbývá, abyste do teplé, ale ne horké omáčky opatrně
ponořili kousky kapřího masa a poskládali je tak, abyste je zítra mo-
hli lehko vyjmout; a potom kastrol postavte aspoň na čtyřadvacet ho-
din do chladna. Spojení a splynutí tak mnoha dílčích chutí, které jste
zahájili povařením, to jest teplem, bude teď dovršeno klidem a chladem.
Až ji ochutnáte zítra, ~~už~~ uvidíte, že je proti všeobecnému trochu
jiná, ještě dokonalejší, lahodně dovršená a uzralá

PŘÍLOHA č. 10

Jen Drda

Nezkřivte jim ani vlas, nedejte jim ani kapku vody

Pero se mi chvěje v ruce, hlas se mi zadržává. Pětadvacet let jsem učil své děti, aby milovaly Sovětský svaz, aby v Moskvě viděly hvězdu naší jistoty, ručitele naší národní a státní nezávislosti. Teď je to všechno v troskách. Tytéž tváře, tytéž uniformy, které viděly na obrázcích z nezapomenutelných májových dnů, které jsem je učil ctít, jako tváře našich osvoboditelů, vidí teď mé děti vlastníma očima v strašných souvislostech. Vidí je prolévat českou krev, střílet do našich národních památníků, jsou svědky toho, s jak bezpříkladným cynismem unesli neznámo kam A. Dubčeka a O. Černíka - představitele naší suverenity - počet zločinů, k nimž v těchto dnech došlo v pražských ulicích, volá do nebe.

Lžou světu, že prý jsme je zavolali na pomoc, přitom nejsou s to uvést jedno jediné jméno; lžou, že chrání Prahu, ale přitom jí ničí, pásy i kanóny tanků; lžou, že nám nesou bratrskou pomoc, ale přitom český národ nestoudně a nesrozumitelně terorizují. Bojují prý za komunismus - proti českým a slovenským komunistům, usilujícím očistit štít strany. Způsobili, že se v nás zrodilo něco strašného: nenávisť k této proltanosti a nestoudnosti, palčivý pocit urážky, neuhasitelný plamen hněvu. Ale taky něco krásného: hrdost na svůj vlastní lid, všelidová neoblomná jednota, odhodlání vzdorovat až do konce, neustoupit, nepoddat se, nekleknout před okupanty, nepřijmout žádný kompromis! Naši mravní převahu vidí celý svět, snad jí dokonce vidí i mnozí z těch prostých Ivanů a Sarjožů, kteří před námi klopi oči na pražských ulicích. Marná sláva, molodci, ať jste osobně sebevíc dobroserdeční: přišli jste jako okupanti, přišli jste jako noční lupiči, poskvrnili jste naši rodnou zem, naše děti se vás učí a naučí nenávidět, i když my jsme je učili milovat vaše ot-

PŘÍLOHA č. 11

„Jan Drda byl v gruntu nedovychovaný lidový chasníček prostých vitálních pudů, nevybíravý v prostředcích úspěchu. Byl lačný a zdatný břichopásek, chtivý blahobytu a přebytků, bytostný senzual a nenasyta, jehož životní obžernost neznala kázeň ani bázeň. Sem s příležitostí a každá buď vítána. Po té stránce se jeho mentální podstata přesně kryla s jeho fyzickou podobou, jeho vzezření nelhalo, bylo upřímné. Byl krajně marnotratný, peníze nepočítal, vyhazoval jako o závod a jakmile se dostal ke zdroji, bral z něho plnými hrstmi a lehkomyšlně, aniž si připouštěl otázku ‚Kdo dává a kdy on uhradí‘.

Když se chystalo otevření Divadla československé armády, dal si vyplatit za slíbenou zahajovací hru, kterou nikdy nedodal, zálohu padesát tisíc korun. Byly mu prostě sleveny a odepsány a jeho zálohovací systém na Dobříši i ve fondu Svazu spisovatelů pokračoval nerušeně dál.

Záludný nebyl, jeho zásadou bylo ‚Žij a nech žít‘. Podrazy nestrojil, za intrikami a nenávistmi nešel, ačkoliv se do pomoci přátelům v nouzi nehrnul. Nesubtilní, nenyancovaný, materialistický egoista bez zloby vůči bližnímu.

Václav Řezáč byl v mnohém jeho pravý opak. Byl to člověk ukrytý a zavilý, rozbažený po moci a panování, bohatství a vlivu. Věci uměl zdaleka strojit a připravovat, šel za nimi tiše a tvrdošijně a docházel svých cílů s jakýmsi zajiskřením potměšilé zlomyslnosti. V komunismus doopravdy nevěřil.

Drda naopak v komunismus dlouho, ač primitivně, věřil. Jak by komunismus neměl pravdu a nebyl pravdou, když mu přinesl takové štěstí. A poněvadž byl Drdův komunismus založen na osobní upřímnosti, dovedl od něho v danou chvíli i odpadnout. To, že se přepočítal, je jiná otázka. Řezáče stál první otřes stalinismu život, jeho slabé srdce podlehlo, protože se příliš bál. Chladné počtářství je bázlivé, malodušné a nervózní.“

Egon Hostovský,
181 West Housatonic Street,
Pittsfield, Massachusetts,
U.S.A.

V Pittsfieldu 5. V. 1946.

Vážený a milý pane Dodo,

před dvěma roky už jsem věř „Městečko na dlani“, které se u nás z domova dostalo do Londýna a bylo tomu znohu vydáno i časopisem „Mědi Čechalovenko“. Knihu mě nadělilo jako odměnu vědecké knihovně za hranicemi, dal jsem jednou ke pitolu přeloužit do angličtiny a předal jsem ji F. C. Weisbroforovi pro jeho americkou autologii, kterou jsem mu pomělně děvat dobrovedy (ne tuto autologii nedělo domně upozornil „kritický měsíčník“). Většinou americký kritiku psale o věs s naděním, tehle Američané, ne př. Spenelové (z jižní Ameriky) byli mimořádně ranější vání prózou, a Heinrich Mann s dlouhým dopise redaktorovi autologie věnoval věm obzvláštní pozornost.

Dnes věm věř přin z jiného důvodu. Z domova mi přeloužit poslali věm „Sedmilhoře“. Zeial jsem řek už věs e přeloužit přin atí se knihovně. A už kd mám věm věs, že mě doned nikdy tak neupatole věs próze yk autor, který měl být jen v tizích jezyl, protože věs knihy ykolo čín nad věm, so jme mohli e muisně dot věs.

Ze věs nadmiletého pozpřu, a zine spětelk přin se v znamenupni spisovatel francouzštin, angličtin e američtin e přeloužit byk si se věs, dlyd přin mohlo přeloužit věs „Sedmilhoře“ se francouzštině nebo angličtině. Nemok přeloužit e apem přeloužit, že kito lidé po věs věs by věm ihned okvěk věs ne věs věs. Budu věm věs, když mi nepřeloužit! Zeial, přin, přin, přin, přin, přin e slubdilo obdion.

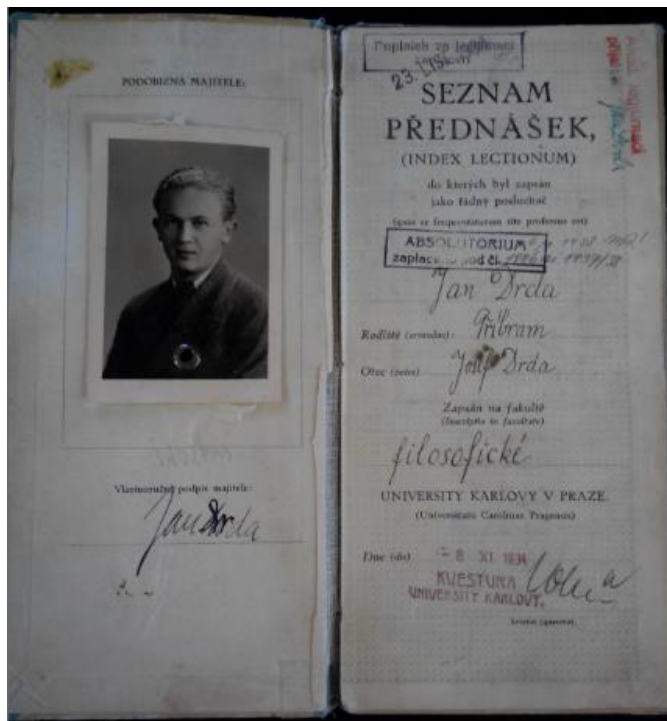
LA: 17810-57

Věs Egon Hostovský

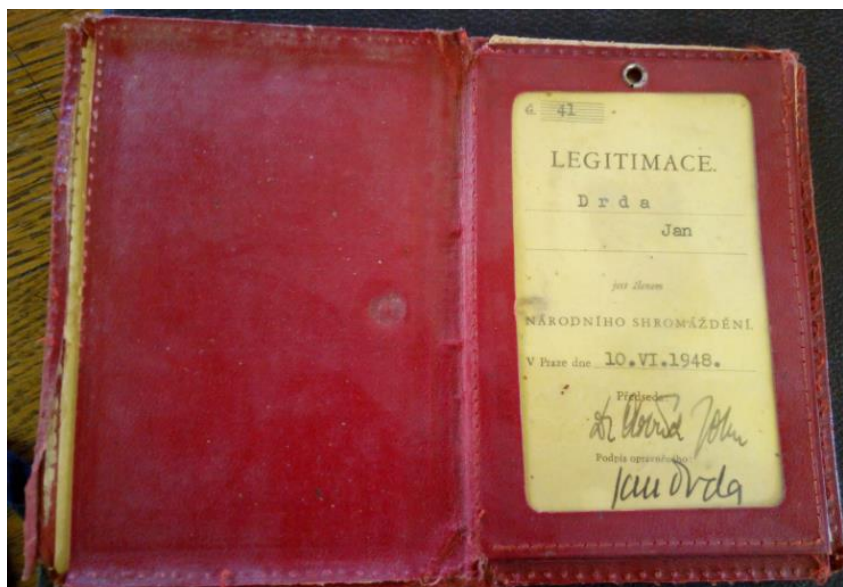
milý Janíku,
 všichni jsme se letmo
 objali na Dobrušce, a dnes
 na Tebe nák hodně myslím.
 Rád bych Ti něco řekl: Ty
 asi nevíš v tom zmataném
 věku, co někdo a s jakým
 krásným vřelostním smyslem.
 Když se tak dnes dívám kolem,
 připadá mi to, jako bych
 se ocitl mezi secesními listy
 a větvičkami Prochajkovy katedry
 revne. Také však nevíš, pro-
 tože jsi od nás, to jest jsi
dvůr! Já dnes už jinak lidí

neděním! Janíku, největší
 tragédie pro nás je lidera-
tura. Ale my jsme přece
 byli kamarádi lidí, kteří
 chodili „ja stábe zvanou
 liderátní“, jako byl Jozef
 Hura, Feifert, + jiní,
 = F. Bouřian, Halas —
 a našimi univerzitami
 byli v době české parizy.
 Máme tě rád a rozumíme
 Ti víc, než si myslíš!
 A Ty muš máš taky!
 Tak ahoj, zdravím Bůh,
 nastar
 Tvůj
 Franta Dvořák
 8.X. 64

PŘÍLOHA č. 14

a)

b)

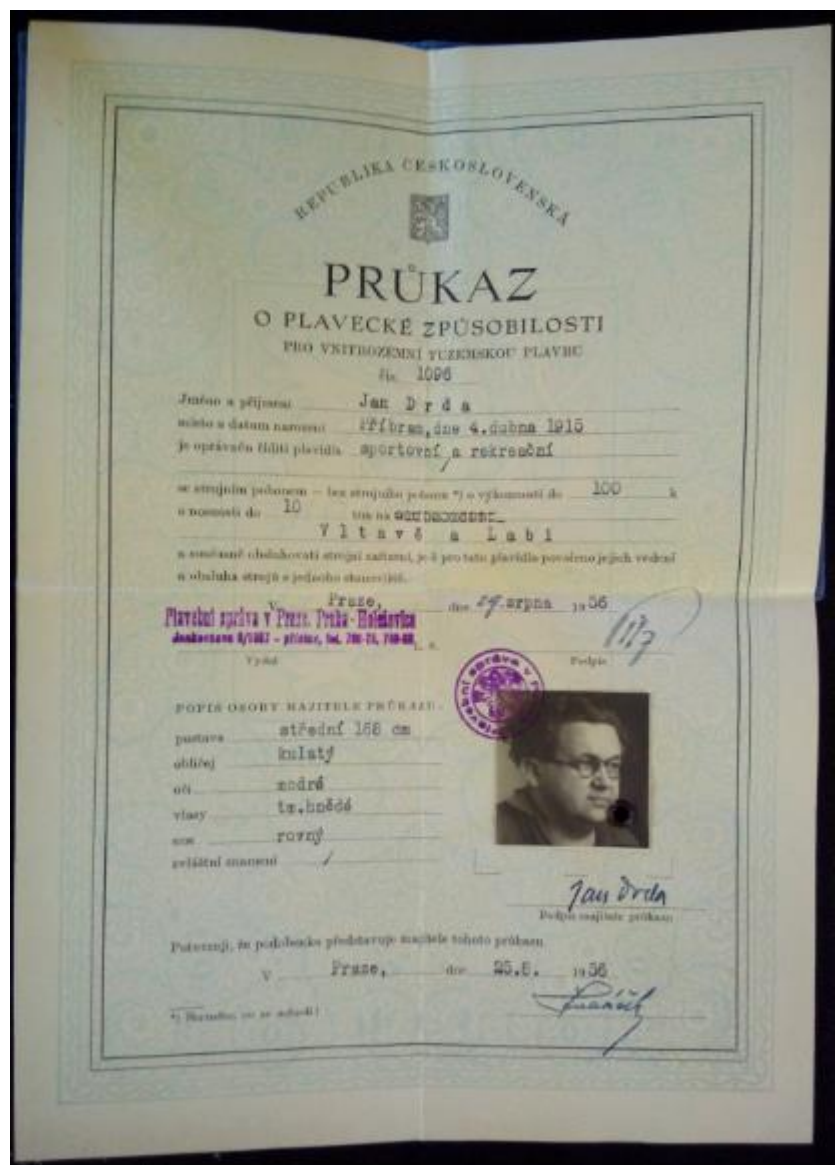
c)

d)

e)

f)

Ev. čís. **3750**

KRÁTKODOBÉ POVOLENÍ POBYTU
ve vojenském újezdu Brdy
podle § 5 zák. č. 169/49 Sb.

Deda Jan
jméno a příjmení

308402 BA-51
čís. obč. průkazu

V prostoru **Padelšický**
potok

Za účelem **obytí v přírodě**

Platí do **13. 6. 1963**

Prodlouženo do: **30. 12. 63**

g)

Obvodní vojenská správa
Praha 2

Vážení soudruhu!

Sdělujeme Vám, že Jste byl povýšen do hodnosti majora
v záloze čsl. lidové armády.

Za tímto účelem Vás žádáme, abyste se dostavil ve Vašem
volném čase na Obvodní vojenskou správu Praha 2 k provedení
zápisu do vojenské knížky.

Praha, 17. října 1963.

N á č e l n í k :
J. Šub. Kralup

h)

i)

j)

PŘÍLOHA č. 15

Zemřel Jan Drda

V sobotu 28. listopadu 1970 zemřel ve věku 55 let v Dobříši u Prahy na srdeční infarkt zasloužilý umělec, spisovatel Jan Drda. – Stručná oficiální zpráva zapůsobila na širokou veřejnost, protože Drdovo literární a dramatické dílo našlo velký ohlas mezi všemi vrstvami našeho národa.

Po maturitě na klasickém gymnasiu v rodné Příbrami studoval Jan Drda na filosofické fakultě v Praze slovanskou a klasickou filologii. Již jako student přispíval do řady časopisů a v roce 1937 stal se redaktorem Lidových novin. Také po osvobození věnoval se Drda rozsáhlé novinářské a veřejné činnosti: od roku 1948 do roku 1952 byl šéfredaktorem Lidových novin, v letech 1949 – 1956 předsedou Svazu čs. spisovatelů a delší dobu zastával také funkci poslance NS a kandidáta a člena ÚV KSČ.

*Nejsilnějším rysem Drdova literárního umění byla průzračná čistota jazyka vědomě navazujícího na staré tradice lidového vypravěčství. V románových, povídkových i divadelních příbězích uměl Drda skloubit motivy realistické i pohádkové a ve svých nejlepších pracích se dobral až k základním principům české národní etiky. Už za nacistické okupace získal oprávněnou popularitu jeho první román *Městečko na dlani* (1940), po osvobození pak především jeho skromná kniha *hrdinských povídek Némá barikáda* (1946) a *České pohádky* (1958). Z dramatických děl zůstanou trvalou součástí českého repertoáru *Drdovy Hrátky s čertem*, napsané již za druhé světové války. O Drdovo dílo se zajímal také film a nejlepšími díly z této oblasti jsou *Némá barikáda* a *Vyšší princip*.*

I když v posledních letech kvantita Drdovy umělecké produkce silně poklesla, stále existovala oprávněná naděje, že temperamentní a spontánní umělcovo vypravěčské umění si znovu najde cestu ke svým četným čtenářům. Bohužel už se tak nestane. Dílo je uzavřeno. Litujeme toho tím více, že mu nebyl dopřán čas ani k nalezení východiska z hluboké názorové krize, v níž se ocitl v posledních letech a která byla tím tragičtější, že celým svým předchozím životem a dílem byl spjat se socialismem i s první zemí socialismu, Sovětským svazem.